

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Rigorózní práce

***SMĚNKA VLASTNÍ A JEJÍ
INTERPRETACE SOUDY***

Mgr. Petra Korbelová

PLZEŇ 2021

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Rigorózní práce

***SMĚNKA VLASTNÍ A JEJÍ
INTERPRETACE SOUDY***

Mgr. Petra Korbelová

PLZEŇ 2021

Katedra obchodního práva
Směnečné právo

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Praha, říjen 2021

.....
Mgr. Petra Korbelová

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat panu doc. JUDr. Petrovi Liškovi, LL.M., Ph.D., za odborné vedení, laskavou pomoc a milý přístup při vedení této práce.

Velké poděkování patří i panu JUDr. Danieli Šťastnému, který mi byl nápomocný v závěrečné korektuře.

Dále bych ráda vyjádřila vděčnost své rodině a svým blízkým za to, že pro mne byli neocenitelnou oporou během dlouhého času, který jsem věnovala zpracování této práce.

Obsah

ÚVOD	1
1. KRÁTCE K VÝVOJI SMĚNEČNÉ PRÁVNÍ REGULACE	3
2. SMĚNKA	6
2.1. <i>Podstata směňky</i>	6
2.2. <i>Definice směňky</i>	6
2.3. <i>Samostatnost směnečného závazku</i>	7
2.4. <i>Funkce směňky</i>	10
2.4.1. <i>Platební funkce</i>	10
2.4.2. <i>Zajišťovací funkce</i>	12
2.5. <i>Druhy směnek</i>	14
3. NÁLEŽITOSTI SMĚNKY VLASTNÍ VE SVĚTLE JUDIKATURY ČR. 17	
3.1. SMĚNEČNÁ KLAUZULE	18
3.1.1. <i>Listinná forma směňky</i>	19
3.1.2. <i>Elektronická forma směňky</i>	20
3.1.3. <i>Problematika složenin podstatného slova směňka</i>	21
3.1.4. <i>Otázka tzv. „rámečků“</i>	22
3.1.5. <i>Jazyk směňky</i>	26
3.1.5.1. <i>Označení měny v cizím jazyce „SWISS FRANKS“</i>	27
3.2. PLATEBNÍ SLIB	28
3.2.1. <i>Formulace slibu</i>	28
3.2.2. <i>Bezpodmínečnost platebního slibu</i>	28
3.3. SMĚNEČNÁ SUMA	30
3.3.1. <i>Určitost směnečné sumy</i>	30
3.3.2. <i>Rozporné údaje směnečné sumy</i>	31
3.3.3. <i>Měna směnečné sumy</i>	32
3.3.4. <i>Úročení směnečné sumy</i>	34
3.3.5. <i>Úroková doložka a rukojemství</i>	37
3.4. ÚDAJ SPLATNOSTI	38
3.4.1. <i>Vistasměňka</i>	39
3.4.2. <i>Lhůtní vistasměňka</i>	41

3.4.3.	<i>Datosměnka</i>	42
3.4.4.	<i>Fixní směnka</i>	42
3.4.5.	<i>Změna splatnosti</i>	44
3.4.6.	<i>Nepřípustná ujednání splatnosti směnky a Judikatura ČR</i>	45
3.4.6.1.	<i>Splatnost s údajem přesnějším než na dny</i>	45
3.4.6.2.	<i>Splatnost určená dvěma a více časovými údaji</i>	46
3.4.6.3.	<i>Splatnost v určitém období</i>	47
3.5.	PLATEBNÍ MÍSTO	48
3.5.1.	<i>Zákonné platební místo a jeho aplikace</i>	49
3.5.2.	<i>Určitost platebního místa</i>	50
3.5.2.1.	<i>Platební místo "K. Vary"</i>	52
3.5.2.2.	<i>Platební místo „v sídle věřitele“</i>	53
3.5.3.	<i>Domicil</i>	55
3.5.3.1.	<i>Domicil „K.B. Brno – venkov“</i>	56
3.6.	REMITENT	57
3.6.1.	<i>Pluralita remitentů</i>	58
3.6.2.	<i>Na doručitele, na jméno</i>	58
3.6.3.	<i>Na řad</i>	59
3.7.	DATUM A MÍSTO VYSTAVENÍ SMĚNKY	60
3.7.1.	<i>Datum vystavení směnky</i>	60
3.7.2.	<i>Místo vystavení směnky</i>	61
3.8.	PODPIS NA SMĚNCE	62
3.8.1.	<i>Umístění podpisu</i>	63
3.8.2.	<i>Závaznost podpisu</i>	64
3.8.3.	<i>Podpis zástupce</i>	65
3.8.4.	<i>Důkazní břemeno pravosti podpisu</i>	70
3.8.5.	<i>Podpis fyzické a právnické osoby</i>	72
3.8.5.1.	<i>Podpis fyzické osoby</i>	72
3.8.5.1.1.	<i>Podpis osoby se zdravotním postižením</i>	74
3.8.5.1.2.	<i>Podpis jedním z manželů</i>	74
3.8.5.2.	<i>Podpis právnické osoby</i>	77
3.8.5.2.1.	<i>Podpis prokuristy</i>	78

3.8.5.2.2. Podpis statutárního orgánu.....	80
4. SMĚNEČNÉ DOLOŽKY.....	83
4.1. OBVYKLÉ SMĚNEČNĚ-PRÁVNÍ DOLOŽKY.....	83
4.1.1. Údaj splatnosti.....	83
4.1.2. Domicilační doložka	84
4.1.3. Záporná protestační doložka	84
4.1.4. Rektadoložka	85
4.1.5. Doložka úzkosti	86
4.1.6. Prokuradoložka	86
4.2. Ojedinělé směnečně-právní doložky.....	87
4.2.1. Úroková doložka.....	87
4.2.2. Prezentační doložka.....	89
4.2.3. Záporná prezentační doložka	90
4.2.4. Zástavní doložka.....	90
4.2.5. Doložka efektivního placení.....	91
4.3. DOLOŽKY BEZ PRÁVNÍHO VÝZNAMU	92
4.3.1. Indosační doložka.....	92
4.3.2. Hodnotová doložka	92
4.3.3. Avizová doložka	93
4.3.4. Zúčtovací doložka.....	93
4.3.5. Kasatorní doložka.....	94
5. POZMĚŇOVÁNÍ SMĚNEČNÉHO TEXTU.....	95
5.1. Změny textu	95
5.2. Falešné směnky	97
6. Britská úprava směnky vlastní - „Promissory note“	99
6.1. Právní základ.....	99
6.2. Náležitosti směnky vlastní	100
6.2.1. Požadavek písemnosti	100
6.2.2. Označení listiny.....	100
6.2.3. Směnečná suma.....	101
6.2.4. Splatnost směnky.....	101
6.2.5. Osoba remitenta	102

6.2.6. Platební místo.....	103
ZÁVĚR.....	104
RESUMÉ.....	107
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	109
PŘÍLOHA – vzory směnek.....	115

ÚVOD

Směnka je velmi specifický obchodní nástroj s dlouhou historií. Nejdříve pomáhala obchodníkům zjednodušovat finanční transakce na stále delší a delší vzdálenosti, až šlo dokonce o přes-hraniční obchody. Takto se směnka postupně vyvíjela a rozšiřovala až do podoby, v které ji známe dnes. V současné době je hojně využívána jako účinný nástroj finančního zajištění, typicky např. bankovních úvěrů. Jelikož je vystavení směnky poměrně jednoduché, stává se také oblíbeným nástrojem v obchodních vztazích i mezi veřejností, kde plní taktéž svou užitečnou roli. Ovšem jak tomu vždy bývalo a bude, směnka se někdy stává i nástrojem podvodů, popřípadě zbraní užitou proti laické veřejnosti s vědomím, že ta není směnečně právně vzdělána, a tak netušíc přísných směnečných pravidel a vztahů směnku podepíše. S podpisem směnky mám i svůj osobní zážitek ze svých sedmnácti let, odkdy mě směnka nepřestala fascinovat dodnes. Tenkrát jsem podepsala svou první směnku vlastní, aniž bych skutečně věděla, v jakém postavení se vlastně nacházím. Obdobné případy jiných směnečných dlužníků jsem následně vídávala ve spisech, když jsem o několik let později vykonávala praxi na Městském soudě v Praze, kde jsem byla zaměřena právě na směnečnou agendu. Tento osobní zážitek ve spojení s později nabytými právními znalostmi mě vede právě ke zpracování tohoto tématu, neboť doufám, že tato práce bude pro svou rozsáhlost směnečné problematiky vztyčeným prstem pro každého čtenáře, který by snad chtěl podepsat neuvážlivě směnku, jak tomu v praxi dost často bývá, a zároveň bude před jejím podpisem dobrým pomocníkem.

Cílem této práce je poskytnout skutečně komplexní pohled na směnku vlastní. Rozebrat každou její náležitost, doložku či jakýkoliv jiný jev vyskytující se na směnce v praxi, a tyto jednotlivé oblasti doplnit o bohatou judikaturu a různorodou odbornou literaturu. Smyslem takového podrobného rozboru v této práci je především praktické využití. Cílem je, u každé jednotlivé náležitosti či doložky, s níž se lze na směnce setkat, zaměřit se i na nejčastější výkladové problémy objevující se v praxi a uvést příléhající soudní judikaturu. Práce tak neupozorňuje jen na to, jak kterou náležitost na směnku napsat, aby směnka byla platná, ale cílem je i upozornit na reálná rizika, která již byla řešena v praxi a která odborné publikace neobsahují.

Při zpracování tématu jsem tedy nejprve popisnou metodou ozřejmila v úvodní kapitole historický vývoj směnky, který je pro pochopení její podstaty velmi důležitý. Zároveň tím vzniká ucelený přehled o vývoji směnečné právní úpravy na celém světě, tedy lze dovodit, na jakých kontinentech se můžeme setkat s podobnými směnečnými pravidly, jako v naší zemi. Druhá kapitola je věnována směnce obecně, tedy jsou popsány její funkce, charakter směnky a směnečného závazku a druhy směnek.

Třetí kapitola už poměrně podrobně pojednává o náležitostech směnky vlastní. Každou náležitost směnky vlastní jsem podrobně rozebrala a zpracovala k ní odpovídající nezbytný judikaturní výklad. Vyskytují-li se v praxi u dané náležitosti významné výkladové otázky – jako například otázka výkladu rámečků na směnce, označení měny cizím jazykem, popřípadě výklad složenin slova směnka, pak jsem tyto významné případy taktéž zpracovala do příslušné podkapitoly včetně vysvětlení, jak na daný problém soudy nahlíží.

Čtvrtou kapitolu věnuji směnečným doložkám, které směnku dále doplňují. Kapitola je rozdělena do tří kategorií dle toho, zda jsou doložky pro směnku významné či nikoliv a dle jejich četnosti výskytu v praxi.

Při vystavování směnek je poměrně běžné a pochopitelné, že se tu a tam stane nějaká chyba. Může se na směnce objevit údaj způsobující její neplatnost, nebo naopak chybí údaj v důsledku čehož je pak směnka také neplatná. V takovém případě je lidským trendem směnku upravovat, doplňovat a jinak pozměňovat. Této problematice věnuji celou pátou kapitolu.

V závěrečné kapitole je metodou komparace směnka rozebrána v jiném právním prostředí. Vybrala jsem Velkou Británii¹, neboť se jedná o zemi s anglosaským právním systémem, který je přeci jen odlišný od kontinentálního systému právní kultury, a proto mi připadá zajímavé oživit tuto práci o nový pohled na směnku, tedy otevřít nové možnosti uvažování *de lege ferenda*, než jak ji známe z našeho českého prostředí.

---

¹Neboli Britské ostrovy, tedy jakákoli část Spojeného království Velké Británie a Irska, ostrovy Man, Guernsey, Jersey, Alderney a Sark a ostrovy sousedící s kýmkoliv, kdo byl součástí nadvlády Jejího Veličenstva, neboť na ně dopadá zákonná úprava Bills of Exchange Act.

1. KRÁTCE K VÝVOJI SMĚNEČNÉ PRÁVNÍ REGULACE

Abychom lépe rozuměli současné podobě právní regulace směnky, považuji za nezbytné zmínit se krátce o tom, jak se právní úprava směnky postupně vyvíjela, a z čeho vlastně dnešní právní regulace směnky vychází. Již ve středověku kolem 11. až 12. století vznikala potřeba „zhmotnit“ pohledávky a závazky plynoucí z obchodních vztahů, a především usnadnit tak převod finančních prostředků pomocí určité listiny, neboť bylo v té době velmi riskantní cestovat s hotovostí na větší vzdálenosti. Proto se v Benátkách a dalších severoitalských městech začala praktikovat listina, na níž byl její vystavitel zavázán a věřitel měl tak svůj dluh na listině řádně osvědčen. Taková listina obchodníkům umožnila disponovat s finančními prostředky na značné vzdálenosti a nebylo nutné nakládat se skutečnými penězi či jinými komoditami. Začala se tedy postupně vyvíjet listina neboli „směnka“ (lat. „cambium“). Směnka kolem 12. století pronikala postupně i na naše území, a to právě v důsledku přeshraničního obchodování. Ve 14. století se lze setkat s listinou, která se vyznačuje všemi znaky dnešní směnky (až na samotný název listiny „Směnka“) a nejednalo se o žádnou výjimku tehdejší doby. Písemné zmínky o směnce existovaly již v zahraničních správních řádech. Na našem území byla směnka právně regulována až za Marie Terezie, která zavedla v r. 1763 patentem Směnečný řád platný pro území tehdejšího Rakouska. Tímto patentem byly zřízeny také směnečné a obchodní soudy, což mimochodem znamenalo začátek obchodního soudnictví v českých zemích.²Dále se směnečné právo začalo stále více rozvíjet, lépe systematizovat a postupně vznikalo v nejrůznějších národních státech.

Směnečná právní úprava byla zprvu značně roztržštěná, ale postupně se zkoncentrovala do tří základních systémů. První skupinu tvoří **francouzské právo**, které zasahovalo i do Španělska, Nizozemska a dalších zemí. Druhá skupina je představována, a to až do dnes, **anglosaskými státy**, kde směnečné právo vycházelo z listiny Bills of Exchange z roku 1882. Touto listinou bylo upraveno v Anglii dosavadní zvykové směnečné právo a jiné právní úpravy směnky vycházejí též z této listiny. Poslední skupinou směnečné úpravy je **rakousko-německá oblast**, která je nejrozsáhlejší, jelikož zasáhla střední Evropu,

---

² Schelle, K., Schelleová, I.: Počátky obchodního soudnictví, Obchodní právo, 2, 1993, č.12

Skandinávii, východní Evropu včetně Balkánu (vyjma Řecka a Turecka, kde platí právo francouzské), Rusko a dosáhla až po Japonsko³. První významná konference, která měla za cíl unifikovat směnečné právo, se uskutečnila v Lipsku roku 1847 a výsledkem byl Směnečný řád. Další konference v Haagu v letech 1910–1912 do jisté míry sladila právo francouzské a rakousko-německé a zpracovala **Jednotný směnečný řád**. Ten byl výchozím materiálem pro nejvýznamnější konferenci „o sjednocení směnečného práva“ v Ženevě v roce 1930, kdy se jednání účastnilo 31 států včetně Československé republiky. Na práci konference se významně podílel i jeden z našich delegátů prof. doc. Karel Hermann-Otavský, tehdejší odborník na obchodní právo. Výsledkem této konference jsou ze dne 7. června 1930 tři dosud platné ženevské úmluvy:

1. **Úmluva o jednotném zákonu směnečném** (Convention providing a Uniform Law for Bills of Exchange)
2. **Úmluva o střetech zákonů** (Convention for the Settlement of Certain Conflicts of Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes)
3. **Úmluva o směnečných poplatcích** (Convention on the Stamp Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes)

Po roce 1930, kdy Československo podepsalo výše zmíněné úmluvy, však nedošlo k jejich následné ratifikaci a ratifikovány vlastně nejsou dodnes. Platil tedy stále zákon směnečný č. 1/1928 Sb. Ratifikace ženevského práva byla odmítána s tím, že zákon směnečný z r. 1928 byl sám o sobě velmi kvalitní a byl jím tak překonán dualismus soukromého práva, což bylo na tehdejší dobu úctyhodné. Jednotný směnečný řád byl nakonec přijat až pod tlakem okupačních úřadů v době nesvobody v roce 1941 vládním nařízením č. 111/1941. Vycházel ovšem také ze směnečného práva německého, z něhož převzal určité neobvyklé úpravy, například protestaci přímo na listině směnky. Po roce 1945 Československá republika potřebovala sjednotit tehdejší dvojí právní režim směnky a šeku, tedy režim protektorátní a režim Slovenského štátu. Praxe se však přidržovala stále ženevské předlohy, která byla tehdy inkorporována. Rozpory byly zcela vyřešeny až v roce 1950 přijetím dosud platného zákona směnečného a šekového č.

---

³KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, str. 1–4

191/1950 Sb., který vychází právě ze zmiňovaných ženevských úmluv.⁴ Česká republika už byla nadále orientována jen a pouze na ženevské směnečné právo.

Lze říci, že ženevské směnečné právo je rozšířeno v celosvětovém měřítku, neboť se jím inspirovaly i státy, které ženevské úmluvy nesignovaly ani neratifikovaly. Nicméně i takové státy ženevské právo do svých vnitrostátních právních řádů inkorporovaly a stále z tohoto směnečného práva vychází.

Anglosaská právní oblast snad jako jediná zůstala mimo tyto ženevské směnečné úmluvy a s přibývajícím časem se značně vzdaluje i šance směnečné právo sjednotit. Pokusů o sjednocení směnečné úpravy rozdílných právních řádů bylo několik, ale poslední z nich učinila Komise OSN pro mezinárodní právo (UNCITRAL). Ovšem skutečnost, že ženevské právo směnečné přijala podstatná část světa vytvořila o to větší averzi anglosaských států se k němu také připojit, a tak jsou v ženevském a anglosaském pojetí směnky jisté rozdíly dodnes, na většinu z nich se pokusím upozornit v jednotlivých kapitolách.

---

⁴KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, str. 6–10

2. SMĚNKA

2.1. Podstata směnky

Jedinečný charakter směnky bych přirovnala ke známému českému rčení – směnka je velmi dobrý sluha, ale přísný pán, mám tím na mysli tzv. **směnečnou přísnost** neboli „rigor cambialis“, která vychází ze zákonné úpravy. Proto je také směnka hojně využívána v obchodních vztazích do dnešních dnů. Směnka totiž dopřává svým věřitelům, za dodržení všech zákonných náležitostí, velmi vysokou míru právní jistoty při vymáhání směnečné pohledávky. Tato jistota spočívá z hmotně-právního hlediska v tom, že věřitel disponuje platným cenným papírem, jenž osvědčuje dlužníkům závazek a věřitelovo právo na úhradu směnečné sumy, vtělený do jednoduchého stručného znění. Z procesně-právního hlediska platná směnka dopřává věřiteli výhody zkráceného směnečného řízení, které je od standardního civilního řízení odlišné. Další výhodou, pro kterou je směnka využívána, je její listinná podoba, kdy k předložení důkazu o existenci pohledávky stačí právě a jen tato listina v originálním znění.

2.2. Definice směnky

Je nepsaným pravidlem a v naší zemi zvykem, že právní předpisy se v úvodních paragrafech věnují nejprve definici právních pojmů v daném právním předpisu obsažených a pro daný právní předpis stěžejních. V zákoně č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále též jen „ZSŠ“), bychom však takovou definici směnky a jiných směnečných pojmů hledali marně. Proto pro definici směnky musíme sáhnout do teorie či judikatury: „Směnka je v právní teorii obvykle definována jako *dlužnický dokonalý cenný papír, jímž za předpokladu splnění přísných formálních náležitostí vzniká **přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní** závazek určité osoby zaplatit majiteli směnky v určitém místě a čase stanovenou peněžitou částku.*“⁵. Bezpodmínečnost a určitost závazku je dána přímo v § 1 a 75 ZSŠ. (pokud nebude uvedeno číslo článku, půjde vždy o čl. I ZSŠ). Abstraktnost závazku plyne ze samotné povahy listiny, kdy k vymožení směnečné pohledávky stačí předložení originálu směnky, aniž by se zkoumaly okolnosti vzniku

---

⁵Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000

směnečného právního vztahu. O nesporný závazek se jedná právě z důvodu, že v případě směnečného řízení soudního se nezkoumají okolnosti, za kterých směnečný dluh vznikl. Pokud je směnka platná, je to podmínka postačující k vydání směnečného platebního rozkazu. Přímý závazek vzniká mezi výstavcem, případně dále i mezi avalisty a remitentem neboli spíše prvním majitelem směnky. Ačkoliv, jak bylo zmíněno výše, definice směnky v zákoně směnečném a šekovém chybí, je tento předpis sám o sobě považován za velmi kvalitní.

2.3. Samostatnost směnečného závazku

Považuji za velmi důležité zmínit zde pár odstavců právě k otázce samostatnosti směnečného závazku. Často se totiž setkávám s mylným názorem, že směnečný závazek je navázán na osud pohledávky plynoucí z uzavřené smlouvy. Někdy mohou i pasáže v odborné literatuře směnečného práva působit tímto zavádějícím dojmem, když například zmiňujeme platební funkci směnky, kde se uvádí, že zaplacením směnkou je splněna povinnost plynoucí z uzavřené obchodní smlouvy. Je tomu tak v souvislosti s ustanovením § 1909 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „občanský zákoník“ či „OZ“),⁶ ale bez dalšího bližšího vysvětlení by mohlo dojít k fatálním následkům. Závazky se totiž kumulují, jde tedy pak už o dva závazky, avšak citované ustanovení v občanském zákoníku má pouze zabránit dvojímu podání žalob v případě, že se účastníci dohodli na placení směnkou.

V první řadě je nutno uvést, že žádný kauzální vztah není schopen sám o sobě přivodit zánik práv ze směnky nebo dokonce způsobit její neplatnost! Pokud je směnka řádně vyplněna, tedy má-li veškeré povinné náležitosti stanovené zákonem směnečným a šekovým, které jsou v této práci poměrně podrobně rozebrány, pak se stává samostatným závazkem. Její platnosti se nemohou dotknout žádné okolnosti plynoucí z kauzálního vztahu. K samostatnosti směnečného právního závazku se vyjadřuje i Vrchní soud v Praze *„Kdo se jako dlužník na směnku podepíše, je směnečně zavázán i tehdy, není-li mezi ním a majitelem směnky žádný jiný závazkový vztah. Nedostatek kauzálního vztahu není*

⁶ Znění § 1909 OZ – *„Použil-li dlužník ve shodě se smlouvou jako prostředek placení směnku, nemá vystavení směnky vliv na trvání peněžitého dluhu, ale věřitel může na dlužníku požadovat plnění dluhu, jen nemohl-li dosáhnout splnění ze směnky; pokud však věřitel splnění dosáhl, považuje se dluh za splněný již vystavením směnky. To platí i tehdy, byl-li otevřen akreditiv, vystaven šek nebo v jiných obdobných případech.“*

důvodem neplatnosti směnečného závazku, ale zakládá jen za podmínek čl. I. § 17 zák. č. 191/1950 Sb. námitku, která je jen obranou proti povinnosti platnou směnku zaplatit.“ Tedy, ať už kauza vedle směnky existuje či v jejím průběhu zanikla nebo snad ani nikdy neexistovala, směnečný závazek dlužníka podepsaného na směnce existuje a stojí sám o sobě.

Kauzální okolnosti však mohou být pro dlužníka a ostatní účastníky směnečného vztahu někdy velmi podstatné. Okolnosti plynoucí ze vztahu založeného smlouvou (kauzální vztahy) totiž představují pro dlužníka důvody, kterými se může bránit proti povinnosti zaplatit danou směnku. Nesmíme zde směřovat námitky, které směřují proti samotné směnce, tedy námitky na nedostatečné její náležitosti, a tudíž její neplatnosti a námitky, které plynou z podstaty dané kauzy, tedy tzv. *kauzální námitky*. Ačkoliv má listina veškeré podstatné náležitosti a je tedy platnou směnkou, má dlužník možnost bránit se právě těmito kauzálními námitkami proti jeho povinnosti daný směnečný závazek zaplatit, jak potvrdil i Nejvyšší soud ČR dne 30. 5. 2018 „*Mají-li mít námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu původ v mimosměnečných vztazích účastníků, se směnkou toliko souvisejících (tzv. kauzální námitky), bude požadavek na řádné odůvodnění námitek zásadně naplněn jen tehdy, jestliže žalovaný v námitkách alespoň stručně vylíčí obsah tzv. směnečné smlouvy, jež byla bezprostředním důvodem vzniku směnky, popřípadě závazku konkrétního směnečného dlužníka (např. uvede, že podle konkrétního ujednání účastníků směnka zajišťovala určitou kauzální pohledávku) a dále vymezi skutečnost, v jejímž důsledku by měl být zproštěn povinnosti směnku zaplatit (např. že pohledávka směnkou zajištěná již byla zaplacená, zanikla započtením, uzavřením dohody o narovnání a podobně).*“⁷Jedná se tedy o nějakou mimo-směnečnou okolnost, o ujednání, které se směnkou souvisí.

Takové námitky může vznést dlužník proti majiteli směnky, je-li tento majitel osobou, která je zároveň účastníkem jejich kauzálního vztahu. Většinou je věřitel z kauzálního vztahu i prvním majitelem směnky. Mohla by samozřejmě existovat i nějaká jiná smlouva mezi směnečným dlužníkem a pozdějším majitelem směnky, na něž byla směnka indosována. Pak by směnečný dlužník mohl uplatnit kauzální námitky proti tomuto pozdějšímu majiteli právě jen takové,

---

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4663/2016. IN ASPI (právní informační systém)

kteře vyplývají z jejich vlastního kauzálního vztahu. Tedy „Kdo je žalován ze směňky, nemůže činit majiteli námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci nebo k dřívějším majitelům, ledaže majitel při nabyvání směňky jednal vědomě na škodu dlužníka.“⁸ O vědomé jednání na škodu dlužníka by se mohlo jednat v případě, pokud by původní majitel indosoval směňku na nového majitele a tento nový majitel právě ve chvíli kdy na sebe převáděl směňku, věděl, jaké konkrétní námitky by mohl dlužník vůči původnímu majiteli uplatnit a účelem indosamentu je právě zabránit dlužníkovi v uplatnění těchto kauzálních námitek. Ovšem dotáhneme-li myšlenku dále, dlužník, který by chtěl úspěšně uplatnit proti novému majiteli směňky námitky, které mu svědčily právě proti původnímu majiteli, musel by nejen tvrdit, ale i prokázat právě toto nepoctivé jednání nového nabyvatele.⁹

Ustanovení § 17 zákona směňečného a šekového se však nepoužije u směňek, u nichž výstavce zakázal jejich převod pouhou indosací. Taková směňka nebyla vystavena na řad, ale na jméno (např. doložka „nikoliv na řad“) a je tedy převoditelná pouze cessí. Proto je toto ustanovení u směňek neindosovatelných nepoužitelné. Je-li tedy směňečná pohledávka postoupena smlouvou, pak nový věřitel vstupuje do právního vztahu po svém předchůdci naprosto identicky, se stejnými právy a povinnostmi. Podpůrně uvádím i stanovisko Vrchního soudu v Praze „Ustanovení čl. I. § 17 zákona směňečného a šekového se použije jen u směňek vystavených na řad, které jejich majitel získal indosací. Jen v tomto případě je významné, zda při nabyvání směňky jednal vědomě ke škodě dlužníka. Ve všech ostatních případech lze kauzální námitky vznášet i proti tomu, kdo získal směňku zcela poctivě.“¹⁰ Nový majitel, tedy musí snášet námitky směřující ke kauze původního majitele. Jsme-li tedy v postavení výstavce směňky vlastní, směňečného dlužníka, a jedná se o směňku zajišťující určitý jiný závazek, pak bych doporučila vystavit směňku na jméno, tedy převoditelnou jedině smlouvou o převodu pohledávky, pro zachování kauzálních námitek i v budoucnu.

---

⁸ § 19 ZSŠ

⁹KOVARÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směňečných. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 6, s. 137. ISSN 1211-4405.

¹⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 5 Cmo 13/1999. *Soudní rozhledy* č. 7/2000, s 209 a následující.

2.4. Funkce směny

Z historického vývoje směny víme, že její počátek jde ruku v ruce s rozvojem obchodních vztahů kolem 11. století v Itálii a Španělsku. K obchodním vztahům nepochybně patří časté přesuny peněžních prostředků, a právě pro ně byla směnka ideálním nástrojem. Pomocí směny tak mohla být nahrazena platidla v nejrůznějších měnách (směna) a mohly být prováděny transakce peněžních prostředků pomocí směny jednak bezpečně a na stále vzdálenější místa, aniž by bylo zapotřebí převážet hotovost. Původně měla směnka tedy hlavně o funkci směny a bezpečného převodu peněz.

V průběhu dlouhého vývoje směny byly tyto hlavní funkce modifikovány a dnes má směnka funkci především platební, zajišťovací, úvěrovou a také slouží jako úložný prostředek.

Úvěrová funkce ze směny vyplývá tehdy, podíváme-li se na směnečný vztah z hlediska, kdy věřitel má u dlužníka směnečnou pohledávku představující jistý obnos peněžních prostředků, s nimiž dlužník volně disponuje. S touto sumou je oprávněn disponovat až do splatnosti. Obdobně, jako je mu poskytnut úvěr, například bankovní. Věřitel není povinen čekat až na splatnost této své pohledávky, on je oprávněn ji odprodat dalšímu nabyvateli.

Úložná funkce směny u nás není tolik obvyklá, jen snad u bankovních depozitních směnek. Jedná se o období dluhopisu. Směnka je vystavena na částku vyšší, než za kterou ji klient (v roli věřitele) koupí. Směnečná suma může být stanovena rovnou v částce vyšší o úroky nebo by mohla obsahovat úrokovou doložku.

Nejčastěji se v dnešní době využívá směnka k funkci *platební* a *zajišťovací*, proto se těmito funkcím budu více věnovat.

2.4.1. Platební funkce

Zde rozeznáváme dvě podoby platební funkce směny:

- směnka figuruje jako *platidlo*
- směnka má funkci jen jako *placení prostřednictvím směny*

V prvním případě jde o **funkci platidla, tzv. „pro soluto“**. Mezi dlužníkem a věřitelem existuje nějaká pohledávka ze smlouvy, kterou dlužník může doslova zaplatit směnkou, tedy platidlem, a tato pohledávka plynoucí z kauzálního vztahu je splněna. Směnka tedy nahrazuje peníze. Jedná se o nahrazení stávajícího závazku novým, tedy privativní novaci. Tato funkce se užívá opravdu zřídka, neboť věřitel, který namísto původní pohledávky ze smlouvy obdrží směnku, tedy nový závazek dlužníka, nebude spokojen. Převážná většina věřitelů požaduje skutečné peněžní prostředky.

V druhém případě jde o funkci, kdy **platíme prostřednictvím směnky, jedná se nástroj pro placení v budoucnu** a k tomuto účelu je směnka využívána mnohem častěji. Jedná se o směnku vystavenou tzv. „**pro solvendo**“. Mezi věřitelem a dlužníkem existuje právní vztah založený sepsanou smlouvou a současně dlužník vystavuje ve prospěch věřitele směnku. Zaplacením prostřednictvím směnky nezaniká povinnost plynoucí z kauzálního vztahu založeného smlouvou, tato pohledávka by trvala nadále. Aby dlužník neplatil však jednu pohledávku dvakrát, tedy povinnost zaplatit směnečnou sumu ze směnečného vztahu a zároveň povinnost plynoucí z uzavřené smlouvy, určuje občanský zákoník § 1909 „*Použil-li dlužník ve shodě se smlouvou jako prostředek placení směnku, nemá vystavení směnky vliv na trvání peněžitého dluhu, ale věřitel může na dlužníku požadovat plnění dluhu, jen nemohl-li dosáhnout splnění ze směnky; pokud však věřitel splnění dosáhl, považuje se dluh za splněný již vystavením směnky. To platí i tehdy, byl-li otevřen akreditiv, vystaven šek nebo v jiných obdobných případech.*“. Tedy věřitel se nemůže domáhat dvojího splnění téhož dluhu.

Záměrně zde tedy zopakují, že i skutečnost, že je směnka ve většině případů vystavována v návaznosti na určité kauzální obchodní vztahy, vždy existuje jako samostatný závazek. Proto zdůrazňují, v případě, že bychom platili dluh plynoucí ze smlouvy, je skutečně klíčové spolehlivě prokázat, že byl hrazen právě dluh plynoucí ze smlouvy, ve které bylo dohodnuto placení prostřednictvím směnky. Dlužník by se jinak vystavil riziku, že směnka bude dále volně obíhat a mohl by případně řešit směnečný dluh vůči novému majiteli směnky. „*Stejně tak dostane-li se dlužník do prodlení s placením směnečného dluhu, je zpravidla v*

prodlení i s placením smluvního dluhu a stíhají jej následky prodlení v obou těchto závazcích.“¹¹

2.4.2. Zajišťovací funkce

Zajistit pohledávku můžeme nejrůznějšími právními nástroji. Existuje celá řada významných zajišťovacích prostředků i závazků, jako je zástavní právo, ručení, bankovní záruka a jiné podobné nástroje.

Směnka ve své zajišťovací funkci je právě zajišťovacím prostředkem, nikoliv zajišťovacím závazkem. Pro další bližší pochopení směnky a zajišťovaného závazku je pochopení této odlišnosti podstatné. Obvykle jsou zajišťovací závazky k hlavnímu závazku *akcesorické* – tedy existuje nějaký hlavní závazek a ten zajišťuje závazek vedlejší, který by bez hlavního závazku nemohl existovat. Stejně tak tento vedlejší závazek se zánikem závazku hlavního také zaniká. I splatnost vedlejšího závazku je většinou odvozena od splatnosti hlavního závazku a případné částečné plnění dlužné částky snižuje povinnost zajišťujícího dlužníka, ačkoliv ten sám nic neplnil.

Dalším výrazným rysem u zajišťovacích závazků je jejich *subsidiarita* – tedy jako první je povinen plnit dluh hlavní dlužník, až teprve pokud by svůj dluh do splatnosti nesplnil, pak se stává subsidiárně relevantní dlužník zajišťující. Zajišťující dlužník je do doby, dokud je dluh řádně plněn jen potencionálním dlužníkem, latentním. Nelze po něm splnění hlavního závazku bez dalších okolností požadovat.

Směnka je ale od zajišťovacích závazků výrazně odlišná. Ona totiž není ani akcesorická, ani subsidiární. Směnka vždy stojí v postavení zcela samostatném a nezávislém na hlavním závazku. Veškeré změny v právech a povinnostech vtělených do této listiny, v účastnících směnečného vztahu a jakékoliv jiné další jsou řízeny právě speciální úpravou směnečného práva. Jakékoliv změny na hlavním závazku nemají na směnku vliv, jen pokud by taková změna byla předvídána i zákonem směnečným a šekovým.

---

¹¹*Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře

Směnka zajišťuje jiný, většinou nesměnečný, závazek. Jistí splnění povinností plynoucích z tohoto jiného závazku. Nejedná se o zvláštní druh směnky, ale jen o funkci, kterou plní ve vztahu k jinému závazku. Tuto zajišťovací funkci může plnit od svého vzniku až do svého zániku nebo i jen po určitou dobu své existence. Po jak dlouhou dobu tuto funkci směnka plní je jen odrazem vůle jejích účastníků. Smysl zajišťovací funkce tkví v tom, že věřitel, jehož pohledávka z hlavního závazku nebude uspokojena, má směnku jako náhradní zdroj uspokojení.

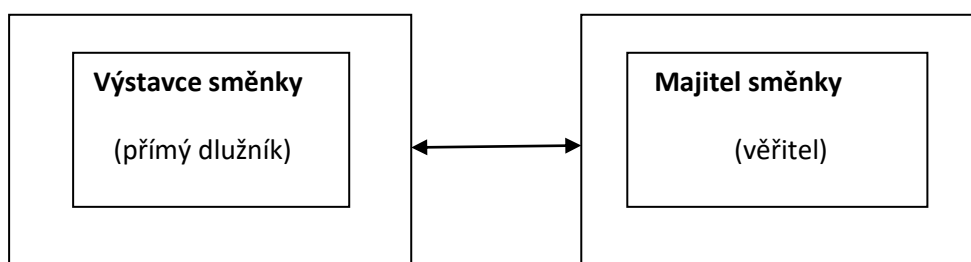
Abychom věděli, že má směnka tuto zajišťovací funkci, je podstatná smlouva, v níž je tato její funkce určena. Jedná se o smlouvu inominátní, není upravena v zákoně směnečném a šekovém. Vycházíme tedy z občanského zákoníku. Z toho logicky pramení, že není určena její forma. Taková smlouva obстоjí tedy v jakékoliv formě. V takové smlouvě, kromě obecných obsahových náležitostí, musí být identifikována konkrétní směnečná listina, která danou pohledávku zajišťuje. Záleží, zda mezi účastníky existuje jen jediná směnka a jediný závazek nebo se jedná o podnikatelské subjekty obchodující vícečetně, a tedy závazků mají mezi sebou nespočet. Pak je důležité určit, který závazek je jistěn, kterou směnkou. Kdo by se dovolával zajišťovacího vztahu, musel by prokázat vztah právě oné konkrétní směnky k dané zajišťované povinnosti. Právě vymezením zajištěné pohledávky vzniká vazba mezi touto pohledávkou a směnkou.

Další podstatnou věcí, která by měla být ujednána ve smlouvě je povinnost věřitele vrátit směnku jejímu výstavci, neprodleně po splnění pohledávky nebo jejím zániku. Pokud by totiž byla směnka stále v oběhu a pohledávka by byla splněna, stále by existoval samostatný závazek plynoucí z tohoto listinného cenného papíru, což by bylo pro směnečné dlužníky velmi nebezpečné. Nezapomínejme na skutečnost, že směnka by se mohla dostat do dispozice nového majitele, proti kterému by se dlužník již nemohl bránit námitkou, že hlavní pohledávka byla již splněna.

2.5. Druhy směnek

Jak z praxe, tak i z platného práva u nás jsou známy pouze dva druhy směnek, a **to směnka vlastní a směnka cizí**. Všechny ostatní směnky, ačkoliv se pro ně používají zvláštní názvy, jsou vždy v podstatě jedním ze dvou výše uvedených druhů.¹²

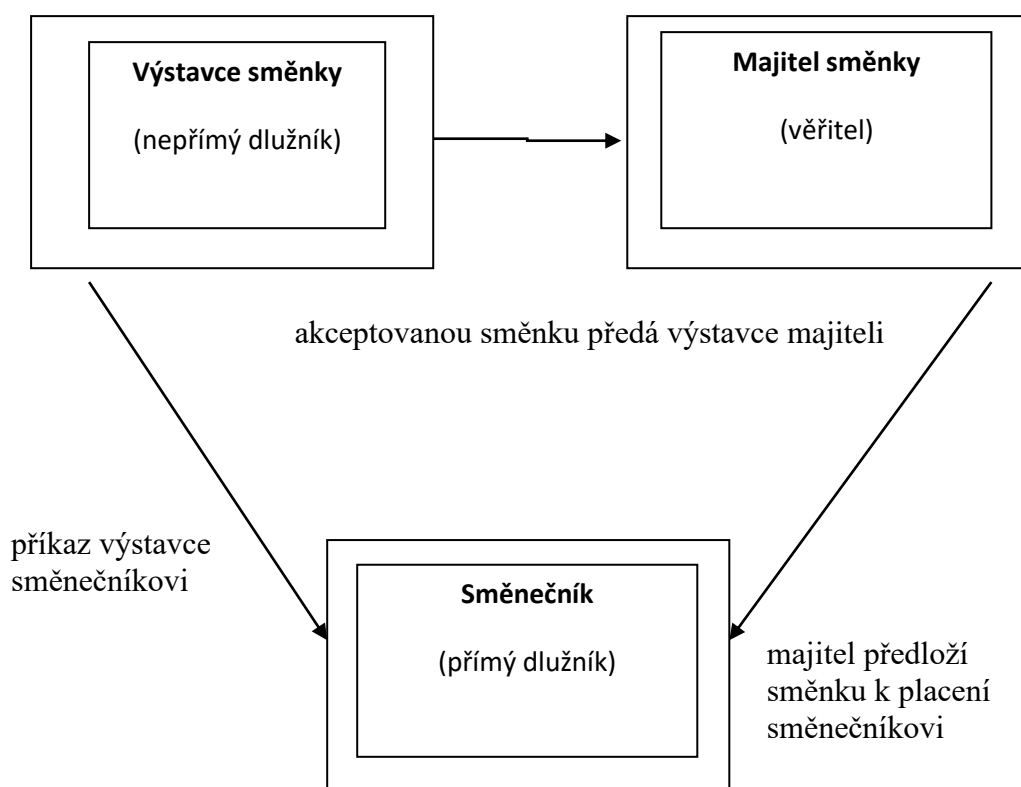
Směnka vlastní – vlastní směnka je charakteristická jak účastí minimálně dvou osob, tak formulací směnečného textu jako platebního slibu, v němž se výstavce zavazuje zaplatit majiteli směnky neboli věřiteli. Jedná se tedy o specifické dlužnické prohlášení. Náležitosti směnky vlastní upravuje § 75 zákona směnečného a šekového a hlavním charakteristickým znakem je směnečné prohlášení výstavce, jenž obsahuje slib zaplatit určitou peněžitou částku, který nejčastěji zní „zaplatím“. Základní směnečný vztah je tedy dvoustranný:

Směnka cizí – na rozdíl od směnky vlastní, ve **směnce cizí** vystupují tři různé osoby. Jimi **jsou výstavce, směnečník a věřitel** – někdy též „remitent“. Remitent se vyskytuje i u směnky vlastní a jedná se vždy jen a pouze o 1. majitele směnky. V textu samotné směnky je formulován platební příkaz, který výstavce směnky dává směnečníkovi, aby zaplatil částku uvedenou na směnce ve prospěch remitenta – věřitele. **Tento svůj závazek směnečník akceptuje podpisem směnky**. Tímto aktem se stává směnečným dlužníkem. Náležitosti směnky cizí jsou dány v § 1 zákona směnečného a šekového a zmiňovaný příkaz k zaplacení určité směnečné sumy zní nejčastěji slovy „zaplaťte“. Na rozdíl od směnky vlastní, závazek směnečníkovi (trasátovi) tedy nevzniká okamžikem vystavení směnky, ale až vlastním přijetím neboli akceptem platebního příkazu výstavce. Povinnost akceptace směnky může vzniknout z jiných právních vztahů. Trasát není povinen příkazu výstavce směnky cizí vyhovět a směnku akceptovat.

¹²KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 60.

Výstavce směnky cizí tedy není hlavním dlužníkem sám o sobě při podpisu směnky. Stává se nepřímým dlužníkem až po akceptaci směnky směnečníkem. Dle § 9 ZSŠ výstavce směnky cizí ručí za přijetí i za zaplacení směnky. „Svou odpovědnost za přijetí může výstavce vyloučit; každá doložka, kterou vyloučí svou odpovědnost za zaplacení, platí za nenapsanou.“¹³ Cizí směnka je často označována jako „trata“. Toto označení ovšem není synonymum ke směnce cizí, neb zahrnuje například i šeky. Proto se slovo „trata“ často používá jako odlišení od směnky vlastní.¹⁴

Oba druhy směnek jsou velmi praktické a hojně využívané dodnes. Tím, že je v zákoně jako první upravena směnka cizí, není nijak naznačována jakákoliv nerovnováha mezi směnkou cizí a směnkou vlastní. Každá z těchto dvou druhů směnek velmi dobře poslouží v daných specifických obchodních vztazích, které jsou pro ni vhodné.

Z vlastních praktických zkušeností mohu posoudit, že každá směnka většinou stvrzuje již existující jiný závazek. U směnky cizí pravděpodobně existuje určitý dluh výstavce vůči remitentovi, jinak by nebyl důvod, aby výstavce

¹³*Cenné papíry: Kapitálový trh; Investiční společnosti a fondy: redakční uzávěrka.* Ostrava: Sagit, [2004]

¹⁴KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, xxii, str. 61.

směnku cizí na řad remitenta vystavoval. Stejně tak zde pravděpodobně existuje pohledávka výstavce směnky cizí za směnečnickem. Jen pak má totiž směnečník důvod přijmout závazek zaplatit za výstavce dluh remitentovi. Tímto způsobem se dříve zjednodušil transport peněz a namísto dvou peněžních transakcí se učiní pouze jedna. Odpadá také obava z prodlení platby, jelikož není nutné čekat na peníze od směnečníka, které musí výstavce zaplatit dále remitentovi.

3. NÁLEŽITOSTI SMĚNKY VLASTNÍ VE SVĚTLE JUDIKATURY ČR

Zákon směnečný a šekový v § 75 jasně vymezuje, jakými náležitostmi je směnka vlastní definována, tedy co musí směnka vlastní obsahovat. Směnka se vyznačuje velmi přísnými požadavky na své náležitosti. „*Přísná formálnost směnečných závazků umožňuje zejména snadnou dispozici s nimi, neboť nový nabyvatel směnky při rozhodování o tom, zda určitou směnku získat, vystačí v zásadě jen s tím, co lze ze směnky samé vyčíst a se zákonným předpisem.*“¹⁵ Přísné nároky jsou kladeny i na další zápisy na směnce v průběhu její existence, pokud mají mít tyto zápisy očekávaný účinek. Situace se může poněkud zkomplikovat, pokud některá z náležitostí vyjmenovaných v § 75 ZSŠ na směnce vlastní chybí. Pak je nutné dobře znát, které náležitosti směnky vlastní jsou podstatnými náležitostmi, tedy při jejich absenci by směnka nebyla platná jako směnka vlastní a které jsou takovými, jejichž absence nemusí mít hned za následek neplatnost takové směnky, nýbrž se zhojí použitím některé ze zákonných fikcí. V nejrůznější literatuře se můžeme setkat s členěním náležitostí směnky na podstatné a fakultativní. Osobně zde záměrně náležitosti směnky, které lze zhojit fikcí jako „fakultativní“ nenazývám, jelikož je to pojem z mého hlediska pro laickou veřejnost velmi nebezpečný. Za fakultativní náležitost je považována ta, která na směnce být nemusí a nebude to mít na platnost směnky vliv. S tímto se vnitřně neztotožňuji, jelikož to nemusí být u směnky vždy pravda. Tak například chybí-li místo vystavení směnky a neuvede-li výstavce u svého podpisu žádné místo, jelikož ani nemusí, pak by vynechaná náležitost „místo vystavení směnky“ měla za následek neplatnost celé směnky, ačkoliv je v některé odborné literatuře označována za náležitost fakultativní.

Domnívám se tedy, že bezpečnější a přesnější je vyjadřovat se o určitých náležitostech vyjmenovaných v § 75 ZSŠ tak, že jejich případná absence je odvoditelná některou ze zákonných fikcí dle § 76 ZSŠ, tedy tyto náležitosti mohou vyplývat nepřímou, avšak stále zůstávají podstatnými náležitostmi směnky.

Při posuzování platnosti směnky se musí striktně vycházet ze speciální úpravy zákona směnečného a šekového. „*Zda určitá listina je anebo není*

---

¹⁵KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 6., dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-361-5.

*směnkou, rozhodují předpisy směnečného práva. Ustanovení týkající se platnosti právních úkonů zde nejsou použitelná.*¹⁶ Tento zákon směnečný a šekový klade na formální podobu směnky přísné nároky, a tedy ačkoliv by právní jednání na směnce byla obecně platná, může být listina jako směnka neplatná právě pro nedodržení některé z těchto povinných náležitostí.

Jinými slovy může tedy nastat situace, kdy právní jednání na směnce bude dle platných právních předpisů hodnoceno jako platné, ale směnka jako listina bude z hlediska zákona směnečného a šekového neplatná.

3.1. SMĚNEČNÁ KLAUZULE

Jde o zákonný požadavek označit listinu jako směnku, kterým se musí na první pohled všem účastníkům dát na odiv, že listina, se kterou přichází do kontaktu, podléhá zvláštním právním předpisům. Jde o první podstatnou náležitost směnky vlastní dle § 1 a 75 ZSŠ, tedy o „*označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána*“. Obecně se u listin užívá pravidla obsaženého v § 555 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dle něhož je právní jednání posuzováno dle svého obsahu, bez ohledu na to, jak je nazváno. Zde tedy zákonodárce velmi předvídavě a významným způsobem chrání všechny směnečné účastníky, aby dle textu listiny zcela jasně a bez pochyb poznali, že se jedná právě o směnku. Pouhé označení listiny „Směnka“ s následným textem plnícím už jen další zákonné náležitosti by nepostačovalo. Je tedy nutné pojmut **slovo směnka do samotného textu** výstavcova slibu k úhradě směnečné sumy. Není přitom rozhodující, v jakém pádě slovo směnka použijeme, musíme jen dodržet, aby se v textu jednalo stále o podstatné jméno.

Jak se budeme dívat na směnku, pokud zaměníme označení listiny za jiné synonymum od slova směnka? Tak například pokud by byla směnka označena jako „směnečná listina“, „trata“ či „směnečný úpis“ a podobně, byla by taková směnka neplatná. Stejně tak by zákonný požadavek na označení listiny nesplňovaly ani doložky „dle práva směnečného“ a jiná podobná znění.

---

¹⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. července 2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008. Právní rozhledy č. 23/2008, s 14.

Dále se v praxi lze setkat i s otázkou odlišnosti ve velikosti a typu písma onoho označení směnky v textu listiny. Odpověď nám dává judikatura Nejvyššího soudu ČR. V rozsudku ze dne 7. 5. 2003 Nejvyšší soud ČR uvádí: „*Skutečnost, že je slovo směnka napsáno v textu listiny odlišným písmem, neporušuje sama o sobě zákonnou podmínku, že slovo směnka musí být součástí vlastního textu směnky.*“ V odůvodnění Nejvyšší soud sdělil, že je nepodstatné, jakou velikostí nebo typem písma je do textu listiny slovo směnka vepsáno. Podstatné však je, zda toto slůvko tvoří spolu s ostatním textem ucelený, souvislý a na sebe navazující text neboli prohlášení a není pochyb o tom, že je slovo směnka jeho součástí.¹⁷

Osobně se ztotožňuji se zákonným požadavkem na umístění slova směnka do textu listiny. Dle mého názoru jde o velmi moudrý a předvídavý krok ze strany zákonodárce. Směnka je nezřídka využívaný obchodní nástroj v široké veřejnosti a je tudíž na místě chránit podepisující osobu ve smyslu uvědomit ji maximálně o tom, jaký dokument podepisuje, tedy že se nejedná o standartní dlužný úpis.

3.1.1. Listinná forma směnky

Zákon směnečný a šekový hovoří o směnce jako o listině. Směnka má tedy povahu listinného cenného papíru, který musí být vystaven v zákonem předepsané formě (nemůže být tedy emitována v zaknihované podobě). Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, existují dva základní odlišné druhy směnky, a to sice směnka cizí a směnka vlastní. V obou případech se směnka vyznačuje právě velmi přísnými nároky na svou formu, respektive zákonem stanovené náležitosti směnky, a to pod sankcí její neplatnosti. Pro oba tyto druhy je kladen požadavek na listinnou formu. Směnkou se rozumí písemný závazek v „předepsané formě“, který musí být podepsán. Směnka mimo to, že dokládá existenci tohoto určitého závazku a taktéž i pohledávky, je také právě oním hmotným substrátem, bez něhož by tento směnečný vztah a z něj plynoucí závazky a pohledávky nemohly existovat. „*Směnečná pohledávka je neoddělitelně spjata se směnkou, do níž je vtělena – zanikne-li směnka, zaniká i do ní vtělená pohledávka. Směnečným věřitelem nemůže být nikdo jiný než majitel směnky.*“¹⁸ Hmotným substrátem by ale nemusela být jen listina, nýbrž jakýkoliv materiál schopný zachytit písemný

¹⁷Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. května 2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002. In ASPI (právní informační systém)

¹⁸CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. Praha: Linde, 2003, str. 21

závazek, jako např. plát kůže, prkénko, tkanina. Obstála by i směnka vytesaná do skály opatřená podpisem, nicméně pokud by v takové směnce uvedené místo platební se neshodovalo s lokací skalního masivu, mohly by nastat problémy s předložením takové směnky k placení. Pro svou praktičnost se tedy používá listina, u níž lze zapisovat na její lícovou i rubovou stranu, je praktická při prezentaci závazku a umožňuje případné připojení přívěsku. Možnost rozlišení lícové a rubové strany má význam jak praktický, tak ale i právní. Dlouholetým používáním listu papíru se v praxi vyvinuly určité zvyklosti, kam jsou umísťovány jednotlivé náležitosti směnky a též zápisy na směnce. Dodržováním těchto standartních pozic jednotlivých zápisů lze velmi rychle během obchodního jednání vyčíst, o jakou směnku jde, kdo je ze směnky zavázán a jak, jak je směnka zajištěna a podobně směnce (například podpis výstavce vzhledem k jeho krycí funkci bývá vpravo dole, datum a místo vystavení bývá obvykle umístěno vlevo nahoře a podobně). Právní význam pak spočívá v tom, že zákon spojuje s podpisy určitých osob na směnce na určitých místech směnky dané právní následky.

3.1.2. Elektronická forma směnky

V posledních letech se v některých zemích polemizuje i nad úvahou, zda by byla v praxi schopna existovat tzv. elektronická směnka opatřená elektronickým podpisem. K této úvaze se vyjadřuje Gonzalo Villalta Puig z Univerzity v Murdochu v západní části Austrálie, který shrnuje klady a zápory, byla-li by tato myšlenka uvedena v praxi. Tamní vláda si je vědoma značných finančních nákladů, které by musel vynaložit jak stát, tak i podnikatelé, na vytvoření jednotných právních regulací a elektronizaci. Dle australského zákona směnečného je vyžadováno, aby směnka byla v písemné formě a podepsána. Je tedy otázkou, zda by elektronická směnka splňovala tyto dvě podmínky.¹⁹ Pokud jde o písemnou formu, pak ta by byla dodržena. Zákon totiž definuje, že „zápisem“ se rozumí jakýkoliv způsob umožňující prezentaci nebo reprodukci slov, postav, kreseb či symbolů ve viditelné formě. Obsah elektronických směnek může být prezentován nebo reprodukován na obrazovce počítače nebo jej lze

---

¹⁹Originální znění: In Australia, both bills of exchange and promissory notes are governed by the Bills of Exchange Act (1909) (Cth). For bills (subsection 8(1)) and notes (subsection 89(1)) to be valid, the Act requires, amongst other things, that they be in writing and signed. The issue is whether electronic bills and notes satisfy these two statutory requirements.

vytisknout.²⁰ Pokud jde o druhou podmínku, tedy podpis, tak dle zvykového práva je podpis pouze ochrannou známkou. Zákon pouze vyžaduje, aby byl dokument podepsán. Lze-li podpis splnit tzv. dokladem o zapsání této ochranné známky na listině, byla by splněna i tato druhá podmínka.²¹ Mluví se tedy o elektronickém podpisu na směnce.

V Evropě zatím tento model nepřipadá v úvahu, jelikož zde stále přetrvává zákonný požadavek na listinu, jakožto hmotný substrát, a tím je možnost existence elektronické směnky vyloučena. Stavím se k polemice nad elektronickou směnkou poněkud konzervativně. Hmotný substrát, nejčastěji používaný papír, vyniká svou pravou identitou. Jakékoliv škrty, dopsané texty a jiné úpravy směnky jsou na něm ve většině případů zřejmé a není zcela jednoduché směnku v papírové podobě falšovat. Elektronická podoba směnky se mi zatím z tohoto pohledu jeví jako možné riziko, které bych právě v případě směnečné listiny raději nepřipustila.

3.1.3. Problematika složenin podstatného slova směnka

V roce 2016 byla řešena otázka ohledně platnosti směnky, v jejímž textu bylo použito výrazu „**blankosměnka**“. Tento problém vyložil Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 24. 2. 2016 pod sp. zn. 29 Cdo 4535/2014. Nejvyšší soud ČR se ztotožnil se závěry právní teorie a spornou směnkou, která ve směnečném prohlášení „...za tuto blankosměnku zaplatím...“obsahovala složené podstatné jméno, ponechal v platnosti. Ve svém rozhodnutí konstatoval, že tímto není nijak dotčen požadavek plynoucí z § 75 ZSŠ a je **tedy možné použít složené podstatné jméno**, pokud je slovo směnka jeho součástí.

---

²⁰Originální znění: Insofar as the first requirement is concerned, section 25 of the Acts Interpretation Act (1901) (Cth) states: "... 'writing' includes any mode of representing or reproducing words, figures, drawings or symbols in a visible form". The contents of electronic bills and notes may be represented or reproduced in a visible form either, as Gamertsfelder illustrates, on a computer screen or print out.[4] Thus, it would appear that electronic bills and notes satisfy the requirement of writing imposed by subsections 8(1) and 89(1) respectively.

²¹ Originální znění: With respect to the second requirement, neither the Bills of Exchange Act (1909) (Cth) nor the Acts Interpretation Act (1901) (Cth) define the circumstances in which an instrument will be deemed to have been signed. In *R v Moore; ex parte Myer, Higinbotham J* outlined the legal criteria for valid signatures under the common law:

... a signature is only a mark, and where a statute merely requires that a document shall be signed, the statute is satisfied by proof of the making of a mark upon the document by or by the authority of the signatory.

Vycházejíce z literatury, pak máme při řešení otázky složenin podstatného jména slova směnka oporu hned v několika komentářích. Jednak se můžeme ztotožnit s názorem JUDr. Radima Chalupy, Ph.D., který uvádí, že lze za platné směnky považovat listiny, které obsahují označení „primasměnka“, „solasměnka“, „směnka krycí“, „směnka cizí“, „směnka vlastní“ nebo „sekundasměnka“. ²² Pokud bychom chtěli minimálně další oporu, pak lze vycházet ze slov dalšího odborníka na směnečné právo JUDr. Zdeňka Kovaříka, který v jeho komentáři k zákonu směnečnému a šekovému uvádí, že za platnou směnku by byla i taková listina, která by byla označena například „rektasměnka“. ²³

Z výše popsaných závěrů je tedy zřejmé, že dodržíme-li kořen slova směnka v jakékoliv složenině tohoto podstatného jména a uvedeme-li ho do vlastního textu listiny formou takové složeniny, nemá to vliv na platnost takové směnky.

3.1.4. Otázka tzv. „rámečků“

V praxi se můžeme setkat s prodejem tiskopisů směnky, kde se jednotlivé směnečné náležitosti vyplňují do **okének, tzv. „rámečků“**. V zásadě se jedná o posouzení dvojího rozměru. Jednak při pohledu na takto specifickou směnku musíme uvážit, zda text směnečného prohlášení členěný do rámečků je vnitřně ve vzájemné souvislosti a spojitosti, tedy zda existuje vůbec prostor pro úvahu nad samotnou platností směnky. A jednak musíme posoudit, zda podpis výstavce směnky kryje celé směnečné prohlášení.

K problematice textu na směnce členěného do rámečků se vyjádřil Nejvyšší soud ČR rozsudkem ze dne 17. srpna 2011 pod sp. zn. 29 Cdo 722/2010 (uveřejněný pod číslem 32/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek) „*Je-li ze směnky zřejmá vzájemná souvislost i logická návaznost textu směnečného prohlášení, nemá skutečnost, že jednotlivé náležitosti směnky jsou umístěny do rámečků, zásadně vliv na platnost směnky.*“ ²⁴ Sporná směnka, viz obr. 1, byla soudem prvního i druhého stupně zhodnocena jako neplatná, právě

²²CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. Praha: Linde, str. 9.

²³KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. Str. 9.

²⁴Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. srpna 2011. sp. Zn. 29 Cdo 722/2010. In ASPI (právní informační systém)

z důvodu, že nevyhovuje zákonnému požadavku v § 75 ZSŠ, tedy že se nejedná o souvislý text směnečného prohlášení krytý podpisem výstavce. Oba soudy došly k závěru, že podoba směnky, na níž je její text graficky oddělený nepřerušovanými rámečky není uceleným textem, resp. směnečným prohlášením, nýbrž se jedná o projev vyjádřený číslicemi či slovy. Směnka nevyhovuje zákonnému požadavku na označení směnky pojaté do vlastního textu listiny. Řešila se tedy zásadní otázka, zda směnka obsahující veškeré povinné náležitosti je neplatná pouze z toho důvodu, že její text je vepsán do předtištěných rámečků. Nejvyšší soud zhodnotil, že z podoby směnky, viz obr. 1, „...je zřejmá celková vzájemná souvislost i logická návaznost jednotlivých, byť řadou svislých a vodorovných čar rozdělených, doložek směnečné listiny, která obsahuje veškeré náležitosti požadované zákonem a ze které bezesporu vyplývá výstavcův bezpodmínečný slib zaplatit majiteli směnečné listiny v určitém místě a čase směnečnou sumu.“²⁵ V tomto případě nešlo pouze o náhodný shluk jednotlivých doložek, ale o ucelený text, který tvoří směnečné prohlášení. Nejvyšší soud ČR hodnotil jako nesprávný také závěr soudů nižších stupňů v tom, že by označení listiny, že jde o směnku, nebylo pojata do vlastního textu listiny. Z obsahu sporné směnky bylo zcela evidentní, že se výstavce slibem zavázal za spornou směnku zaplatit „za tuto vlastní směnku zaplatím“. V odůvodnění svého rozhodnutí jako další fakt konstatoval, že ze skutečnosti, že náležitosti směnky jsou umístěny do rámečků, nelze nijak dovodit, že by význam těchto rámečků spočíval právě v jejich vyloučení z textu listiny. Tedy je zřejmá jejich spojitost a logická návaznost. Jako poslední byla vyřešena i otázka krycí funkce podpisu výstavce. Ten byl umístěn pod všemi doložkami, a navíc lze vztah podpisu k textu celé směnky dovodit také vnějším orámováním směnečné listiny.²⁶

---

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. srpna 2011. sp. Zn. 29 Cdo 722/2010. In ASPI (právní informační systém)

²⁶ tamtéž

Obr. 1.

číslo 1	V Praze (datum a místo vystavení směnky)	datum 23. května 2006 (měsíc slovy)
ZA TUTO VLASTNÍ SMĚNKU ZAPLATÍM		čas 23. května 2007 (měsíc slovy)
k čemu: [redacted]	120 900,00 Kč	
slovy: StodvacettisícKoruněských00	Místo proplacení [redacted]	
Splatitel: _____ _____ _____	Jméno (něžov, příjmení, adresu a podpis výstavnice) [redacted]	

K problematice směnečných náležitostí rozdělených do rámečků se vyjádřil v roce 2012 i Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 14. března 2012 pod sp. z III. ÚS 3660/11n., v němž zrušil rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, jelikož se neztotožnil s jeho závěrem, že v napadeném rozhodnutí ve věci stěžovatele některé údaje na směnce v rámečku znamenají jejich vyloučení z textu listiny. V tomto případě Ústavní soud neshledal závěr, že z grafické úpravy listiny je jednoznačné, že rámeček má právě tento význam a vylučuje z textu listiny náležitosti požadované zákonem u směnečné listiny.²⁷ „Ústavní soud sice považuje shodně s teorií směnečného práva za nevhodné přílišné grafické rozdělení textu do jednotlivých rámečků, ale učinit závěr o neplatnosti směnky pouze z těchto důvodů považuje za možné pouze v případě, že se takovým zásahem zcela odstraní - zruší - smysl souvislého směnečného prohlášení a výsledný text ztratí jednoznačný význam. I u tak přísně formalizovaného právního úkonu, jakým je směnka, nelze zcela pustit ze zřetele skutečný obsah touto formou projevené vůle. Závěr dovolacího soudu o neplatnosti směnky z důvodu nesouvislého textu směnečného prohlášení považuje Ústavní soud za formalistický.“²⁸

Další případ sporné směnky řešil Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 22. ledna 2015 pod sp.zn.29 Cdo 3862/2014, kdy se taktéž jednalo o směnečné prohlášení, které bylo uskupeno do rozparcelovaných oblastí. „Skutečnost, že některý z údajů vyznačených na směnce je umístěn do rámečku, nemá bez dalšího

²⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. března 2012. Sp. Zn. III. ÚS 3660/11n. In ASPI (právní informační systém)

²⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. března 2012. Sp. Zn. III. ÚS 3660/11n. In ASPI (právní informační systém)

za následek neplatnost směnky, není-li současně možné dovodit, že by význam rámečků spočíval právě ve vyloučení těchto údajů z textu listiny“²⁹ Spornou směnku tedy ponechal v platnosti.

Jak by byla řešena situace, kdy máme směnku orámovanou, v rámečku se nachází text směnečného prohlášení, avšak některý údaj by se vyskytoval právě i mimo tento rámeček? Odpověď nacházíme podpůrně v rozsudku Vrchního soudu v Praze, který řešil obdobný případ, kdy z grafického provedení směnky bylo nepochybné, že směnka je tvořena jen textem v rámečku. Mimo tento rámeček ohraničující směnku byla uvedena podmínka pro použití směnky (doplnění blankosměnky), podepsaná úpadcem jako akceptantem, což je v rozporu s § 26 ZSŠ, který říká, že přijetí směnky musí být bezpodmínečné. Akceptant dále připojil podpisy osob oprávněných za něj jednat, avšak do rámečku směnky (volného místa). Soud prvního stupně žalobu na určení existence směnečné pohledávky pro výše zmíněný rozpor zamítl. Proti tomu se žalobce bránil argumentací, že při vystavení a akceptaci směnky se výstavce dohodl s akceptantem na tom, že majitel doplní blankosměnku datem splatnosti a směnka se stane řádnou směnkou, nastanou-li skutečnosti uvedené v textu pod podpisem výstavce. Akceptant přijal podle názoru odvolatele směnečný závazek bezpodmínečně, bez výhrad, neboť ke svému podpisu na líci směnky v řádku "podpis příjemce (akceptanta)" neuvedl žádné podmínky. Souvětí uvedené pod rámečkem není textem směnky, ale vyjádřením práva majitele směnku doplnit. Za samotnou směnku je pak podle názoru žalobce třeba považovat pouze text napsaný v rámečku. Odvolací soud ponechal spornou směnku v platnosti. Není zde jiného vysvětlení, než že akceptant směnečný závazek přijal. Na směnce mimo rámeček existoval ještě nějaký text, ale ten vrchní soud nepovažoval za text směnky. Dovodil pouze, že jde o ujednání mezi právním předchůdcem žalobce a úpadce o tom, kdy lze směnku použít. Vrchní soud v Praze tedy uzavřel, že směnka byla platně přijata a že úpadci vznikla povinnost plnit na základě této směnky. „*Text uvedený na stejné listině jako směnka, ale mimo kontinuální rámeček, nelze považovat za součást směnky. Lze pouze dovodit, že se jedná o ujednání mezi stranami o tom, kdy je možné směnku použít.*“³⁰

---

²⁹Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2015. Sp. Zn. 29 Cdo 3862/2014. In ASPI (právní informační systém)

³⁰ Rozsudek 13 Cmo 6/2000 Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2001, sp. Zn. 13 Cmo 6/2000. Soudní rozhledy, 2002, č. 11. Str. 398 a násl.

3.1.5. Jazyk směnky

Pokud jde o jazyk, v němž je směnka sepsána, pak můžeme použít naprosto kterýkoliv na světě. Podmínkou platnosti směnky však je její jednojazyčnost. Je nepřijatelné, že by část textu byla v jednom jazyku a další část textu v jazyku jiném. Velkou obezřetností bychom měli zachovat při směšování textu na směnce v jazyce českém a slovenském, což se může jednoduše vyskytnout třeba na prodáváných tiskopisech. Dvojazyčnou či vícejazyčnou směnku si můžeme představit i v té podobě, kdy směnka bude přeložena na téže listině. Její text se tak na listině vyskytne v originálním i v dalším jazyce. Jako směnka však může platit jen v jednom jazyce. V případě sporu bude platit její originální znění. Pokud však nebude možno určit, který text byl originálním, pak by se jednalo o neurčitý, tedy o neplatný právní úkon.³¹ V zahraničí se však toleruje i vícejazyčné znění směnky, avšak pouze takové znění, kdy směnečný příkaz je ve stejném jazyce jako směnečná klauzule.

Nárok zákonodárce na jednojazyčný text směnky trvá pouze do chvíle, než je směnka emitována. Tedy je zcela běžné, že text směnky je sepsán v jednom jazyce a nepodstatné náležitosti směnky v jazyce jiném. Jde například o běžné směnečné doložky „sine obligo“, „per aval“, aj.

Co se týče požadavku jazykové jednotnosti, je potřeba rozumně přistupovat i k místním údajům vyjádřeným na směnce. Ze ZSŠ nevyplývá, zda mají účastníci překládat i místní údaje do téhož jazyka, v němž směnku sepisují. Nikdo zatím nestanovil, zda je běžnější užívat určité místní údaje v originálním znění, nebo zda je běžné užití jejich počestlého výrazu. Je tak třeba považovat všechny varianty za povolené. Tedy například místo vystavení směnky obtojí jak ve variantě „v Drážďanech“, tak i „Dresden“.³²

---

³¹KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství, str. 79

³²KOTÁSEK, Josef. *Právo cenných papírů*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). S. 132 - 135

3.1.5.1. Označení měny v cizím jazyce „SWISS FRANKS“

V praxi se problém vícejazyčné směnky může objevit tehdy, je-li směnka vyplněna na předtištěném formuláři, který zní v jednom jazyce (může jím být například slovenština) a následně jej výstavce vyplní v jazyce např. českém.

Záměrně zde uvádím příklad, kdy směnka byla právě pro dvojjazyčnost nulitní. Na první pohled to nemuselo být tolik očividné, neboť v tomto případě byla směnečná suma vyjádřena v měně cizím jazykem. Takový případ rozhodoval Nejvyšší soud v roce 2010 pod sp.zn. 29 Cdo 427/2009 a tehdy potvrzoval neplatnost směnek, které byly právě sepsány v jazyce českém, až na údaj u směnečné sumy, kdy u číselného vyjádření směnečné sumy byl zmíněn údaj „CHF“ dle ČSN ISO 4217 kódy pro měny a fondy, která je českou verzí mezinárodní normy ISO 4217:200, jedná se tedy o kód pro frank švýcarský. „Druhý“ údaj označující měnu směnečné sumy, jenž se nacházel u slovního vyjádření směnečné sumy, zněl „swiss francs“ a byl důvodem neplatnosti obou směnek. *„Není totiž pochyb o tom, že u sporných směnek, vystavených v českém jazyce, zmíněný údaj měny odporuje požadavku jazykové jednoty směnky. Přitom akceptovat nelze ani názor dovolatele o důsledcích „plurality“ údajů měny, když žádnému z údajů měny směnečné sumy, nacházejících se na sporných směnkách – jak správně uvedl odvolací soud – nelze dát přednost, respektive žádný z nich nelze pominout.“*³³ Zákonné ustanovení § 75 ZSŠ jasně klade požadavek na sepsání směnky v jednom jazyce. Směnka tedy nesmí při jejím vystavování být z části sepsána v jazyce jednom a zbylá část v jazyce druhém. Stejně tak nesmí různé jazyky mezi sebou volně přecházet. Logicky vyplývá, že směnka musí být v okamžik vydávání jednojazyčná. Je též absolutně nerelevantní, zda použitá kombinace jazyků na směnce činí či nečiní směnku zcela nesrozumitelnou. Ačkoliv se mě osobně zdá tento závěr soudu poněkud zbytečně tvrdý, je právně správný.

---

³³Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. prosince. Sp. Zn. 29 Cdo 427/2009. Ve Sbírce pod č. 76/2011

3.2. PLATEBNÍ SLIB

Tato podstatná náležitost směnky vlastní, která je obsažena v ustanovení § 75 ZSŠ, je hlavní složkou směnky, jež na první pohled dá každému čtenáři na srozuměnou, že se jedná o směnku vlastní. V textu směnky tedy výstavce slibuje remitentovi uhradit určitou směnečnou sumu. Výstavce je v roli přímého dlužníka, který dává svůj slib a je také odpovědný za zaplacení směnky remitentovi, tedy osobě, na jejíž řad má být hrazena určitá směnečná suma.³⁴Tento přímý závazek výstavce vzniká okamžikem výstavcova podpisu na směnce a není zapotřebí žádného dalšího podpisu, jak je tomu v případě směnky cizí.

3.2.1. Formulace slibu

Zákon směnečný a šekový žádnou konkrétní formulaci platebního slibu nepředepisuje. Takový slib bude nejčastěji učiněn jednoduše slovy „... za tuto směnku **zaplátím**“. Je to jednoduše a jasně vyjádřená vůle výstavce směnečný dluh uhradit. Vyjádřit tento slib může výstavce i jinými slovy, například „uhradím“ a podobně, ale je potřeba dbát na to, aby byl závazek výstavce vysloven bez následných pochybností o významu jeho slov. Z odborného pohledu můžeme říci, že jsou nepřijatelné sliby činěné slangovými a jinými neodbornými výrazy. Laickému výstavci směnky vlastní se může jednoduše podařit napsat slib slovy, která mají zcela jiný význam, ačkoliv jimi chtěl svůj slib vyjádřit. Taková pochybení jsou nezhojitelná a listina by v konečném důsledku nebyla platnou směnkou. Pro názornost uvedu několik příkladů, jimiž se výstavci zavázali k úhradě směnky, ale vyjádřili svůj slib nedostatečně: „za tuto směnku vydám, „za tuto směnku přenechám“, „za tuto směnku vrátím“ a podobně.

3.2.2. Bezpodmínečnost platebního slibu

Slib nesmí být jakkoliv podmíněn. Je to striktní požadavek daný přímo zákonným zněním této obsahové náležitosti v § 75 ZSŠ „*bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu.*“ Podmínka nesmí být vepsána jak u slibu

---

³⁴ Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 14. 4. 1995, sp. zn. 5 cm 197/1994 – majitelův přímý nárok ze směnky vůči výstavci.

samotného, tak kdekoliv na celé listině směnky, ani u doložek apod. Jedná se o ochranu obchodních vztahů chráněných směnkou, kde není jakákoliv podmínka žádoucí. Jelikož směnka kryje většinou závazek plynoucí z jiné obchodní transakce, je pochopitelné, že se většina účastníků směnečných vztahů snaží tyto podmínky vzniku, změny či zániku tohoto primárního vztahu vtáhnout i do obsahu směnky. O neplatnou směnku by se jednalo například, pokud by slib zněl: „za tuto směnku zaplatím až“, „za tuto směnku zaplatím za předpokladu, že...“ a jiné možné varianty slibu s podmínkou. Zdůrazňuji tedy, že jakákoliv podmínka napsaná na směnce učiní celou směnku neplatnou. Slib výstavce vůči remitentovi musí být bezpodmínečný, jasný, přímý. „*Směnečný závazek lze podmínit smluvně mimo text směnky. Takto sjednané podmíněnosti směnečného závazku se lze však dovolat pouze v rámci relativních námitek.*“³⁵

Je zde na místě upozornit na doložku „sine obligo“. Ta se může objevit na líci směnky cizí u výstavcova podpisu. Zákon směnečný a šekový totiž v § 9 tuto doložku sice nepřipouští, ale zavádí zákonnou fikci, že každá doložka, kterou by výstavce směnky cizí vyloučil svou odpovědnost za zaplacení směnky, platí za nenapsanou. Tedy u směnky cizí by tato napsaná doložka byla neplatná, ale jinak by směnka zůstala platná. **U směnky vlastní tato fikce neplatí.** Směnečný zákon totiž ve výčtu paragrafů, které se vztahují jak na směnku cizí, tak i analogicky na směnku vlastní tento § 9 neuvádí. Tedy se na směnku vlastní nevztahuje. Proto by doložka „sine obligo“ u podpisu výstavce na směnce vlastní způsobila neplatnost celé směnky. Je tomu tak proto, že pokud by se výstavce na směnce bezpodmínečně zavázal a pak by ke svému podpisu připojil doložku „sine obligo“, zrušil by tím zároveň svůj slib. Výstavce by se tedy v takovém případě vůbec nezavázal k úhradě a z toho důvodu taková doložka by vedla k neplatnosti směnky. Na rozdíl od směnky cizí, kde je výstavce dlužníkem nepřímým, je u směnky vlastní výstavce dlužníkem přímým. Pokud by tedy zákon připouštěl použití § 9 odst. 2 i na směnku vlastní, pak by v podstatě mohla být vytvořena zákonná směnka.³⁶

---

³⁵CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2006. Zákony – komentáře. s. 510

³⁶KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 111–112

3.3. SMĚNEČNÁ SUMA

3.3.1. Určitost směnečné sumy

Jak bylo zmíněno v podkapitole 3.2.2., dlužník se musí zavázat k zaplacení určité směnečné sumy. Ať už se mluví o zaplacení konkrétní finanční částky, peněžité sumy nebo směnečného penízu, vždy tím myslíme totéž. Zásadním je zde požadavek, aby byl tento směnečný peníz na směnce určitý, konkrétní. Přesto, že výstavce i remitent ví velmi dobře s ohledem na další okolnosti, na jakou sumu směnka zní, musí být tato suma zřejmá i kterémukoliv jinému čtenáři směnky, a to bez jakýchkoliv pochybností o její výši. Musíme předvídat, že se směnka v budoucnu může dostat do rukou jakémukoliv novému majiteli. Směnečný peníz proto musí být vyjádřen dostatečně určitě, aby mu rozuměl každý, třeba že je z jiného kraje a vychází z jiných obchodních zvyklostí. Z požadavku na určitost směnečné sumy vyplývá i nepříjemnost vyjádřit ji například výčtem dlužných faktur nebo jiných dokladů.

K určitosti směnečné sumy je nezbytné se dále zmínit také o vyjádření sumy v přijatelných jednotkách. Každá měna má typicky definován zlomek základní jednotky, často je to setina hlavní měny: 100 haléřů = 1 koruna. Judikatura vyložila, že podmínka určitosti směnečné sumy „*je splněna i tehdy, je-li směnečný peníz vyjádřen nejen v korunách, ale i v haléřových jednotkách nedělitelných deseti (tj. jako oběživo neexistujících)*“³⁷. Stejně tak Nejvyšší soud uzavřel, že „*bez zřetele k tomu, jaká je nejmenší platná mince v České republice, je nejmenší peněžní jednotkou v České republice jeden haléř.*“³⁸ Zákon o české národní bance taktéž uvádí, že „*Peněžní jednotkou v České republice je koruna česká, zkratka názvu je "Kč". Koruna česká se dělí na sto haléřů.*“³⁹ Pokud bychom směnku, v níž je částka uvedena v haléřích, chtěli zaplatit v hotovosti, musíme se pak řídit pravidly o zaokrouhlování.

Mohu tedy shrnout, že směnka musí obsahovat závazek peněžitý, určitý a spolu s ním a dalšími náležitostmi definuje směnku jako dlužnický cenný papír. Je

---

³⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. listopadu 1999. Sp. zn. 9 Cmo 672/98. Bulletin advokacie. 2001, č. 5, s. 67

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2003. Sp. zn. 29 Odo 975/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].

³⁹ ustanovení § 13 zákona č. 6/1993 Sb., zákon o České národní bance.

nepřípustné, aby směnka zněla na jiný závazek, než je peněžítý. Například na úhradu materiálních hodnot, jako mohou být pytle mouky, zemědělské zvířectvo a podobně. Stejně tak nesmí být závazek představován ani žádnými dokumenty, jako mohou být obligace, záruční listiny, akreditivy a jiné. Musí jít o závazek peněžité povahy a bez pochybností o jeho výši.

3.3.2. Rozporné údaje směnečné sumy

Ze směnky musí vyplývat pouze jeden směnečný závazek. Není na škodu, pokud je směnečná suma součtem několika mimo-směnečných pohledávek, ale ve směnce musí být pouze jedna určitá peněžítá částka, která má být v den splatnosti zaplacená. Směnečná suma může být vyjádřena jak slovy (například dvacet pět tisíc korun českých), tak i čísly (25.000, - Kč). Není na škodu, pokud je vyjádřena oběma způsoby, což je v praxi velmi běžné. Slovním vyjádřením směnečné sumy značně komplikuje případné pozměnění částky směnečné sumy, neboť právě slovní vyjádření pozměnit není možné buď vůbec, nebo jen s velkými obtížemi. Zároveň slovní vyjádření chrání výstavce před sebou samotným, pokud by v psaní číslic (stává se tak často v počtu nul) udělal neúmyslně chybu.

Zákon směnečný a šekový v § 6 odst. 1 zavádí první nevyvratitelnou právní domněnku „Je-li směnečná suma udána jak slovy, tak čísly a neshodují-li se tyto údaje, platí suma vyjádřená slovy.“ Výstavce si musí dát při vyplňování částky jak slovně, tak číselně velký pozor. Pokud by totiž vyjádření slovní i číselné bylo v rozporu, pak se dává přednost vyjádření slovnímu, a to bez ohledu na to, zda je částka vyjádřena číslicemi vyšší nebo nižší. Je tomu tak proto, že slovní výraz peněžitého závazku není tolik náchylný k pochybení. Je zde tedy důvěra, že spíše vyjadřuje pravou vůli výstavce nežli údaj číselný.

Druhý odstavec § 6 směnečného zákona řeší situaci, kdy je na směnce více číselných nebo slovních údajů vyjadřujících směnečnou sumu. V takovém případě je platný údaj vyjadřující nejnižší částku. Ostatní částky, které jsou vyšší, platí za neplatné a jsou tak zcela bezvýznamné. V situaci, kdy je zároveň napsáno více údajů ciferných a více údajů slovních, rozhodujeme nejdříve dle zásady, která nám říká, že platný je údaj nejnižší hodnoty z těch hodnot, které jsou napsány shodným způsobem (např. ciferným). Takto získáme nejnižší údaj a porovnáme jej s nejnižším údajem zapsaným oním druhým způsobem (např. slovním).

Případný rozpor mezi těmito údaji se vyřeší dle druhé zákonné domněnky, tedy platný bude slovní údaj.

Někdy se můžeme setkat se směnkami, kde výstavce projevil snahu splácat, a tak uvedl několik částek a ke každé této částce i jiné datum splatnosti. Takové směnky jsou jednoznačně neplatné a pravidlo o nejnižší částce se zde neuplatní.

Obě tato zákonná pravidla nám pomáhají odstranit potíže při stanovení výše směnečné sumy. Netýkají se však uvedené měny, neboť ta je vždy výrazem slovním.⁴⁰ „Ustanovení čl. I. § 6 ZSŠ se týká jen rozporů v částkách na směnce uvedených. Netýká se označení měny. Je-li označení měny na listině rozporné, pokud jde o použitou zkratku a nezkrácený, vypsáný údaj měny, jde vždy o údaj slovní. Pak nelze uvedené ustanovení použít, směnka je vnitřně rozporná v tomto údaji, nelze potom o slib zaplatit určitou peněžitou sumu a listina není platná jako vlastní směnka.“⁴¹

Ohledně umístění směnečné sumy na směnce, máme zde judikaturou doplněný výklad Nejvyšším soudem ČR „Vepsání směnečné sumy v hořejším pravém rohu směnky mimo kontext vlastního směnečného prohlášení náleží k obsahu samé směnky, leč že by šlo o nahodilou okrajovou poznámku, jež není kryta podpisem.“⁴² . Tento se dále se blíže vyjadřuje k užití zákonných výkladových pravidel obsažených v § 6 směnečného zákona v případech, kdy by byla směnka zneužita: „Ustanovení § 6 (2) směn. zák. nepřichází v úvahu při padělání směnky. O padělání směnek může jíti jednak při nepravém podpisu (padělání podpisu) nebo byl-li jinaký obsah směnky, již určený, změněn neoprávněně. V tomto případě platí §§ 78 a 79 směn. zák.“⁴³

3.3.3. Měna směnečné sumy

Ke směnečné sumě se váže nepochybně i podmínka vyjádřit ji v určité měně, v níž má být směnka uhrazena. Však tuto podmínku už zmínil Vrchní soud v Olomouci „Požadavek určitosti peněžité sumy se vztahuje nejen na číselné nebo

⁴⁰ KOVARÍK, Zdeněk. Zákon směnečný a šekový. Komentář.6., dopl. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. Str. 49

⁴¹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 9. 1994, sp. zn. 5 Cmo 229/1994

⁴² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 1931, sp. zn. RV II. 836/1930

⁴³ tamtéž

*slovní vyjádření peněžité částky, ale i na měnu, v níž má být zaplacená.*⁴⁴ Pokud by takovýto údaj chyběl, pak by směnečná suma byla neurčitá a směnka by byla neplatná. V případě, že by byly uvedeny měny dvě, mělo by to opět za následek neplatnost celé směnky, opět právě pro neurčitost směnečné sumy. Vždy se musí jednat o měnu existující. Co se týče výčtu použitelných měn, není zde žádné omezení. Příkaz či slib tedy musí znít na měnu, která se používá a která ke dni vystavení směnky skutečně existuje. *„Směnka, která obsahuje údaj o peněžité sumě v měně, která v den jejího vystavení neexistovala, není platnou směnkou.*⁴⁵

Abychom lépe pochopili požadavek určité směnečné sumy a její měny, uvedu zde situaci, která nastala v roce 1993 a způsobila nejednomu majiteli směnky nepříjemné zjištění. Značné problémy ohledně platnosti směnky nastaly u směnek vystavených po dni 8. 2. 1993, tedy po dni, v němž došlo k měnové odluce a původní měna koruna československá (zkráceně „Kčs“) byla nahrazena korunou českou (zkráceně „Kč“). Dle nařízení vlády č. 61/1993 Sb. závazky, které byly vyjádřeny v korunách československých se přepočítávají v poměru jedna ku jedné na koruny české. Toto se vztahuje také na směnky, viz rozhodnutí Krajského obchodního soudu v Brně *„Byla-li směnka vystavena před datem 8.2.1993 v bývalé československé měně (v Kčs), nic nebrání její platnosti a vymahatelnosti po tomto datu. Pravidlo přepočtu peněžitých závazků, vyjádřených v korunách československých na českou nebo slovenskou korunu ke dni měnové odluky, tj. k 8.2.1993, platí pro veškeré peněžité závazky, a tedy i pro závazky směnečné.*⁴⁶ Toto se však nevztahuje na závazky vzniklé po datu 8. 2. 1993. Jak tedy bylo určeno nařízením vlády, směnky, které zněly na koruny československé (Kčs) a byly vystaveny před datem 8. 2. 1993 jsou platnými směnkami. Jasně se k této otázce existence měny vyjádřil i Vrchní soud v Olomouci *„Směnka, která obsahuje údaj o peněžité sumě, která v den jejího vystavení neexistovala, není platnou směnkou.*⁴⁷ V odůvodnění uvádí *„Požadavek určitosti směnečné sumy uvedené ve směnce je přitom nutno vztáhnout nejen na samotné slovní nebo ciferné vyjádření částky, ale i na měnu, která má být placena. Musí tedy jít o měnu, kterou lze za směnku zaplatit buď přímo, nebo alespoň při použití ustanovení článku I. § 41 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb. V době vystavení směnky*

⁴⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 6. 1996. Sp. zn. 4 Cmo 386/96. In: CODEXIS [právní informační systém].

⁴⁵ tamtéž

⁴⁶ Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 29. 4. 1994, sp. zn. 5 cm 51/1994

⁴⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 6. 1996, sp. zn. 4 Cmo 386/1996

*nebyla bývalá koruna československá (zkratka Kč) existující měnou nejen na území České republiky, ale ani nikde jinde. Není tedy přesně určeno, kolik má být za tuto směnku zapláceno. Proto uvedená směnka ze dne 7. 2. 1994 neobsahuje určitý údaj o částce, která má být za ni zaplácena. Nelze ji tedy jako platnou směnku označit.*⁴⁸

Obdobný problém nastal taktéž při vzniku měny euro. Do konce roku 2001 platilo přechodné období, v němž sice existovaly měny všech zúčastněných států, ale i měna euro. Až od 1.1. 2002 euro nahradilo všechny dosavadní národní měny tehdejších členských států. Po toto přechodné období bylo možno vystavovat směnky jak se směnečnou sumou v měně členských států, tak i v měně euro. Obdobně tedy od data 1. 1. 2002 bylo možné vystavit směnku již pouze v měně euro, ostatní měny zanikly a směnka vystavená v neexistující měně by byla tedy neplatnou směnkou. V případě, že by směnka byla vystavena v národní měně a splatnou by se stala až po skončení tohoto přechodného období, byla by splatná v euru dle stanoveného přepočítacího koeficientu.

S problémem nekonkrétního uvedení měny se můžeme setkat například při vyplňování tiskopisů směnek. Někdy je na směnce předtištěna linka pro vyplnění směnečné sumy, kde je předtištěna též i měna. Snad ze zvyku psát částky i s měnou se výstavci tu a tam stane, že napíše částku a za ní měnu Kč. Ovšem pokud je tiskopis z jiné země, například ze Slovenské republiky, pak jde o nekonkrétní určení měny směnečné sumy a bohužel je směnka právě pro nesplnění této povinné náležitosti neplatná.

3.3.4. Úročení směnečné sumy

Podmínky úročení směnečné sumy najdeme v § 5 zákona směnečného a šekového. Z jeho dikce je zřejmé, že výstavce může při vystavování směnky uvést úročení směnečné sumy pouze **u směnky splatné na viděnou** nebo splatné v **určitý čas po viděné**⁴⁹. Z obsahu ustanovení § 77 zákona směnečného a šekového odvozujeme užití tohoto § 5 i pro směnku vlastní. Smysl ustanovení o možnosti úročení vybraných druhů směnek spočívá v tom, že není předem známé

---

⁴⁸KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled judikatury*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Judikatura (Wolters Kluwer ČR). S. 15

⁴⁹ Znění § 5 ZSŠ: (1) Ve směnce splatné na viděnou nebo na určitý čas po viděné může výstavce ustanovit zúrokování směnečné sumy. V jiné směnce platí tato doložka za nenapsanou.

datum splatnosti. Totiž u zbývajících dvou druhů směnek, na které tento zákon ustanovení nevztahuje, (datosměnka a fixní směnka) je předem znám konkrétní den splatnosti. V případě datosměnky je to uplynutím určité lhůty po vystavení a v případě fixní směnky je to uplynutím určitého dne. Lze tedy při vystavení úrok k směnečné sumě jednoduše připočítat a napsat celkovou dlužnou směnečnou sumu. Jak u směnky na viděnou (vistasměnky), tak i u směnky splatné v určitý čas po viděné (lhůtní vistasměnky) tento den splatnosti závisí zcela na budoucím jednání majitele, z toho důvodu je u směnek s tímto způsobem určení splatnosti úročení přípustné. V případě, že by snad některý výstavce i tak uvedl na datosměnce či fixní směnce ke směnečné sumě úrok, nemělo by to za následek neplatnost celé směnky, nýbrž by se jen k takové doložce nepřihlíželo.

Vřele doporučuji úrok uvést hned u směnečné sumy, například slib může znít „... zaplatím deset tisíc korun českých s úrokem 5 %...“, a to z toho důvodu, aby nebylo pochybností o tom, že výstavcův podpis kryje takto celé prohlášení i tedy s úrokem.

V druhém odstavci nám § 5 uvádí, že **úroková míra** musí vyplývat přímo ze směnky prakticky ihned od okamžiku vystavení. V případě, že by nebylo stanoveno, kolik úroková míra činí, pak by tato doložka platila za nenapsanou.⁵⁰ Konkrétní výši úroku není nutné psát jen konkrétní číslicí, ale je možné na ni také odkázat. Například výstavce může odkázat na sazbu PRIBOR a podobně. Je však nutné, aby mohl každý majitel směnky, a to i kdykoliv v budoucnu, takovou úrokovou míru z veřejných zdrojů zjistit.

Termín, **od kdy** je směnečná suma úročena, je stanoven dnem vystavení směnky, pokud není určen den jiný.⁵¹ Jde tedy vždy o počátek, který je na první pohled ze směnky zjistitelný. Zákon umožňuje úročit směnečnou sumu také od data jiného, než je den vystavení směnky. Toto datum musí být samozřejmě pozdější než den, v němž byla směnka vystavena, neboť jinak by byl úročen dluh, který ještě neexistoval. Námitka, že směnka může krýt i dluhy, které vznikly před jejím vystavením a které pouze stvrzuje, bohužel nemůže obstát. Směnečný závazek je závazkem abstraktním, autonomním. V podstatě by se měly úroky

---

⁵⁰ Znění § 5 odst. 2 ZSŠ: Úrokovou míru je třeba udat ve směnce; chybí-li tento údaj, platí úroková doložka za nenapsanou.

⁵¹ Znění § 5 odst. 3 ZSŠ: Úrok běží od data vystavení směnky, pokud není určen den jiný.

z původní pohledávky započítat do směnečné sumy. Nakonec i samotné datum vystavení směnky musí být sice určité, ale nemusí být pravdivé, s tímto se dát při krytí jiné pohledávky směnkou také pracovat.

Zákon však neuvádí žádné pravidlo, **do kdy** se směnečná suma úročí. Nebylo by na škodu, pokud by výstavce připsal i datum, do kdy je směnečná suma úročena. Ze samotné logiky věci je zřejmé, že pokud je úrok pro věřitele odměnou za poskytnuté finanční prostředky, pak tento úrok běží až do úplného zaplacení směnečné sumy. Tedy i za období, kdy je pohledávka po splatnosti.⁵² Zde se však názory odborníků různí. JUDr. Pavel Kolář, soudce Krajského soudu v Ostravě, se závěry JUDr. Zdeňka Kovaříka ohledně konce období, resp. do kdy je směnečná suma úročena, nesouhlasí. JUDr. Kolář na problematiku vztahuje i § 38 a 39 ZSŠ, které upravují postup při placení směnek a z nichž vyplývá jejich charakter jako „výplatních cenných papírů“, pročež je nutno chápat § 5 ZSŠ jako sui generis úročení výše směnečné sumy, nikoliv jako úrokovací doložku v pravém slova smyslu. V souladu s tímto tvrzením by byla konečnou **směnečnou sumou** částka vzniklá jako – součet **směnečné sumy uvedené na směnce a úroků ve výši úrokovací doložky ode dne vystavení, popř. ode dne jiného** na směnce uvedeného do splatnosti směnky. Dle JUDr. Koláře není možné žádat úroky za dobu delší než do splatnosti směnky. Jinak by to odporovalo pojetí směnek jako „výplatních cenných papírů“ a jednak § 48 odst. 1 ZSŠ. Dle něho je nutno na stanovení konce úročení směnečné sumy analogicky vztáhnout stejný logický výklad, který byl vysvětlen u počátku doby úročení – tedy, že nemůže být směnečná suma úročena od dřívějšího data, než směnka vznikla, tedy než byla vystavena, neboť před vystavením směnky ona směnečná suma neexistovala. *„I zde je nutno dovodit, že směnečný závazek představuje zcela autonomní závazek, který zaniká zaplacením směnky oproti jejímu předložení a jehož specifikace musí vycházet ze směnečného zákona. Tedy tak, jako nelze stanovit dobu úročení ode dne přecházejícímu vystavení směnky, protože směnečný závazek ještě nevznikl, nelze konec této doby stanovit po splatnosti závazku. Při nezaplacení při splatnosti je totiž původní směnečný závazek nahrazen postižním závazkem, kde meze úročení jsou pevně dány zákonem bez ohledu na důvod vzniku směnky, a to proto, že jde o směnečný závazek jako závazek samostatný, abstraktní a nesporný,*

---

⁵²KOVAŘÍK, Zdeněk. Zákon směnečný a šekový. Komentář.6., dopl. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 475 s. ISBN 978-80-7400-385-1. S. 47

a ne o závazek odvozený od závazku jiného, z něhož by bylo možno dovodit náležitosti závazku směnečného. Tomu odpovídá i koncepce chápání čl. I § 5 SŠZ jako způsobu určení výše směnečné sumy, a ne jako úročení v pravém slova smyslu, jak o tom byla výše řeč. Naopak argumentace použitá v citovaném díle nepřipustně směšuje „kauzální“ závazky se závazky směnečnými a v případě, že bychom přistoupili na variantu, že směnky lze úročit do zaplacení, znamenalo by to neodůvodněné a zejména neodůvodnitelné zvýhodnění úročených směnek oproti ostatním směnkám.“⁵³Názor JUDr. Koláře je konformní i s výkladem v komentáři od JUDr. Radima Chalupy, který též vysvětluje, že není-li ve směnce stanoven konec úročící doby směnečné sumy, pak se tato úročí do její splatnosti. Nezaniká tím právo věřitele na úročení pohledávky po splatnosti, neboť od splatnosti do úplného zaplacení směnečné pohledávky se tato úročí zákonným šestiprocentním úrokem.

Osobně zastávám stanovisko poněkud rozdílné od dvou výše zmíněných autorů. Vycházím z předpokladu, že úrok ke směnečné sumě výstavce uváděl s vědomím, že se jedná o satisfakci za zapůjčené finanční prostředky, které mu byly remitentem poskytnuty. Jistě minimálně tito účastníci uzavřeli směnečný vztah s úrokovou doložkou proto, aby zapůjčená finanční částka byla úročena po celou dobu, než ji dostane věřitel zpět (domnívající se, že se tak stane v den splatnosti). Prodlení se zaplacením směnky jde na vrub výstavci, tedy on nese odpovědnost za neuhrazení směnky. Proto vidím spravedlivý důvod k úročení směnečné sumy až do jejího zaplacení.

3.3.5. Úroková doložka a rukojemství

V souladu s ustanovením § 30 ZŠS může rukojmí neboli avalista, učinit rukojemské prohlášení v takovém rozsahu, v jakém má v úmyslu se zaručit za zaplacení směnky. Tedy může se zaručit za zaplacení celého směnečného peníze nebo jen jeho části. Pokud budeme na směnečný peníz pohlížet jako na nárok primární a na směnečné úroky jako na sekundární nárok, pak jistě cítíme, že bez směnečného peníze by nemohly směnečné úroky existovat. Jelikož je směnečnému rukojmímu dovoleno přebírat rukojemský závazek i jen za část směnečného peníze, pak zcela jistě bude mít možnost takto omezit své

---

⁵³ KOLÁŘ, Pavel. Úročení směnek. *Právní rozhledy*. 2002, č. 6., s. 285

rukojemské prohlášení i k výši úroků. Můžeme tedy vycházet ze závěru, že byť zákon směnečný a šekový se k oprávnění směnečného rukojmího omezovat své ručení za smluvený směnečný úrok nevyjadřuje, lze analogicky vycházet z dikce § 30 ZSŠ a shrnout, že i toto oprávnění omezit své ručitelské prohlášení jen na určitou výši úrokové sazby směnečným rukojmím náleží.⁵⁴

3.4. ÚDAJ SPLATNOSTI

Splatnost je okamžik, který je pro směnku velmi významný. V den splatnosti totiž vzniká majiteli směnky právo uplatnit směnečnou pohledávku u dlužníka, a tedy předložit směnku k placení. Před tímto termínem se nemůže majitel nijak domáhat zaplacení směnečné sumy. Stejně tak ani dlužník před tímto datem nemůže po majiteli směnky požadovat, aby splnění jeho směnečného dluhu přijal. To neplatí, pokud se směnečný dlužník s věřitelem na takové úhradě před splatností směnky dohodnou. Údaj splatnosti určuje okamžik, kdy směnka dospěje a její majitel se tak může domáhat splnění směnečného slibu na výstavci. Tento okamžik splatnosti vyplývá přímo ze směnky prostřednictvím doložky splatnosti.

Doložka splatnosti, jako jedna z povinných náležitostí směnky vlastní, je stanovena v § 75 bodě 3 ZSŠ. Výstavci směnky umožňuje ustanovení § 33 ZSŠ určit její **splatnost čtyřmi způsoby**, a to splatnost na viděnou (**vistasměnka**), splatnost na určitý čas po viděné (**lhůtní vistasměnka**), splatnost na určitý čas po datu vystavení (**datosměnka**) a poslední možností, která je asi nejčastěji využívána, je splatnost v určitý den (**fixní směnka**). Tento zákonný výčet způsobů, kterými lze vyjádřit splatnost směnky je dle Vrchního soudu v Praze definitivní, jakkoliv jinak vymezená splatnost směnky by ji učinila neplatnou, „*Znění doložky splatnosti, která již předepsaným způsobům splatnosti nevyhovuje, činí směnku neplatnou.*“⁵⁵ Zákon pracuje pouze s jednou možností, kdy absence tohoto údaje zákonem predikovaným způsobem nepůsobí neplatnost směnky. Je tomu tak v případě, že by na směnce nebyl uveden údaj splatnosti. Tu se uplatní zákonná fikce, kterou najdeme v § 76 ZSŠ „*O vlastní směnce, v níž není údaj splatnosti, platí, že je splatná na viděnou.*“⁵⁶ Ke splatnosti považují za důležité

⁵⁴SADECKÝ, Lukáš. Úroková doložka ve směnce. Právní rozhledy. 2010, č. 19, s. 700.

⁵⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 80/96. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 1, s. 11.

⁵⁶ Ustanovení § 76 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový.

zde připomenout základní ustanovení ohledně počítání lhůt v § 73 ZSS, a sice že lhůta počíná běžet od následujícího dne po dni, ve kterém nastala právní skutečnost zakládající běh této lhůty.⁵⁷ Jak již bylo ale zmíněno, nejčastěji bývá v praxi splatnost směnky označována konkrétním datem.

V praxi můžeme řešit situaci, kdy splatnost směnky připadne na svátek či jiný den pracovního klidu. Den splatnosti tedy nebude shodný se dnem platebním. Na toto naštěstí pamatuje § 72 zákona směnečného a šekového a uvádí „*Dospěje-li směnka v den pracovního klidu, lze se domáhat zaplacení teprve v nejbližší den pracovní. Také všechny ostatní úkony týkající se směnky, zejména předložení k přijetí a protest, mohou se stát jen v pracovní den.*“ Znamená to tedy, že pokud by splatnost směnky připadla na sobotu či na neděli, popřípadě na den státního svátku, pak je platebním dnem až nejbližší následující pracovní den.

3.4.1. Vistasměnka

Vistasměnka je směnka se splatností „na viděnou“, tedy je splatná v momentě, kdy ji majitel dlužníku předloží k zaplacení. Přesto, že se zdají být zákonem stanovené čtyři způsoby určující splatnost směnky jasně řečeny, bylo potřeba právě ono právo majitele na předložení směnky *kdykoliv v budoucnu*⁵⁸ omezit. Pokud by k omezení nedošlo, mohl by majitel vistasměnky přijít předložit směnku dlužníkovi prakticky kdykoliv, tedy klidně i za desítky let. Z toho důvodu se do zákona směnečného a šekového dostalo ustanovení § 34 „*Směnka na viděnou je splatná při předložení. Musí být předložena k placení do jednoho roku od data vystavení.*“⁵⁹ Toto je však lhůta podpurná, tedy na přání výstavce **je možno tuto lhůtu zkrátit nebo určit delší**. Nemůže ji však zcela anulovat. Dále je třeba brát na zřetel, že ale i indosanti mohou jak tuto výstavcem upravenou lhůtu, tak i zákonnou lhůtu zkrátit. Nejméně lze zkrátit lhůtu na jeden den. Obecně

---

⁵⁷CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. Vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*. Str. 286–293

⁵⁸ U vistasměnky a směnky splatné na určitý čas po viděné

⁵⁹ Ustanovení § 34 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový

platí, že stane-li se směnka splatná v jiný než pracovní den, plnění je možné požadovat až první následující pracovní den.⁶⁰

Výstavce také může určit, že směnka splatná na viděnou nesmí být předložena k placení před určitým dnem, viz § 32 odst. 2 ZSŠ „*Výstavce může ustanovit, že směnka na viděnou nesmí být předložena k placení před určitým dnem. V tomto případě začíná lhůta k předložení od tohoto dne.*“⁶¹ Tímto ustanovením je dlužníku dopřáno, aby měl po určitou dobu jistotu, že nebude muset být připraven danou směnku uhradit, tedy že ji majitel zcela jistě nemůže předložit k proplacení.

Tyto dvě zákonné možnosti, které výstavci umožňují jednak určit den, před kterým nesmí být vistasměnka předložena k placení a jednak určit lhůtu, do kdy může být vistasměnka předložena k placení, vlastně dovolují výstavci směnky omezit časový interval, v němž lze směnku předložit k placení třeba i na jediný den. Zmeškal-li by majitel lhůtu k předložení, pak ztrácí postihová práva proti **nepřímým** dlužníkům.⁶² Podpůrně uvádím rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR „*Majitel směnky vlastní, splatné na viděnou, se může úspěšně domáhat jejího zaplacení vůči směnečnému rukojmímu i tehdy, nebyla-li ve lhůtě jednoho roku od data vystavení předložena výstavci k placení.*“ Zákon směnečný a šekový s marným uplynutím této lhůty nespojuje ztrátu práv majitele směnky vůči přímým dlužníkům (výstavci a rukojmímu za výstavce). Existence podpůrné lhůty, ve které musí být směnka splatná na viděnou předložena k placení, přitom má význam především z hlediska omezení nejistoty výstavce směnky, jde-li o to, zda vůbec a případně kdy se směnka stane splatnou, kdy mu vznikne povinnost směnku zaplatit a kdy začne běžet promlčecí lhůta k uplatnění nároků ze směnky.⁶³ Z výše uvedeného vyplývá, že u směnky vlastní jediným směnečným závazkem, který v důsledku nepředložení směnky v řádné lhůtě nezaniká, je závazek výstavce a případně dalších přímých dlužníků.

---

⁶⁰ § 72 ZSŠ „*Dospěje-li směnka v den pracovního klidu, lze se domáhat zaplacení teprve v nejbližší den pracovní. Také všechny ostatní úkony týkající se směnky, zejména předložení k přijetí a protest, mohou se stát jen v pracovní den.*“

⁶¹ Ustanovení § 34 odst. 2 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový

⁶² § 53 ZSŠ „*Zmeškáním lhůt stanovených k předložení směnky na viděnou nebo na určitý čas po viděné, k protestaci pro nepřijetí nebo pro neplacení, k předložení směnky k placení při doložce "bez útrat" ztrácí majitel svá práva proti indosantům, výstavci a všem ostatním osobám směnečně zavázaným vyjma příjemce.*“

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2012 sp. zn. 29 Cdo 806/2010

V praxi můžeme poznat, že se jedná o směnku na viděnou, pokud je splatnost uvedena například slovy „a vista“, „při předložení“ a podobně. Omezení předložení vistasměnky před určitým dnem lze ve směnce uvést slovy „...nepředkládejte k placení před 1. 1. 2021“.

3.4.2. Lhůtní vistasměnka

U směnek splatných na určitý čas po viděné je okamžik splatnosti flexibilní. Lhůtní vistasměnka je směnka, která má splatnost určenou lhůtou, jež počíná běžet od jejího předložení k přijetí směnečníkovi (směnky cizí), nebo od jejího předložení k datované viděné (toto je u směnky vlastní).⁶⁴ „*Lhůta po viděné běží od data viděné potvrzené podpisem výstavce na směnce*“⁶⁵. Pokud by směnka byla předložena k viděné a datum by nebylo na směnku napsáno, je možné tuto okolnosti nahradit protestem a lhůta by začala běžet ode dne protestu, „*Odepře-li výstavce potvrdit a datovat viděnou, třeba to zjistit protestem (§ 25), od jehož data počíná běžet lhůta po viděné*“⁶⁶. Pro případ, že by majitel směnky nechtěl protest učinit, pak se uplatní zákonná fikce, že směnka byla předložena k viděné posledním dnem lhůty k tomuto úkonu určené. Směnka vlastní má tuto zákonnou fikci zakotvenou v § 78 odst. 2 ZSŠ „*Vlastní směnka, splatná určitý čas po viděné, musí být předložena výstavci k viděné ve lhůtách uvedených v § 23.*“ V § 23 ZSŠ se uvádí, že takováto směnka **musí být předložena do jednoho roku** od data vystavení. Nepředložení lhůtní vistasměnky k viděné pak má za následek zánik postihových práv vůči regresním dlužníkům.⁶⁷

Že se jedná o lhůtní vistasměnku lze poznat, pokud je splatnost uvedena například slovy „14 dní po viděné“.

---

⁶⁴ Opět raději zmiňuji ke splatnosti takové směnky ustanovení ohledně počítání lhůt v čl. I § 73 ZSŠ, že lhůta počíná běžet od následujícího dne po dni, ve kterém nastala právní skutečnost zakládající běh této lhůty.

⁶⁵ Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, § 78 odst. 2)

⁶⁶ Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, § 78 odst. 2)

⁶⁷ § 53 ZSŠ: Zmeškáním lhůt stanovených k předložení směnky na viděnou nebo na určitý čas po viděné, ztrácí majitel svá práva proti indosantům, výstavci a všem ostatním osobám směnečně zavázaným vyjma příjemce.

3.4.3. Dato směnka

Dato směnka je takovou směnkou, která má splatnost danou určitým časem po dni jejího vystavení. Splátlost tohoto typu může být napsána například: „za tuto směnku zaplatím za dva měsíce ode dne vystavení...“ nebo také „... za 90 dní po vystavení“. V případě, kdy by nebylo na směnce napsáno, že lhůta, jejímž uběhnutím se stává směnka splatnou, běží od jejího vystavení a byl by tedy uveden jen určitý čas (např. „za tuto směnku zaplatím za 90 dní“), pak z více odborných zdrojů⁶⁸ plyne stejný názor, a tedy že směnka bude platná, neboť bude zřejmá vůle výstavce učinit směnku splatnou za určitou dobu od data vystavení. V každém případě důrazně doporučuji ve směnce výslovně zmínit, že splatnost nastává za určitý čas právě od data vystavení, neboť nebudou vznikat žádné pochybnosti.

V praxi se s takto určenou splatností setkáme již jen ojediněle. V obchodních vztazích je mnohem komfortnější napsat na směnku rovnou přesné datum splatnosti směnky než připočítávat ke dni jejího vystavení ještě danou lhůtu.

3.4.4. Fixní směnka

Tato směnka má splatnost určenou v určitý den. Fixní směnka je v praxi nejběžnějším typem směnky. Je označována též jako denní směnka, precizní směnka a stále se jedná o tentýž typ směnky. Od okamžiku vystavení směnky je zřejmé, kdy je směnka splatná. Nejčastěji bude určitý den uveden konkrétním datem „...zaplatím dne 1.2.2021“. Lze však toto datum určit i jakkoliv jinak, například „Velikonoční pondělí r. 2021“, dejme vždy však takový údaj, který bude znamenat opravdu jen jeden konkrétní den.

Směnka slouží primárně remitentovi, tedy právě on musí vědět, kdy přesně se stává směnka splatnou. Dlužník také musí vědět, v jaký den má být přítomen na kterém místě, aby směnku věřiteli zaplatil. U směnek je nepřipustné, aby si dlužník vybíral z lhůty, kdy směnku zaplatí. Splátlost určená například „o

---

⁶⁸KOTÁSEK, Josef. Právo cenných papírů. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck) a dále KOVAŘÍK, Zdeněk. Zákon směnečný a šekový. Komentář.6., dopl. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011.

Vánocích 2021“ by znamenala, že si dlužník může vybrat v podstatě ze tří svátečních dní. Nebo splatnost „zaplatím do 1.1.2022“ by opět dávala dlužníku benevolenci volby, kdy chce směnku uhradit. Vždy musí být oběma stranám jasné, v jaký konkrétní den se má úhrada směnky uskutečnit, jinak bude směnka neplatná. Podpůrně uvádím právní větu z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, ta zní „Splatnost směnky musí připadnout na jeden určitý den, a tedy i z údaje splatnosti směnky, jež má být splatná v určité lhůtě po vystavení, musí vyplývat, že splatnost připadá právě až na poslední den lhůty, jinak je směnka neplatná. Lze-li dovést z celého kontextu směnečného prohlášení, že placeno má být jen v poslední den stanovené lhůty, jde o platnou směnku.“⁶⁹

K datu splatnosti je vždy nutné připojit letopočet. Nelze se bez dalšího domnívat, že den a měsíc splatnosti patří do roku vystavení směnky, jak si to někdy výstavce směnky mylně myslel. Bez uvedení letopočtu už nepůjde o určitý den existující jen jednou, tedy pro neurčitost by směnka byla neplatná. Neplatná by byla i směnka, na níž by splatnost byla určena dnem, který ovšem neexistuje. Toto se může stát například u měsíce února, který má jednou za čtyři roky o jeden den navíc a nikdy nedosáhne počtu 30 dní a více. Praxe už zná směnky se splatností 30. února, 29. února nepřestupného roku a podobně. Samozřejmě jsou všechny neplatné.

Můžeme se setkat na fixní směnce i s tím, že výstavce ke splatnosti uvedl i hodiny, kdy se má směnka zaplatit. Pokud takový hodinový údaj můžeme chápat jen jako časový interval, v němž má být směnka předložena k placení, pak půjde o doložku neúčinnou, neboť předkládací doba vyplývá ze zákona od 9 do 18 hodin. Pokud by časový údaj u splatnosti měl znamenat kategorický příkaz k zaplacení směnky právě a jen v těchto hodinách, pak by směnka byla neplatná pro nepřipustnou splatnost, neboť by se jednalo o směnku splatnou nikoliv v určitý den, ale v určitou hodinu.⁷⁰

Zajímavý případ ohledně fixní směnky řešil Vrchní soud v Praze, kdy v textu směnky byl údaj VISTA směnka, avšak splatnost byla určena na konkrétní den. Došlo tedy k rozporu, zda se jedná o vistasměnku nebo fixní směnku, neboť

---

⁶⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997 sp. zn. 5 Cmo 80/1996

⁷⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. Zákon směnečný a šekový. Komentář.6., dopl. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011.

tyto údaje si navzájem odporují. Vrchní soud v Praze tento případ rozhodl tak, že taková směnka je neplatná pro neurčitě stanovenou splatnost.⁷¹

Pochybnosti by mohly také nastat ve chvíli, kdy na směnce bude datum splatnosti shodné s datem jejího vystavení. Datum splatnosti určitě nemůže předcházet dni vystavení, neboť by směnka byla vnitřně rozporná a tudíž neplatná. Pokud však je den splatnosti shodný se dnem vystavení, je možné si představit, že k vystavení směnky došlo v brzkých ranních hodinách, tedy lze stihnout presentační hodiny od devíti do osmnácti hodin. Zároveň taková směnka odpovídá i požadavku, aby byla splatná v určitý den. Podpůrně uvádím právní větu z rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1047/2005, „*Ustanovení § 33 zákona č. 191/1950 Sb. nevylučuje, aby byl jako den splatnosti směnky stanoven den jejího vystavení.*“

3.4.5. Změna splatnosti

Obecně vycházíme z ustanovení § 69 ZSŠ „*Byl-li změněn text směnky, jsou ti, kdož se podepsali na směnku po této změně, zavázáni podle změněného textu; ti, kdož se podepsali dříve, jsou zavázáni podle textu původního.*“⁷² Má-li mít prolongace právní význam, je ji třeba vyznačit přímo na směnce. Tuto změnu může provést pouze osoba, která směnkou fyzicky disponuje. Zároveň je třeba brát v úvahu, že každý, kdo se na směnku podepíše, je směnečně zavázán. Takový závazek se týká pouze textu směnky, který byl v okamžiku podpisu, nikoliv před ním. Změna splatnosti směnky provedená další osobou, na směnce podepsanou, se týká pouze této osoby. Netýkala by se tedy výstavce, který podepsal směnku s původním datem splatnosti. Vůči tomuto výstavci by platila splatnost určena původně. Pokud bychom požadovali, aby daná změna splatnosti platila vůči všem osobám směnečně zavázaným, pak by se musely tyto osoby na směnku také nově podepsat, a to pod doložku prolongace. Prolongaci směnky nelze na nikom právně požadovat. Pokud se prolongace na směnce vyznačí, pak platí vůči účastníkům směnkou a touto doložkou zavázaným, ač už k prolongaci vedly jakékoliv důvody.

⁷¹Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. Února 1998 pod sp.zn.59 Cmo 584/96. In: ASPI (právní informační systém).

⁷² Ustanovení § 69 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový

K prodloužení splatnosti směnky neboli prolongaci, může dojít i z důvodu vyšší moci. Na tyto situace myslí zákon v ustanovení § 54 ZSŠ a upravuje situace, kdy není možné uskutečnit zachovací úkony v důsledku vyšší moci.

3.4.6. Nepřípustná ujednání splatnosti směnky a Judikatura ČR

Podíváme se blíže na situace, za kterých jsou směnky neplatné právě pro nepřipustně uvedenou splatnost. Veškeré následující případy z praxe jsou opřeny o ustanovení § 33 odst. 2 ZSŠ, které zní „*Směnky s jinou dobou splatnosti nebo se splatností postupnou jsou neplatné.*“ Je tedy výslovně zakázáno stanovit splatnost směnky jiným způsobem, než který je uveden v prvním odstavci téhož ustanovení.

3.4.6.1. Splatnost s údajem přesnějším než na dny

Splatnost na směnce můžeme určit ve dnech, týdnech, měsících či letech.⁷³ Představit si takovou doložku lze například slovy „za tuto směnku zaplaťte za dva měsíce po vidění...“ nebo „zaplaťte do 2 týdnů od vystavení“.⁷⁴ Jde o to, aby k zaplacení i k prezentaci byl poskytnut celý den, resp. pokud jde o samotné předložení k placení, to lze učinit pouze v den, který je pracovní a jak již bylo zmíněno v předešlé podkapitole 3.4.4. v rozmezí mezi 9:00 a 18:00 hodinou.⁷⁵ Pokud by byla splatnost na směnce uvedena například takto „zaplaťte za tuto směnku dne 30. 4. 2016 v 15:00“, pak by byla směnka neplatná, neboť by věřitel byl omezen na právu prezentovat směnku jen na určitou část dne a to je nepřipustné. V případě směnky vystavené se splatností na určitý čas po vystavení je hodinové určení opět nepřipustné. Mohlo by se zdát, že například splatnost směnky do 72 hodin od vystavení by odpovídala 3 dnům, ale oproti lhůtám denním by se zde počítala lhůta po hodinách, protože jsou hodinové lhůty opět nepřipustné. Totožný pohled lze najít v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne

---

⁷³ Týká se především směnek vystavených se splatností na určitý čas po vidění a určitý čas po datu vystavení

⁷⁴ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. Vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*. Str. 286–293

⁷⁵ tamtéž

29. 6. 1998, jehož závěr zní: „Směnka, kde splatnost je určena tak, že je splatná určitého dne v určitou hodinu, je neplatná podle čl. I. § 33 odst. 2 ZSŠ.“⁷⁶

Zajímavý případ řešil v roce 2013 Nejvyšší soud ČR, kdy splatnost na třech směnkách byla sice stanovena na konkrétní den 13. října 2013, ale u doložky vymezující platební místo byla uvedena hodina „12:00 hod.“ Senát NS ČR v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že pro posuzovaný případ platí, že výstavce směnek určil jejich splatnost způsobem, který ustanovení § 33 odst. 1 směnečného zákona výslovně připouští (tj. uvedením konkrétního dne) a ani umístění dalšího časového údaje na těchto směnkách (tedy uvedení konkrétní hodiny), je-li takový údaj jen součástí doložky vymezující platební místo směnky, není na tomto závěru způsobitelné ničeho změnit. „Účelem tohoto údaje totiž zjevně nebylo omezit splatnost vystavených směnek jen na část konkrétního dne (stanovit, že směnky budou splatné výlučně v uvedené hodinu), nýbrž "pouze" blíže vymezit okamžik (dobu), kdy lze směnku v určeném platebním místě prezentovat k placení (jinak řečeno, kdy lze reálně očekávat, že směnka předložená v platebním místě k placení, bude také směnečným dlužníkem skutečně uhrazena).⁷⁷ Pokud na posuzované směnce vlastní je den splatnosti určen uvedením konkrétního data, přičemž v dalším textu směnečného prohlášení v části, v níž je určeno platební místo směnky je navíc umístěn časový údaj „9,00 – 16,00 hod.“, pak s přihlédnutím k umístění sporného časového údaje na směnce vlastní, když ten netvoří ani součást doložky o splatnosti směnky, ale bezprostředně navazuje až na údaj platebního místa, nelze mít pochybnosti o tom, že výše uvedeným způsobem je splatnost směnky stanovena na určitý den, nikoli jen na jeho část, příp. na konkrétní hodinu.“⁷⁸

3.4.6.2. Splatnost určená dvěma a více časovými údaji

Není-li splatnost směnky stanovena určitě, jedná se o podstatnou vadu právního úkonu mající za následek neplatnost celé směnky. Pokud máme splatnost na směnce danou více údaji, pak je neurčitá. Nelze určit, který den právo

---

⁷⁶Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. června 1998 pod sp.zn. 5 Cmo 13/97. In: ASPI (právní informační systém)

⁷⁷Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2013 pod sp. zn. 29 Cdo 803/2013. In: ASPI (právní informační systém).

⁷⁸ tamtéž

ze směnky dospěje. Pluralita údajů na směnce může nastat, pokud výstavce směnky vlastní se zaváže zaplatit do určitého data, od nějakého termínu do jiného, například „zaplatím od 1.1.2003 do 31.3.2003“, „zaplatím během 3 měsíců“, „zaplatím nejpozději do 5 dní“, a podobně.

K této problematice se vyjádřil Vrchní soud v Praze v rozhodnutí ze dne 23. února 1998 pod sp.zn. 59 Cmo 584/96 „*Údaj "VISTA směnka" jako součást směnečného prohlášení znamená, že jde o směnku splatnou na viděnou. Obsahuje-li však směnečné prohlášení nad to ještě označení určitého dne splatnosti, jde o dva navzájem se vylučující údaje o splatnosti směnky a taková směnka je proto neplatná pro neurčitě stanovenou splatnost.*“⁷⁹

3.4.6.3. Splatnost v určitém období

U směnky vystavené se splatností na určitý čas po vystavení by bylo nepřipustné ujednání, které by neoznačovalo konkrétní den, ale jen průběh lhůty, tedy „zaplaťte během 3 dnů po vystavení“, „zaplaťte do 14 dní od vystavení“ a podobně. Stalo se tak v případě, který rozhodoval Vrchní soud v Praze, kdy na směnce byla splatnost uvedena slovy „*zaplatím za tuto směnku 60 dnů od vystavení*“. Jelikož zde se jedná o směnku splatnou v určitý čas po datu vystavení, takzvanou „datosměnku“, pak musí být z doložky splatnosti zřejmé, že splatnost směnky připadá právě na poslední den lhůty. Taková směnka byla považována odvolacím soudem za neplatnou a jeho rozhodnutí bylo publikováno s právní větou: „*Splatnost směnky musí připadnout na jeden určitý den, a tedy i z údaje splatnosti směnky, jež má být splatná v určité lhůtě po vystavení, musí vyplývat, že splatnost připadá právě až na poslední den lhůty, jinak je směnka neplatná. Lze-li dovést z celého kontextu směnečného prohlášení, že placeno má být jen v poslední den stanovené lhůty, jde o platnou směnku.*“⁸⁰ Také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2011 potvrzuje nepřipustnost neurčitě vymezené splatnosti na směnce „*Směnka je neplatná, neobsahuje-li určení konkrétního dne*

---

⁷⁹Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 1998 pod sp.zn. 59 Cmo 584/96. In: ASPI (právní informační systém).

⁸⁰Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. května 1997 pod sp.zn. 5 Cmo 80/96. In: ASPI (právní informační systém).

splatnosti, ale jen vymezení konkrétního období, v němž je splatná (např. "do 30. června 2003").⁸¹

3.5. PLATEBNÍ MÍSTO

Platební místo je další povinnou náležitostí, jak směnky vlastní, tak směnky cizí, zakotvenou v § 1 a 75 ZSŠ. Jedná se o údaj konkrétního místa, kde má v den splatnosti směnky dojít k zaplacení směnky. Jak jsem zmínila, jedná se o povinnou náležitost obsahu směnky, proto by v případě absence tohoto údaje mohla být směnka neplatná.⁸² Záměrně uvádím slova „mohla být“, jelikož zákon směnečný a šekový umožňuje „zhojit“ absenci platebního místa tzv. zákonným platebním místem, které bude blíže dále rozebráno.

Platební místo může být jakékoliv existující místo, tedy naprosto kdekoliv. Příímí dlužníci musí bezpečně vědět, kam se mají v den splatnosti směnky dostavit, aby svůj závazek splnili, a věřitel musí se stejnou jistotou znát místo, kam se v den splatnosti dostavit k předložení směnky k placení. Však k tomuto se vyjádřil ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud ČR „*Údaj místa, kde má být placeno, musí být na směnce vyznačen způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, kde má výstavce směnky vlastní povinnost plnit a majitel směnky právo plnění vyžadovat; případná odchylka od „úředně zavedeného“ označení platebního místa (obce), nemající za následek vznik takových pochybností, není významná a není důvodem neplatnosti směnky.*“⁸³

Platební místo na směnce může být určeno **alespoň s přesností města či obce**, podpůrně uvádím rozhodnutí Vrchního soudu v Praze „*Platební místo je udáno na směnce s dostatečnou určitostí, je-li uvedeno označením obce nebo města.*“⁸⁴ Věřitel i dlužník mohou ale zaplatit směnku naprosto kdekoliv, pokud s tím obě strany souhlasí, tedy i mimo platební místo na směnce uvedené, viz znění § 88 ZSŠ „*Úkony, které se mají vykonat v určitém místě uvedeném na*

---

⁸¹Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2011 pod sp. zn. 29 Cdo 3361/2010. In: ASPI (právní informační systém).

⁸² Nelze tedy spoléhat na ustanovení § 1954 a násl. občanského zákoníku „místo plnění“, kdy se dluh, pokud není určeno místo plnění splní v místě určeném zákonem.

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2013 pod sp. zn. 29 Cdo 3817/2012. In: ASPI (právní informační systém).

⁸⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 1997 pod sp.zn. 5 Cmo 551/96. In: ASPI (právní informační systém).

směnce, mohou být provedeny v místě jiném, dají-li k tomu při úkonu, o který jde, souhlas jeho účastníci. Osvědčuje-li se provedení úkonu písemně, vyznačí se v osvědčení i souhlas.“

Platební místo musí být zjistitelné přímo ze samotné listiny směnky, v tom tkví také její samotná povaha. Informace, které nejsou zřejmé ze samotné listiny, jako by neexistovaly. Tedy každý, kdo drží onu listinu směnky v ruce, musí být schopen rozpoznat, kde se má směnečný dluh zaplatit. Jakékoliv námitky dokládající obchodní korespondenci mezi účastníky směnečného vztahu nebo jiné okolnosti, z nichž má být platební místo blíže určeno, jsou irelevantní. Je proto nutné dbát při vyplňování platebního místa zvýšené opatrnosti, aby účastníci směnečného vztahu neučinili směnku neplatnou, byť i chybou z nepozornosti.

Co se týče otázky, kam má být údaj o platebním místě na směnce umístěn, pak není žádné jednoznačné pravidlo. Na některých formulářích bývá toto uvedeno vpravo nahoře, jindy se jej výstavce vloží přímo do textu směnky. Pokud je platební místo vloženo do textu směnky, pak je nutno brát zvýšený zřetel, aby se nedalo zaměnit s adresou remitenta a naopak. Nejčastěji se osobně setkávám s umístěním platebního místa vlevo dole na směnečné listině, pod textem směnečného slibu, kde bývá i blíže určen případný domicil. Také sama mohu toto umístění doporučit, neboť se nezamění s žádným jiným údajem a jedná se už o praktickou zvyklost.

3.5.1. Zákonné platební místo a jeho aplikace

Zákon směnečný a šekový se vyrovnává i s případem, kdy není na směnce platební místo uvedeno vůbec. Stanoví pak v § 76 odst. 3 ZSŠ zákonnou fikci *„není-li zvláštního údaje, platí, že místo vystavení směnky je místem platebním a zároveň místem výstavcova bydliště.“*⁸⁵

Na tuto zákonnou fikci navazuje hned druhá v § 76 odst. 4 ZSŠ, která zní *„Není-li ve vlastní směnce udáno místo vystavení, platí, že byla vystavena v místě, uvedeném u jména výstavce.“*⁸⁶ Taktéž můžeme vyjít i z judikatury Vrchního

---

⁸⁵*Cenné papíry: Kapitálový trh; Investiční společnosti a fondy: redakční uzávěrka.* Ostrava: Sagit, [2004]. ÚZ, § 76 odst. 3, str. 18

⁸⁶*Cenné papíry: Kapitálový trh; Investiční společnosti a fondy: redakční uzávěrka.* Ostrava: Sagit, [2004]. ÚZ, § 76 odst. 4, str. 18

soudu v Praze „k určení tzv. zákonného platebního místa postačí, je-li alespoň u podpisu výstavce uveden určitý místní údaj. Směnka je pak splatná v tomto místě.“⁸⁷

Dle první fikce platí, pokud by na směnce chybělo platební místo, pak se stane směnka splatnou v místě, kde byla vystavena. Pro případ, že bychom neměli uvedené místo vystavení směnky, aktivuje se druhá fikce a sice, že bude směnka splatná v místě uvedeném u výstavcova podpisu. Pro potřeby této zákonné fikce platí, že i sídlo uvedené u výstavcova podpisu splňuje potřebu „bydliště“. Sice není zákonem stanovená podmínka, aby výstavce ke svému podpisu připojoval jakýkoliv jiný bližší identifikační údaj, ale vzhledem k právě rozebírané právní fikci může být mnohdy velmi užitečným. Tato fikce platí jen pro tento směnečně právní vztah a nemělo by smysl dokazovat opak.

V případě, že by nebylo na směnce uvedeno platební místo, nedalo by se dovodit ani zákonné platební místo, nebyl by určen domicil či by platební místo bylo určeno neurčitě, pak by byla směnka neplatná.

Zákonné platební místo je ve vztahu k platebnímu místu v subsidiárním postavení. Pokud na směnce je uvedeno platební místo a zároveň je u výstavce uvedena adresa, pak se vychází z uvedeného místa platebního. Zákonem určené platební místo má funkci jen podpůrnou, sloužící jen pro ty případy, kdy tato výslovná doložka platebního místa na směnce chybí. Výslovně určené platební místo bude mít vždy přednost před zákonným platebním místem.

3.5.2. Určitost platebního místa

Platební místo musí být uvedeno určitě, jistě, tak aby obě strany věděly, kde se v den splatnosti směnky mají sejít. Určitost platebního místa může jít i tak daleko, že se na konkrétní adrese uvede například patro a číslo dveří, kde má dojít k zaplacení. Platební místo je potřeba určit jednoznačně, nesmí být možnost výběru, pak by byla směnka neplatná. V souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR jsou tedy nepřijatelná jakákoliv alternativní platební místa nebo nekonkrétní místa. „*Nezbytnou náležitostí vlastní směnky je údaj místa, kde má být placeno,*

---

⁸⁷Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 532/1994. Soudní rozhledy. 1996, č. 4, s. 89.

*když její výstavce se právě v platebním místě zavazuje směnku zaplatit a věřitel má právo jen v tomto platebním místě na dlužníkovi plnění podle směnky požadovat. Platební místo je tak místem, kde má být směnka při splatnosti k placení předložena a případně také pro neplacení protestována. **Přitom údaje o místě, kde má být placeno, nesmí být rozporné, a nelze akceptovat ani uvedení místa placení způsobem alternativním.** V takových případech by totiž nebylo možno jednoznačně a bez jakýchkoli pochybností určit, kde (v jakém místě) má výstavce směnky vlastní povinnost plnit a majitel takové směnky právo plnění vyžadovat.*⁸⁸ V prvním případě se můžeme setkat s vyjádřením platebního místa alternativním způsobem následovně: „v Praze a okolí“, „v Praze nebo v Brně“. Někdy se objevuje tendence uvést platební místo tak, aby vyhovovalo i v případě, že se remitent přesídílí na jinou adresu. Pak se objevuje snaha do směnky vepsat univerzální doložku znějící např. v sídle věřitele apod. V takovém případě je řeč právě o nekonkrétním vymezení platebního místa a taková doložka by zakládala neplatnost celé směnky. Judikatura se ustálila na názoru, že „*k naplnění požadavku určitosti údaje platebního místa postačí, je-li platební místo na směnce vyznačeno alespoň s přesností obce nebo města.*“⁸⁹ „*a to bez zřetele k tomu, zda případně existuje více takových míst shodného názvu.*“⁹⁰

Můžeme se setkat s případem směnky, kdy k výplatě má dojít například v K. B., a. s., v Praze 4. Tato oblast je skutečně velká a je v ní vystavěno několikero poboček téže banky. Takovouto záležitost rozhodl Nejvyšší soud ČR dne 25. února 2009 pod sp. zn. 29 Cdo 3964/2007 v tom smyslu, že „*z hlediska určitosti platebního místa není významné, zda se v rámci směnkou vymezeného platebního místa případně nachází více provozoven osoby, v nichž by mohla být směnka k placení předložena.*“⁹¹ Směnečný dlužník si tak může vybrat jakoukoliv pobočku v daném místě a tam směnku zaplatit.

---

⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 2352/2008. In ASPI (právní informační systém)

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 2352/2008. In ASPI (centrální právnícká databáze)

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2020, sp. zn. 29 Cdo 1178/2018. In ASPI (centrální právnícká databáze)

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 3964/2007. In ASPI (centrální právnícká databáze)

3.5.2.1. Platební místo „K. Vary“

O nestandardně vymezeném platebním místě na směnce bylo rozhodováno také Nejvyšším soudem ČR pod sp. zn. 29 Cdo 3817/2012. Nejdříve rozhodoval soud prvního stupně a následně shodně odvolací soud tak, že směnka, v níž bylo platební místo určeno „K. Vary“ je neplatná právě pro neurčitost platebního místa, a dříve vydaný směnečný platební rozkaz byl tedy zrušen. Odvolací soud v odůvodnění zdůraznil, že údaj platebního místa na směnce vyznačený „K. Vary“ nesplňuje požadavek určitosti. K tomuto dále konstatoval, že zákon bere v úvahu směnku jako neomezitelně převoditelný cenný papír a je tedy předpokládán její oběh. Přičemž nutno vzít v úvahu možnost indosace na zahraniční subjekt, u něhož nelze předpokládat znalost použité zkratky.

Žalobce podal dovolání k Nejvyššímu soudu ČR, v němž namítal, že zkratka K. Vary statutárního města Karlovy Vary je zkratkou ustálenou a je tak spíše notorií. Žalobce se domníval, že takovéto označení statutárního města se užívá jak na důležitých listinách, tak i na dopravních značkách a je to proto zkratka obecně známá a užívaná. Platební místo na sporné směnce obsahuje kromě zkratky obce rovněž ulici a číslo popisné domu, tedy údaj o přesném místě plnění.

Nejvyšší soud ČR rozsudkem ze dne 28. února 2013 pod sp. zn. 29 Cdo 3817/2012 nejdříve posuzoval, zda údaj místa placení K. Vary odpovídá zákonnému požadavku, že nezbytnou náležitostí vlastní směnky je údaj místa, kde má být placeno, přičemž platební místo je místem, kde má být směnka při splatnosti předložena k placení a případně také pro její neplacení protestována. Přitom údaj o platebním místě nesmí být rozporný a nelze akceptovat ani uvedení místa placení způsobem alternativním. *„V takových případech by totiž nebylo možno jednoznačně a bez jakýchkoli pochybností určit, kde (v jakém místě) má výstavce směnky vlastní povinnost plnit a majitel takové směnky právo plnění vyžadovat“.*⁹² Z jiných rozsudků Nejvyššího soudu ČR pod sp. zn. 29 Cdo 3964/2007 ze dne 20. ledna 2011, sp. zn. 29 Cdo 3922/2008 ze dne 25. února 2009, ze dne 20. ledna 2011 pod sp. zn. 29 Cdo 3106/2009 zároveň k problematice platebního místa vyplývá, že ke splnění požadavku určitosti platebního místa stačí, pokud je na směnce vyznačeno platební místo alespoň

⁹²Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2006, sp. zn. 29 Odo 1645/2005

s přesností obce či města, a to bez ohledu na to, zda případně existuje více takových míst shodného názvu. Nejvyšší soud ČR v souladu s výše popsányi zásadami **shledal údaj platebního místa na sporné směnce dostatečně určitým**, bez pochybnosti, že jde o Karlovy Vary, tedy nezpůsobujícím neplatnost dané směnky. V odůvodnění konstatoval jako podstatné, že údaj platebního místa byl na směnce vyznačen způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, kde má výstavce svou směnečnou povinnost plnit a kde má majitel směnky právo plnění vyžadovat. *„Případná odchylka od „úředně zavedeného“ označení (platebního) místa (obce), nemající za následek vznik takových pochybností, není významná (a není důvodem neplatnosti směnky). K tomu, že náležitost údaje platebního místa nesmí být posuzována s přehnanou přesností srov. v literatuře např. Smitek, J., Štěpina, J., Nové směnečné právo, Praha 1941, str. 20 (obecně), jakož i Rouček, F., Jednotný směnečný řád, Praha, 1941, str. 38 (připouštějící vymezení platebního místa způsobem „na K. Vinohradech“)“.*⁹³

Osobně se stavím k závěru Nejvyššího soudu poněkud odměřeně. Závěr, že platební místo K. Vary je dostatečně určitě vymezené místo, je pro mě překvapivý. Domnívám se, že údaj platebního místa musí být naprosto jasný každému možnému novému majiteli směnky. Tedy vezmeme-li v potaz, že by taková směnka měla majitele například z města Shanghai, který nikdy v České republice nežil ani nebyl, předpokládám, že taková osoba by platební místo v mapě nejspíše nedohledala. Směnka má sloužit především jejímu majiteli.

3.5.2.2. Platební místo „v sídle věřitele“

Jde o otázku, která vyvolává velké diskuze. Nejedná se zde o to, zda učinit směnku splatnou v sídle věřitele, které bude ve směnce uvedeno konkrétním místním údajem – tedy přesnou adresou. Jedná se o doložku platebního místa, která zní slovy „v sídle“, „v sídle věřitele“, „v sídle majitele“ a podobně. Pod tuto podkapitolu zahrnuji taktéž doložky znějící „v bytě majitele“ a obdobného znění. Předmětem mnoha diskusí je právě otázka, zda umožnit opisné určení platebního místa výše popsányi způsoby či nikoliv. Za současné situace je takové určení platebního místa nepřijatelné, zavržené. Místo, v němž má dojít k aktu zaplacení

---

⁹³Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2013, sp.zn. 29 Cdo 3817/2012. Ve Sbírce pod č. 64 / 2013

směnky, musí být určité a neměnné. Také veškeré údaje musí být jasně seznatelné už ze samotné listiny, což by v tomto případě také nebylo splněno. V další úvaze vycházíme z faktu, že směnka je převoditelným cenným papírem, tedy nemusí být předem znám jeho budoucí majitel, a tak doložka „v sídle majitele“ už je sama o sobě matoucí. Nebylo by jasné, zda má k zaplacení směnky dojít v sídle majitele původního nebo nového.

Platnou by tato doložka mohla být snad jen za situace, kdy by ono místo věřitele bylo k takovému znění připojeno místopisným údajem. Tedy současně by text zněl „v sídle věřitele, Rytířská 101 Praha 1“. Zde by byla odstraněna pochybnost o sídle věřitele a směnka by byla platná.

V úvahu připadá také zamyšlení nad doložkou znějící „v sídle remitenta“, když je zároveň u remitenta v textu směnky uvedena jeho adresa. Obecně bylo takto označené platební místo vykládáno soudy negativně. Ovšem pokud učiníme snahu podívat se na směnečnou listinu z pohledu celého jejího kontextu, pak by se taková platební doložka dala uznat, jelikož sídlo remitenta je z textu listiny zřejmé. Samozřejmě nejedná se zde o případy, kdy účastníci směnečného vztahu užívají právě obecného znění doložek o platebním místě proto, aby tyto byly variabilní se zřetelem na pozdější přesídlení remitenta. Takový výklad poskytl Nejvyšší soud ČR „*Směnka, na které je určité a srozumitelně vyznačeno sídlo prvního věřitele (remitenta) a údaj o tom, že sídlo věřitele je místem, kde má být placeno, není neplatná pro neurčitost platebního místa.*“⁹⁴ Nejvyšší soud ČR vyložil v odůvodnění posuzované věci, že pokud je na směnce vyznačeno sídlo věřitele dostatečně určité a srozumitelně (viz skutková zjištění soudu prvního stupně, která nebyla v odvolacím řízení zpochybněna), a směnka obsahuje údaj o tom, že sídlo věřitele je právě platebním místem, nemůže obstát právní závěr, že směnka je „pro neurčitost platebního místa“ neplatná. Nemůžeme totiž vycházet pouze z textu listiny, podle kterého „sídlo věřitele je místem platebním“, aniž by bylo současně vzato v úvahu, že toto sídlo je konkretizováno. Podpůrně uvádím hned další rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR pod sp. zn. 29 Odo 232/2006 „*Je-li na směnce určité a srozumitelně vyznačeno sídlo věřitele a údaj o tom, že sídlo věřitele je místem, kde má být placeno, směnku nelze považovat za neplatnou pro neurčitost platebního místa.*“, přičemž vycházel ze stejné úvahy a na kterou také

---

⁹⁴Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.8.2005, sp. zn. 29 Odo 1053/2004

v odůvodnění tohoto rozhodnutí odkazuje, z níž vycházel, v již citovaném rozhodnutí 29 Odo 1053/2004.

Z výše uvedeného lze tedy uzavřít, že pokud bude na směnce adresa bydliště nebo sídla remitenta uvedena a platební místo bude určeno právě v místě bydliště nebo sídla remitenta, pak směnka bude splatná jen a pouze na dané adrese. Tedy pokud se v budoucnu kdykoliv tato adresa změní, nebude platební místo na této změně nijak závislé.

3.5.3. Domicil

§ 4 ZSŠ „Směnku lze učinit splatnou u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném. V tomto skromném textu se odkrývá možnost učinit směnku splatnou u třetí osoby. Jedná se o osobu, která platbu obstará. Je-li tato doložka ve směnce použita, pak musí být směnka poprvé uplatněna u takto označené třetí osoby, jinak nazývané *umístěncem* či *domicilát*. Mění se zde tedy pravidlo, které říká, že pro řádný výkon práva směnka musí být předložena k placení nejprve hlavnímu směnečnému dlužníkovi. Tato osoba však není ani dlužníkem ani směnečným věřitelem. Může jí být naprosto kdokoliv, bez ohledu na vztah s účastníky směnky. Je však nepřípustné, aby byl umístěncem u směnky cizí směnečník a v případě směnky vlastní sám výstavce směnky. Zpravidla se však bude jednat o banky, neboť hlavní myšlenkou, zakotvené možnosti splatit směnečný dluh u třetí osoby, je umožnění bezhotovostního platebního styku. Při užití domicilační doložky musíme být velmi obezřetní, abychom neměli odlišné platební místo a místo umístěnce. Domicilační doložka totiž ovlivňuje místo, kde bude směnka splatná. Pokud se rozhodneme nechat směnku splatnou u umístěnce, pak se musí předložit k placení v místě, kde umístěncem působí. V takovém místě bude směnka splatná i v případě, že umístěncem z jakéhokoliv důvodu na dané adrese již působit nebude, např. by se přestěhoval, společnost by byla zlikvidována a podobně. Musíme si dát velký pozor, abychom ve směnce neurčili platební místo odlišně od místa umístěnce, v takovém případě by byla směnka neplatná. V praxi se proto setkáváme velmi často s tím, že výstavci směnek žádné platební místo neurčí a vyplní pouze název a adresu umístěnce. S tímto jevem se setkáváme velmi často a vřele vítám následující závěr Nejvyššího soudu ČR „**Je-li určeno, u koho se má směnka**

*zaplatit, komu se má k placení předložit, tedy u koho je splatná, je tím obvykle i určeno platební místo směnky. Je-li však na směnce údaj platebního místa a ještě domicil, nesmí jít o údaje rozporné.*⁹⁵

3.5.3.1. Domicil „K.B. Brno – venkov“

Při vyplňování domicilu na směnce je potřeba počínat si obezřetně. Pro ilustraci možného problému právě při vyplnění pouze domicilu uvádím příklad, kdy výstavce jistě chtěl vyplnit směnku s veškerou náležitou péčí, avšak v závěru byla neplatná. V případě tohoto sporu vystavila žalovaná PL a. s. (dále též „výstavce“) na řad žalobkyně F. s.r.o. v Praze směnky vlastní, kdy v řádku pro platební místo nebylo nic uvedeno, kolonka domicilu byla členěna na dva údaje – „banka“ a „místo“. Místo zůstalo taktéž nevyplněné a až o řádek níže byl vepsán údaj „u K. B. Brno – venkov; č. ú. XY. Soud prvního stupně, vycházející z ustanovení § 76 odst. 3 směnečného zákona, dospěl k závěru, že za této situace se uplatní zákonné platební místo, tedy místo vystavení směnek (Praha) a vyhodnotil námitku neplatnosti směnky vznesenou žalovaným, jako nedůvodnou. Oproti tomu však Vrchní soud v Praze byl jiného názoru a prohlásil všechny sporné směnky za neplatné, jelikož nepovažoval domicil K. B. Brno-venkov za dostatečně určité místo, když jde o okres nikoliv město a zároveň neoznačuje ani konkrétní pobočku této banky. Finálně věc rozhodl Nejvyšší soud ČR a to tak, že **„Za výslovný (místopisný) údaj, způsobilý vymezit platební místo směnky nelze považovat pouhé uvedení názvu, pod kterým je podnikatel (právnícká osoba) zapsán do obchodního rejstříku (§ 8 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku), ať již byl takový údaj vyznačen na směnce samostatně, nebo byl uveden ve spojení s označením bankovního účtu konkrétní osoby.**“⁹⁶ Uvedený údaj však přesnému zápisu Komerční banky v obchodním rejstříku neodpovídá, proto v této věci zhodnotil jako nesporné, že směnky údaj místa placení neobsahují. Zbývalo tedy posoudit, jaký význam má pro řešení otázky (ne)platnosti směnek údaj „splatno u (...) s nevyplněným řádkem „místa“, a údaj nacházející se až pod tímto textem ve znění „u K. B. Brno – venkov; číslo účtu: XY“. Proto tedy Nejvyšší

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 2352/2008. In ASPI (centrální právnícká databáze)

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2020, Sp. Zn. 29 Cdo 1178/2018. In ASPI (centrální právnícká databáze)

soud přistoupil k posouzení věci dle grafické podoby směnek, která zde hrála významnou roli. Při absenci platebního místa, je domicilační doložka členěna na část vymezující osobu domiciliáta (tedy osobu, u níž měly být směnky předloženy k placení – viz předtištěný údaj „**banka**“) a část označující místo, kde se tak má stát [viz předtištěný (a nevyplněný) údaj „**místo**“]. Z podoby sporných směnek, jde-li o vyplněná místa, je zřejmé, že údaje uvedené u předtištěného textu „banka“ mají sloužit (jen) k identifikaci osoby domiciliáta, případně k označení konkrétního účtu vedeného domiciliátem, na který měly být směnečné sumy zaplacený; o vymezení platebního místa tak evidentně nešlo, když směnky zůstaly v údaji „místa“ domiciliáta nevyplněné. Za této situace Nejvyšší soud ČR tedy uzavřel, že jelikož na směnkách nebylo určeno platební místo ani výslovně, ani prostřednictvím domicilu, uplatní se tak tzv. zákonné platební místo (podle ustanovení čl. I. § 76 odst. 3 směnečného zákona). Nejvyšší soud ČR rozhodnutí odvolacího soudu tedy zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

3.6. REMITENT

Jedná se o osobu, které se dlužník zavazuje při vystavování směnky zaplatit dlužnou směnečnou sumu. Z citovaného ustanovení § 1 bod 6 ZSŠ „*jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno*“ zřetelně vyplývá, že směnku lze vystavit jak „na řad“ (pak se směnce jinak říká „*ordresměnka*“), tak i „na jméno“ (a pak se směnce také říká „*rektasměnka*“). Vždy ale musí mít uvedeného svého majitele – remitenta, pouhé držení směnky – směnka na majitele, k odvození osoby remitenta nestačí. Ze směnky musí jasně vyplývat jmenovitě, které osobě svědčí. Proto zákon směnečný a šekový klade jako další povinnou náležitost směnky vlastní (i cizí) uvést osobu, které má být placeno. A naopak také platí, že remitent není majitelem automaticky, stává se jím až po získání směnky do svého držení.

Ze zákona pouze vyplývá, že nezbytnou náležitostí směnky je jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno. Zákon na identifikaci remitenta neklade žádné bližší požadavky, tedy ob stojí jako platná například směnka vystavena na řad Josefa Nováka, aniž by byla uvedena jakékoliv jeho bližší identifikace. Pak ovšem jakýkoliv Josef Novák, který bude mít směnku ve svém držení, může se domáhat zaplacení směnky proti dlužníkovi, nicméně pokud dlužník takové osobě

oproti směnce zaplatí, pak splnil svůj směnečný závazek. Je žádoucí označit tuto osobu dostatečně konkrétně tak, aby nebyla zaměnitelná. Pokud se jedná o právnickou osobu, pak doporučuji zcela jistě uvést k její firmě i identifikační číslo a případně sídlo. Pokud se jedná o osobu fyzickou, bude na místě připojit její datum narození, nebo pokud s tím osoba souhlasí, pak její rodné číslo a bydliště.

3.6.1. Pluralita remitentů

Zákon nevylučuje ani pluralitu remitentů. Ve stejném duchu se vyjádřil Vrchní soud v Praze, který pluralitu remitentů taktéž potvrdil *“Neodporuje-li to povaze směnky, je přípustná pluralita účastníků. Smyslem označení remitenta na směnce je udat osobu legitimovanou k výkonu práv. Je-li udáno více remitentů, nejde o směnku neplatnou, a pokud jeden z více remitentů předložil směnku, může právo z ní vykonávat.”*⁹⁷

3.6.2. Na doručitele, na jméno

Je třeba dbát větší obezřetnosti v specifické úpravě směnek oproti obecné úpravě cenných papírů. V občanském zákoníku nalezneme v dílu 4. úpravu cenných papírů, kde ustanovení § 518 (forma cenného papíru) povoluje formu cenného papíru na doručitele, na řad, nebo na jméno. U směnek tomu však není. Jak bylo zmíněno, jednou z povinných náležitostí směnky je právě údaj remitenta, resp. věřitele, a proto je směnka na doručitele (též na majitele) vyloučena. Taková směnka by byla neplatná, můžeme ji poznat, pokud je osoba věřitele uvedena například slovy „zaplatím majiteli této směnky“ a jiné obdobné formulace, které neobsahují konkrétní jméno. I z dalšího ustanovení zákona směnečného a šekového je zřejmé vyloučení směnky na doručitele. Pokud by směnku držela jiná osoba než osoba remitenta uvedená ve směnečném prohlášení, pak by jí musela svědčit nepřetržitá řada indosamentů. Indosament zní vždy na jméno daného věřitele, kterému směnka svědčí. Osoba remitenta musí být tedy vždy uvedena na směnce a není možné, aby se jednalo o neidentifikovanou osobu, například nálezce směnky.

---

⁹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. 5 Cmo 466/1995. Soudní rozhledy č. 2/1997, s. 36 a násl.

Vyloučeno je i alternativní vymezení slibu ve prospěch osoby remitenta nebo na doručitele směnky, jak vyplývá z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze „Doložka „na doručitele“ uvedená za označením remitenta ve směnce způsobuje absolutní neplatnost směnky pro její neurčitost podle § 37 odst. 1 obč. zák.“⁹⁸ Směnka sice obsahuje osobu remitenta, jak vyžaduje speciální zákonná úprava ZSS, ale z doložky „na doručitele“ by však při placení směnky vyplývalo, že výstavce by za směnku měl zaplatit buď remitentovi, nebo jakékoliv osobě, která mu směnku předloží, aniž by jí svědčila nepřetržitá řada indosamentů. Neobstála v tomto případě ani námitka, že pojem doručitele zde lze zaměnit s pojmem indosatáře, což by představovalo osobu, na níž byla směnka převedena indosací, a to tzv. blankoindosamentem. Zde se jedná o vztah směnečný, který je vázán náročnými formálními pravidly. Proto musí být jakýkoliv směnečný vztah dostatečně určitý, nevyvolávající pochybnosti o vzájemných právech a povinnostech. Nelze předpokládat, že by případní indosatáři byli obeznámeni, s jakou vůlí byla směnka vystavena a co doložkou „na doručitele“ (tím míněn argument, že by se mohlo jednat o blankoindosament) na směnce výstavce myslel. Navíc není možné zaměnit osobu doručitele s indosatářem, neboť i dle zákona o cenných papírech v původním znění, byly obě tyto osoby v odlišném pojetí. Celkově pro výše popsané důvody tedy uzavírám, že taková směnka by byla v každém případě neplatná.

3.6.3. Na řad

Směnka může být vystavena na řad. Znamená to, že je převoditelná pouhým rubopisem. Zákon směnečný a šekový však v § 11 uvádí, že „každou směnku, i když nebyla vystavena na řad, lze převést indosamentem (rubopisem)“⁹⁹, není proto nutné u osoby remitenta slova „na řad“ uvádět. Postačí, že lze vyloučit, že by se jednalo o směnku vystavenou na jméno. Taková směnka vystavená na jméno by se poznala dle doložky „nikoliv na řad“ nebo jinou obdobně znějící doložkou.

---

⁹⁸Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997. sp. zn. 9 Cmo 240/97. Právo a podnikání v praxi. 1998, č. 6, s. 20.

Nastala však v praxi situace, kdy výstavce směnky uvedl do textu směnečné listiny obě tyto doložky, které si navzájem odporovaly. Výkladem nebylo možno některou z těchto doložek vyloučit, a nebylo z čeho dovodit, že by jeden z údajů platil za nenapsaný. Z takové listiny pak nebylo zřejmé, zda může být převedena indosamentem nebo smlouvou o postoupení pohledávky. Vrchní soud v Praze proto určil „*Jsou-li ve směnce vyznačeny současně doložky "na řad" a "nikoliv na řad", jde o neplatnou směnku.*“¹⁰⁰.

O tom, jak omezit převoditelnost směnky tím, že bude vystavena „na jméno“, tedy například slovy „nikoliv na řad“ či jakýmkoliv jiným tvrzením, ze kterého bude všem čtenářům směnky na první pohled zřejmé, že se nejedná o směnku vystavenou na řad, se podrobně věnuji v kapitole Směnečné doložky, podkapitole 4.1.4 Rektadoložka.

3.7. DATUM A MÍSTO VYSTAVENÍ SMĚNKY

Oba tyto údaje jsou sice uvedeny v zákoně směnečném a šekovém v § 1 a 75 v jednom bodě, tedy dohromady tvoří jednu z povinných náležitostí, ale jedná se o dva údaje zvlášť doplňující okolnosti vzniku směnky. Ačkoliv jsou v zákoně popsány společně, rozeberu je v této práci každý zvlášť, neboť absence jednoho nebo druhého, či obou nevyvolává vždy stejné důsledky.

3.7.1. Datum vystavení směnky

Datum vystavení směnky nemusí nutně odpovídat skutečnému dni, v němž byla směnka sepsána a podepsána. Datum vystavení však musí být reálně možné. Nesmí se tedy jednat například o neexistující den 30. únor nebo den, ve který směnka skutečně být vystavena nemohla, například výstavce je narozen v roce 1957 a směnka byla jím vystavena v 19. století. Stejně tak nesmí den vystavení směnečné listiny být pozdější než den, kdy výstavce zemřel. Takové směnky by byly pro tento rozpor neplatné. A v praxi se může taková směnka snadno objevit, neboť s datem vystavení je spojena celá řada lhůt. Někdy je totiž datum vystavení

---

¹⁰⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2003, sp. zn. 9 Cmo 342/2003. Soudní judikatura č. 2/2004, s. 139 a násl.

doplňováno do blankosměnky věřitelem později, než bylo ujednání o vzniku blankosměnky, právě pro výhodnější postavení věřitele.

Otázka přesnosti data vystavení směnky je právní naukou vyřešena zatím tak, že lze směnku vystavit s přesností vyšší než na dny.

Jak bylo již zmíněno s datem vystavení je spojena celá řada významných lhůt, které od tohoto okamžiku běží:

- V případě, že výstavce použil ve směnce úrokovou doložku, pak dle § 5 ZSŠ tyto úroky běží právě od data vystavení (nezapomeňme, úroková doložka lze použít pouze u směnky splatné na viděnou nebo na určitý čas po viděné)
- Směnka vystavená na určitý čas po viděné musí být dle čl. I § 23 ZSŠ předložena k přijetí do 1 roku od data vystavení.
- Směnka splatná na viděnou musí být předložena k placení do 1 roku od data vystavení. (dle § 34 ZSŠ lze lhůtu modifikovat).
- A poslední lhůta běží u směnky splatné v určitý čas po datu vystavení (ve smyslu § 36 ZSŠ).

3.7.2. Místo vystavení směnky

Formulace údaje značícího místo vystavení směnky není zákonem nijak konkretizována. Uvedené místo vystavení směnky se může na směnce nacházet jak v textu směnečného prohlášení, tak i kdekoliv jinde na listině. Ve směnečné listině, právě pro její formální přísnost, nesmí být údaje vyvolávajícího jakoukoliv pochybnost či nejasnost. Proto i místo vystavení směnky by mělo být napsáno dostatečně určitě, aby každému čtenáři směnečné listiny bylo na první pohled zřejmé, že místo uvedené na listině je právě místem jejího vystavení. Nejčastěji se tedy místo vystavení uvádí právě u data vystavení směnky a umístěno bývá v horní části směnky.

Údaj místa vystavení lze na listině označit i zprostředkovaně. Tedy výstavce může k datu vystavení směnky připsat označení místa, aniž by uvedl přímo místopisný údaj. Například „v sídle remitenta“, „v bydlišti výstavce“ a podobně. Vždy ale musí být bez pochyb, které přesné místo je tímto údajem

specifikováno. Tedy pokud by například údaj sídla či bydliště nakonec ve směnce chyběl, byla by směnka neplatná.

Obdobně, jako je tomu u data vystavení směnky, i místo vystavení směnky musí být možné a existující, nemusí tedy ale jít nutně o údaj pravdivý, tedy jako místo vystavení může být uveden jakýkoliv údaj splňující požadavky dále uvedené, a to bez ohledu na faktickou lokaci v níž byla směnka vystavena. Co se týče konkrétnosti tohoto údaje, postačí, je-li místo vystavení směnky uvedeno alespoň s přesností města či obce. Dokonce, je-li uvedeno město či obec, která svým názvem existuje hned několikrát, jako například „Nová Ves“, pak není zapotřebí dále blíže určovat, o přesně kterou Nová Ves se jedná.

Údaj místa vystavení směnky dokonce nemusí být uveden vůbec. S jeho absencí zákon směnečný a šekový počítá v § 76 odst. 4, když uvádí nevyvratitelnou právní domněnku, že chybí-li místo vystavení směnky, platí, že byla vystavena v místě uvedeném u výstavcova bydliště.

Údaj místa vystavení směnky může být významný v případě, že je ve směnečné listině obsažen cizí prvek:

- Pokud se různí kalendáře místa platebního a místa, kde byla směnka vystavena, řídí se den splatnosti kalendářem dle místa platebního. Čl. I § 37 ZSŠ.
- *„Je-li směnečná suma udána druhem peněz, který má stejné označení, avšak různou hodnotu ve státě vystavení a ve státě placení, má se za to, že je tím míněn druh peněz platebního místa.“*, čl. I § 41 odst. 4 ZSŠ

3.8. PODPIS NA SMĚNCE

Nezbytnou povinnou náležitostí směnky je podpis výstavce. Zákon směnečný a šekový nic víc, než podpis výstavce neuvádí. V praxi se na směnky k výstavcově podpisu připojují i jeho identifikační údaje, což je však nad rámec zákonem požadovaného minima. Pro samotného výstavce by byl pouhý jeho

podpis na směnce někdy výhodnější, jelikož by pak nemuselo být zřejmé, kdo je oním výstavcem. Pro věřitele je ale příznivější, pokud směnka obsahuje u výstavcova podpisu i údaje, na základě, kterých je možné výstavce neomylně identifikovat. „*Začlenění údajů o výstavci do textu základní směnky ovlivňuje jednak možnost identifikace výstavce, jednak proces dokazování ohledně pasivní legitimace výstavce.*“¹⁰¹

Dále je zde na místě odlišovat směnku vlastní a směnku cizí. U směnky vlastní se výstavce sám přímo zavázal zaplatit směnečnou sumu remitentovi a je tak směnečným dlužníkem přímým, také též direktivním. V případě směnky cizí se ale výstavce přímo nezavazuje, neboť přikazuje další osobě tento závazek uhradit a tato osoba jej přijímá. Není tedy přímo zavázán, ale dle § 9 zákona směnečného a šekového odpovídá za přijetí i zaplacení směnky. Nebyla-li by směnka přijata či proplacena, pak odpovídá jako nepřímý dlužník a majitel směnky se může domáhat zaplacení na výstavci.

3.8.1. Umístění podpisu

U směnky vlastní má výstavce své specifické postavení v tom smyslu, že je obvykle byt' nikoliv bezvýhradně autorem směnečné listiny. Svým podpisem stvrzuje její text, z něhož je pak také zavázán, tedy z toho vyplývá tzv. krycí funkce podpisu. Při otázce **umístění podpisu** tedy jednoznačně vyžadujeme, aby byl podpis pod celým textem listiny. Zákon sice neupřesňuje, zda se má podpis nacházet na listině dole vpravo nebo vlevo či pod jakými náležitostmi, ale z ostatních logických úvah je zřejmé, že podpis výstavce se musí nacházet jednoznačně na líci směnky a pod celým jejím textem, který se čte z leva doprava a shora dolů, neboť jen tak je stvrzen celý směnečný závazek. Nebyl-li by podpis pod celým směnečným textem, ale jen jeho částí tak, že by některá z podstatných náležitostí byla až pod podpisem, byla by taková náležitost hodnocena jako chybějící. Taková směnka by byla hodnocena jako neplatná právě pro absenci některé z nepodepsaných náležitostí, nikoliv pro špatné umístění podpisu. „*Jakákoliv doložka na směnce obligatorní, fakultativní i vedlejší, má-li mít pro*

---

¹⁰¹CHALUPA, Radim. Základy směnečného práva. Praha: Linde, 2003. Str. 38.

*vztahy mezi účastníky směnečných vztahů význam, musí být kryta podpisem.*¹⁰² Oporu nalezneme i v judikatuře: „*Z krycí funkce podpisu výstavce na směnce vyplývá i jeho umístění, které by se mělo nacházet pod směnečným textem, a to graficky tak umístěné, aby byla zřejmá souvislost tohoto podpisu s textem směnečného příkazu. Nachází-li se podpis výstavce nad označením směnečníka na směnce, není označení směnečníka kryto podpisem výstavce, a proto je nutno směnku považovat za neplatnou. Taková směnka neobsahuje jednu z podstatných náležitostí směnky cizí, a to jméno toho, kdo má platit (směnečníka).*“¹⁰³

Z výše uvedených závěrů i z usuzování v logických souvztažnostech je více než jasné, že podpis výstavce směnky se nesmí nacházet ani na horním okraji směnky, ani na jejím boku či uprostřed směnečného prohlášení, neboť by nekryl celé směnečné prohlášení.

3.8.2. Závaznost podpisu

Ráda bych se zmínila krátce také o závaznosti podpisu na směnce. Aby vůbec mohlo vzniknout platné směnečné prohlášení, musí být platné jak po materiální, tak i formální stránce. Formální platnost je dána správným bezvadným zněním textu, případná formální neplatnost by tedy byla ihned zjistitelná po jeho přečtení. Formální neplatnost dopadá nejen na konkrétní směnečné prohlášení, ale je způsobilá ovlivnit právní důsledky dalších směnečných prohlášení v rámci daného směnečného vztahu. Materiální neplatnost je od formální neplatnosti odlišná především tím, že není zjistitelná na první pohled. Tato tzv. skrytá vada, kterou trní dané směnečné prohlášení kryté podpisem, není zjistitelná z textu a daného podpisatele nezavazuje. Dalším rozdílem od formální neplatnosti je zakotvené pravidlo samostatnosti v § 7 zákona směnečného a šekového, které znamená, že materiální neplatnost má vliv pouze na dané směnečné prohlášení. Z pohledu materiální neplatnosti posuzujeme každé směnečné prohlášení izolovaně.¹⁰⁴ Je-li materiálně neplatné konkrétní směnečné prohlášení na směnce, nezakládá to neplatnost ostatních směnečných prohlášení nebo dokonce celé

---

¹⁰² KOVAŘÍK, Zdeněk. Zákon směnečný a šekový. Komentář.5., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. str. 7.

¹⁰³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 11. 2003. sp. zn.: 4 Cmo 229/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁰⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. Soudní rozhledy. 1998, č. 6, s. 137.

směnky. O jaké vady se může jednat, nám uvádí § 7 zákona směnečného a šekového, tedy podpisy osob, které se nemohou směnečně zavazovat, podpisy zfalšované, padělané, podpisy vymyšlených osob nebo zkrátka podpisy, které z jiného důvodu nezavazují osoby na směnce podepsané nebo jejichž jménem byla směnka podepsána.¹⁰⁵ Toto ustanovení je z mého pohledu velmi praktické, neboť při obchodování se směnkami je prioritou jejich rychlá převoditelnost. Nový nabyvatel směnky zkontroluje text listiny a případné skryté vady, neseznatelné z pouhého textu listiny, mají co nejmenší negativní dopad. „*Samostatnost směnečných závazků je výrazem tendence směnečného práva podržet v platnosti co největší počet závazků založených v rámci směnečného vztahu.*“¹⁰⁶

Na závaznost podpisu na směnce může mít mimo jiné i vliv, zda byla směnka podepsána v omylu či nikoliv. V roce 1997 rozhodoval Vrchní soud v Praze směnečný spor, v němž kromě neurčitosti místa placení žalovaný dále namítal, že směnku podepsal v omylu. Podpis se měl uskutečnit ve večerních hodinách v kanceláři, když neměl při sobě své brýle. Vrchní soud tenkrát žalovanému nevyhověl, jelikož měl konkrétní pochybnosti o ostrosti zraku žalovaného a právní věta tohoto rozhodnutí je následující: „*jestliže podnikatel namítá, že směnku podepsal omylem, musí jednoznačně prokázat, že ani při veškeré potřebné opatrnosti při podepisování listiny, nemohl zabránit podpisu listiny, o které se měl domnívat, že má jiný právní význam než směnka.*“¹⁰⁷

3.8.3. Podpis zástupce

Zastoupení je obecně upraveno v § 436 OZ „*Kdo je oprávněn právně jednat jménem jiného, je jeho zástupcem. Ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému. Není-li zřejmé, že někdo jedná za jiného, platí, že jedná vlastním jménem.*“¹⁰⁸

V zastoupení může podepsat směnku prakticky kdokoliv, jak fyzická, tak i právnická osoba. V tomto směru zákon směnečný a šekový žádné specifické

---

¹⁰⁵*Cenné papíry: Kapitálový trh; Investiční společnosti a fondy: redakční uzávěrka.* Ostrava: Sagit, [2004] - ÚZ, str. 10

¹⁰⁶CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář.* 2. vyd. Praha: Linde, 2006. Zákony – komentáře. str. 68

¹⁰⁷Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 1997, sp.zn. 5 Cmo 551/96. In: ASPI (právní informační systém).

¹⁰⁸Ustanovení § 436 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

úpravy neobsahuje. Zastoupení může být jak zákonné, tak i smluvní, jde tedy o jakýkoliv typ zastoupení. Zástupce podepisující se na směnku jedná samostatně, sám činí podpis, ovšem s účinky pro jiného. Doplňující výklad k platnosti závazku zastoupeného, jež učinil zástupce, můžeme nalézt v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze „*Aby podpis fyzické osoby na směnce mohl být pokládán za jednání za jiného, zejména za právnickou osobu, musí tento vztah ze směnečné listiny vyplývat.*“¹⁰⁹ Zde je tím míněn požadavek na grafické uspořádání podpisu zástupce, jeho jména a označení osoby, za níž podpis činí. „*Je-li vyznačen na směnce název, firma nebo jiné označení právnické osoby a také podepsána fyzická osoba, musí být i z prostorového uspořádání směnečných zápisů a jejich vzájemné polohy na směnečné listině jasné, že podpis fyzické osoby se vztahuje k označené osobě právnické.*“¹¹⁰ Tyto údaje musí být uspořádány tak, aby nebylo pochybností o tom, že k sobě patří a podpis zástupce byl učiněn v úmyslu zavázat osobu zastoupenou, protože „*Okolnosti, které nejsou ze směnečné listiny patrné, nejsou pro hodnocení významu daného podpisu významné.*“¹¹¹ Směnku tedy může v zastoupení podepsat prakticky kdokoli. Podpis zástupce na směnce se řeší dle stejných zásad a právních předpisů, jaké platí i pro jiné právní úkony, tedy vycházíme z občanského zákoníku a ze zákona o obchodních korporacích. Dle těchto předpisů se hodnotí, zda podpis zavazuje zastoupeného či zda se jedná o exces, kdy zástupce překročí své zástupčí oprávnění. Takové situace řeší § 8 zákona směnečného a šekového, kdy zástupce jedná buď bez oprávnění, nebo meze svého oprávnění překročí.¹¹²

Jednání neoprávněného zástupce. O takové jednání jde tehdy, podepíše-li směnku osoba, aniž by k tomuto jednání byla oprávněna. V takovém případě je zavázána tato podepisující neoprávněná osoba namísto zastoupeného. Neoprávněný zástupce, *falsus procurator*, je zavázán ve stejném rozsahu a se stejnými právy, jaká by měl neoprávněně zastoupený. Závaznost právního jednání neoprávněného zástupce nemůže změnit ani skutečnost, že podepisoval v dobré

---

¹⁰⁹Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. listopadu 2004, sp. zn. 5 Cmo 406/2004. Soudní rozhledy č. 8/2005, s. 300

¹¹⁰ tamtéž

¹¹¹ tamtéž

¹¹² Cit. § 8 zákona č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový „*Kdo se podepíše na směnku jako zástupce osoby, za kterou není oprávněn jednat, je sám směnečně zavázán, a zaplatí-li, má tatáž práva, jaká měla osoba, za kterou podle svých údajů jednal. To platí i o zástupci, který překročil meze svého oprávnění.*“

víře v existenci zástupčího oprávnění. Aby bylo směnečné jednání falsus procuratora závazné, je potřeba splnit následující podmínky:

1. Falsus procurator se musí na směnku podepsat jako zástupce. Je tedy nutné, aby u podpisu byl dodatek charakterizující osobu zastoupeného, musí být zřejmé, za jakou osobu byl podpis učiněn.
2. V okamžiku podpisu směnky zástupce nesmí být k tomuto úkonu oprávněn. Mohlo sice existovat platné oprávnění zastupovat osobu zastoupenou kdykoliv v minulosti, ale taková skutečnost by nebyla pro závaznost podpisu na směnce relevantní.
3. Falsus procurator byl v okamžiku podpisu na směnce způsobilý k právnímu jednání, a tedy mohl se i směnečně zavazovat.
4. Poslední podmínkou je skutečnost, že majitel směnky byl v dobré víře, že Falsus procurator byl oprávněn za zastoupenou osobu právně jednat.

Pokud v okamžiku podpisu směnky zástupcem není splněna jakákoliv výše popsaná podmínka, pak podpis neoprávněného zástupce nezavazuje. Ustanovení § 8 ZSŠ chrání majitele směnky, který při nabývání neznal skutečný vztah zastoupeného a zástupce. Případné úkony, které by měly přerušit běh promlčecí lhůty, musí být učiněny vůči neoprávněnému zástupci. Závazek neoprávněného zástupce a neoprávněně zastoupené osoby jsou totiž dva odlišné závazky, vznikne však jen jeden z nich. Falsus procurator je zavázán zcela samostatně. Tento samostatný závazek je naprosto shodný se závazkem, který by byl býval vznikl neoprávněně zastoupenému. Pokud tedy osoba neoprávněně zastoupená měla být hlavním dlužníkem, pak je hlavním dlužníkem i falsus procurator. Stejně je tomu i s akcesoritou závazku, ta je také zachována identicky. Se vznikem a zánikem závazku neoprávněného zástupce je to obdobně, ten vzniká okamžikem podpisu směnky. Závazek neoprávněného zástupce zaniká ve stejnou chvíli, v jakou by měl zaniknout závazek neoprávněně zastoupeného. Výjimku by tvořila ratihabice (dodatečné schválení) neoprávněného zastoupení osobou neoprávněně zastoupenou. Pak logicky zaniká závazek falsus procuratora a namísto něj vzniká závazek zastoupené osobě.¹¹³

Závazek zástupce, který překročil rozsah svého oprávnění. Toto je druhá varianta, kterou zmiňuje § 8 v ZSŠ, kdy zástupce je sám zavázán tak, jako

---

¹¹³CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. Vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*. Str. 76-78

by byla zavázána osoba, za níž měl právně jednat. Zástupce může překročit své oprávnění dvojnásobným způsobem. Jednak mu zastoupený mohl omezit rozsah oprávnění jednat za něj pouze do určité výše peněžité hodnoty. A jednak mu mohl omezit rozsah jednání pouze na určité úkony, kdy převzetí směnečného závazku není zhojeno dalším speciálním oprávněním. Ovšem bez dalšího není rozsah závazku učiněného zástupcem překročivším své oprávnění nijak kvantitativně omezen. Závazek překročivšího zástupce je se závazkem domnělého zastoupeného identický. Je tomu tak stejně, jako u závazku falsus procuratoris. Tedy překročivší zástupce vstupuje namísto zdánlivého zastoupeného do stejných práv a stejných směnečných právních vztahů. Překročivší zástupce je zavázán k zaplacení jak směnečné sumy, tak i všech úroků, případných útrat protestu a jiných plnění. Rozsah závazku může být omezen jedině směnečným prohlášením, které kryje podpis překročivšího zástupce, popřípadě jiné předchozí směnečné prohlášení. Vznik závazku zástupce překročivšího své oprávnění nemůže změnit ani skutečnost, zda o omezení rozsahu svého oprávnění tento zástupce věděl či nikoliv. Stejně tak ani fakt, že byl překročivší zástupce v dobré víře, že disponuje dostatečným oprávněním.

Co se týče podmínek, které musí být splněny, aby byl závazek zástupce, jenž překročil rozsah svého oprávnění platný, pak tyto jsou analogicky podobné s podmínkami, které musí být splněny pro platnost závazku neoprávněného zástupce. Tedy zástupce překračující rozsah svého oprávnění musí na směnce být podepsán, jako zástupce. Podpisem směnky musí překročit meze svého oprávnění (tedy vůbec disponovat alespoň nějakým oprávněním), je nezbytné, aby měl způsobilost se směnečně zavazovat, tedy být pasivně směnečně způsobilý. Majitel směnky musí být opět v dobré víře při nabývání směnky, že překročivší zástupce je k podpisu plně oprávněn.

Doplňující výklad poskytl Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 14. 5. 1996 „*Pracovník obchodní společnosti, nepochybně oprávněný podepisovat za společnost smlouvy, není tím bez dalšího zmocněn k podepisování směnek.*“¹¹⁴ V tomto případě se jednalo o podpis na směnce učiněný pracovníkem na pozici ředitele hotelu. Dle stanov společnosti byli ředitelé jednotlivých organizačních složek zmocněni ke všem úkonům, které nepochybně k vedení těchto

---

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. května 1996, sp. zn. 5 Cmo 448/1995. In ASPI (právní informační systém)

organizačních složek patří. Lze pod tyto úkony podřadit samozřejmě úkony obvyklé, které se v praxi při vedení organizační složky běžně činí. Podepisování směnky však do obvyklých úkonů ředitele hotelu nepatří. Takové jednání zcela jistě není rutinní záležitostí. Vrchní soud tedy dospěl k závěru, že osoba disponující oprávněním k podpisu smlouvy není oprávněna k podpisu směnky. Stanovy společnosti jistě nemohly mít oprávnění k podepisování směnek na mysli. V tomto případě dokonce společnost udělila plnou moc, v níž bylo výslovně vyloučeno právo ředitele k podepisování směnky. Ale pokud by ani taková plná moc neexistovala, byl by takový pracovník i tak sám odpovědný za závazek, který podepsal.

Zákon směnečný a šekový v čl. III § 3 klade na podpis zástupce další nároky. Zástupce podepisující směnku za zastoupeného nesmí podepsat jen napsané jméno zastoupeného. Takové jednání by bylo neplatné. Neznamenaloby to neplatnost celé směnky, ale pouze tohoto jednoho úkonu (materiální neplatnost). „*Zmocněnec musí podepsat své vlastní jméno a připojit údaj, za koho jedná.*“¹¹⁵ Dalším požadavkem ZSŠ je písemná forma zmocnění k podepisování směnky. Písemná forma nemůže být nijak nahrazena ani dodatečně zhojena. Se schválením nového občanského zákoníku s účinností od 1. 1. 2014 se změnil náhled na písemnou formu od původního znění. V § 562 občanského zákoníku je nyní *písemná forma zachována i při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby.* Zákon směnečný a šekový ovšem k písemné formě zmocnění k podpisu směnky klade ve speciálních případech blíže rozebraných v kapitole 3.8.5.1.1. požadavek, aby tato listina byla formou notářského nebo soudního zápisu. V takovém případě by elektronický ani jiný prostředek nemohl tradiční písemnou formu nahradit. Alespoň ne do té doby, dokud nebudou takovými technologiemi vybaveny soudní a notářské kanceláře a nebude tento postup nakonec i u těchto institucí standardem.

Ostatně k této problematice se vyjádřil Vrchní soud v Praze, když konstatoval, že směnečná doložka tvoří jeden celek. *“Podepíše-li doložku za jinou osobu zástupce, může ve smyslu čl. III. § 3 odst. 1 zák. č. 191/1950 Sb., připojit jméno zastoupeného i tak, že je učiní součástí textu směnečného prohlášení*

---

¹¹⁵ Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový.

*způsobem, který nevyvolává pochybnost o tom, že právě za tuto osobu zástupce jedná.“¹¹⁶ Zde se soudil případ sporných směnek, které byly vyhotoveny na velkém listu papíru, kde jednotlivá **rukojemská prohlášení byla neobvykle obsáhlá a přímo výslovně uváděla účastníky směnečných vztahů.** Odvolatel požadoval zrušení všech směnečných platebních rozkazů s tím, že namítal nesprávné zjištění stran podpisu odpůrce. Konstatoval, že podpis na směnce musí vyhovovat stanoveným náležitostem, tedy obsahovat jméno zmocněnce a údaj, za koho zmocněnec podepisuje. Dále uvedl, že součástí obchodního jména je také jeho právní forma. Pokud ta není uvedena, jde o neexistující právní subjekt. Výklad soudu prvního stupně odpůrce považoval za extenzivní. Vrchní soud v Praze uzavřel, že „*součástí prohlášení je nejen samotný text, kde rukojmí se zavazuje za určitého směnečného dlužníka, ale jeho nedílnou součástí je i podpis. Ten nelze od rukojemské doložky oddělit, neboť s ním tvoří nedělitelný celek. Samo prohlášení bez podpisu není vůbec ničím. Jde o jeden právní úkon o třech složkách. Vycházeje z tohoto závěru je pak zřejmé, že úplně postačí, aby bylo z celého rukojemského prohlášení patrné, za koho podepsaný zmocněnec jedná, tedy jeho označení může být připojeno i tak, že je součástí celého prohlášení.*“¹¹⁷*

3.8.4. Důkazní břemeno pravosti podpisu

V praxi zaznamenala otázka důkazního břemene k prokázání pravosti žalovaným zpochybněného podpisu na směnce překotný vývoj. Řadu let postupovaly soudy tak, že důkazní břemeno tížilo v námitkovém řízení žalovaného, který tedy musel prokazovat, že podpis na směnce není jeho pravým podpisem a pokud se mu to beze zbytku prokázat nepodařilo, pak nemohl být s touto námitkou úspěšný.

Zcela průlomovým se v otázce sporu o tom, kdo má prokazovat pravost podpisu na směnce, stal judikát Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009 pod sp. zn.29 Cdo 3478/2007, který zcela obrátil dosavadní justiční praxi. Právní věta tohoto rozhodnutí zní: „**Popře-li žalovaný ve sporu o zaplacení vlastní směnky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směnky (pravosti podpisu**

¹¹⁶Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. května 1999, sp. zn. 5 Cmo 666/1998. Právní rozhledy č. 10/1999, s. 556-557

¹¹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. května 1999, sp. zn. 5 Cmo 666/1998. Právní rozhledy č. 10/1999, s. 556-557

žalovaného na směnce) na žalobci, který směnku k důkazu předložil a který ze skutečností v ní uvedených vyvozuje žalobou uplatněný nárok.“ V tomto sporu žalobkyně F. spol s r. o. namítala nepravost podpisu jednatele na sporné směnce. Soud prvního stupně s ohledem na abstraktnost směnečných závazků a s ohledem na zásadu směnečné přísnosti vyzval žalovanou, aby v řízení prokázala, že směnku za výstavce nepodepsala. V opačném případě se totiž má za to, že je výstavcem směnky vlastní a je tedy zavázán. Odvolací soud otázku, kdo nese důkazní břemeno pravosti podpisu, rozhodl nakonec dle domněnky, že pokud je vydán směnečný platební rozkaz, pak zde nebyl důvod při jeho vydávání o pravosti listiny pochybovat a žalobce unesl své prvotní důkazní břemeno. Pokud žalovaná podala námitku, v níž zpochybnila pravost podpisu na sporné směnce, pak leží důkazní břemeno na žalované. Nejvyšší soud se ztotožnil s názorem obou soudů nižších stupňů, že směnka je listinou soukromou. Záměrně zde odcituji část originálního znění odůvodnění onoho rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR: „...u soukromých listin je třeba rozeznávat jejich pravost (tedy skutečnost, že soukromá listina pochází od toho, kdo je v ní uveden jako vystavitel), a správnost (pravdivost). Popření pravosti listiny není pouhým popíráním (jako je tomu v případě popírání její pravdivosti), ale zahrnuje v sobě implicitně tvrzení, že údajný vystavitel listinu nepodepsal ani nevystavil. Takové popření je proto dostatečně relevantní k tomu, aby pravost listiny musela být dokazována; břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně pravosti listiny je na tom účastníkovi, který ze skutečností v listině uvedených vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky.¹¹⁸“ Zbývá se tedy vyrovnat s otázkou, zda se má směnka jako soukromá listina posuzovat odlišně od jiných soukromých listin právě proto, že na ni doléhá jiná speciální právní úprava. Nejvyšší soud však k tomuto podotýká, že § 175 zákona č. 99/1963 občanský soudní řád (dále jen o.s.ř.) žádnou odchylku ke směnečným listinám neuvádí. Opět zde cituji část z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu, když občanský soudní řád „...nepřisuzuje směnce jinou důkazní sílu než kterékoliv jiné soukromé listině, nezakládá právní domněnku její pravosti, ani neumožňuje, aby důkazní břemeno v průběhu řízení přešlo ze žalobce na žalovaného jen proto, že ve věci byl vydán směnečný platební rozkaz,

---

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009, sp. zn.29 Cdo 3478/2007. In: ASPI (právní informační systém).

tedy jinými slovy, že věc byla projednána a rozhodnuta (na místo sporného řízení) ve zkráceném rozkazním směnečném řízení.¹¹⁹“

Máme-li tedy postaveno na jisto, že směnka je listinou soukromou, pak u takové listiny rozeznáváme jak její **pravost** – tedy fakt, že listina skutečně pochází od té osoby, která je v ní uvedena jako vystavitel, tak i **správnost** – její pravdivost. Popře-li žalovaný pravost takové listiny, popírá zároveň i skutečnost, že by tuto listinu někdy podepsal. V takovém případě je tedy na místě vycházet z ustanovení § 565 občanského zákoníku a uznat, že důkazní břemeno leží na žalobci, viz citace první věty daného ustanovení „*Je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost.*“¹²⁰

3.8.5. Podpis fyzické a právnické osoby

3.8.5.1. Podpis fyzické osoby

Podpisem výstavce na směnce vlastní definitivně vzniká směnečný závazek. Jedná se o akt, který je vlastně podstatou celé listiny. Je to jediná z podstatných náležitostí, musí být učiněna vlastní rukou a je tedy zcela vyloučeno jeho nahrazení mechanickými prostředky. Výstavce svým podpisem mění pouhý list papíru (či jiného hmotného substrátu) na směnku, cenný papír jeho významné hodnoty. Veškeré ostatní uvedené podstatné náležitosti směnky jsou také doložkami výstavcovými, ale jeho podpis plní funkci krycí vůči všem těmto doložkám.¹²¹

Ze zákona nevyplývá žádné omezení týkající se materiálu, kterým je podpis učiněn. Mám zde na mysli klasickou obyčejnou tužku, jelikož i tou by byl podpis platný. Z praktických důvodů však volíme způsob trvalý, do kterého ideálně nelze následně zasáhnout. Co se týká formy podpisu, postačí, pokud se osoba jakkoliv podepíše. Podpis tedy nemusí být čitelný, není nutné, aby obsahoval celé jméno a popřípadě i titul. Z takového podpisu však často bývá výstavce neidentifikovatelný. Proto osobně doporučuji vždy k podpisu dlužníka

---

¹¹⁹ tamtéž

¹²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹²¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Zákon směnečný a šekový. Komentář.6., dopl. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. S. 21

připojit co možná nejvíce identifikačních údajů, jako například datum narození, místo bydliště, aj.

Pro doplnění výše popsaného k obvyklosti podpisu výstavce uvádím zajímavý případ, který rozhodoval Nejvyšší soud ČR. Rozhodoval se spor o směnku, kterou výstavce podepsal tak, že napsal své jméno a příjmení, adresu bydliště, a to nikoli tiskacím písmem, ale písmem psacím. Soud prvního i druhého stupně zhodnotil směnku jako platnou, jelikož byla splněna povinná náležitost podpisu výstavce. Oproti tomu se žalovaná dovolávala k Nejvyššímu soudu ČR s tvrzením, mimo jiné, že směnku neměla v úmyslu podepsat. Na listinu vepsala pouze své jméno a příjmení s adresou rukou, ale tiskacím písmem. Dovolací soud se vyjádřil k této námitce žalované tak, že nepovažuje ani tak za právně významné řešení otázky, zda je označení jména a příjmení, bylo-li vepsáno na směnku tiskacím písmem, vždy podpisem výstavce, ačkoli je od jeho podpisu odlišné. „...*pro přijetí závěru, že výstavce směnku podepsal, je nevýznamné, zda tak učinil způsobem, jež odpovídá jeho běžnému podpisu; akceptace názoru opačného (zastávaného dovolatelkou) by totiž znamenala, že pouhá změna rukopisu by měla za následek neplatnost směnky.*“¹²²

Tento závěr Nejvyššího soudu ČR považuji za významný. Je poměrně snadné představit si v praxi situaci, kdy by chtěl výstavce podepsat listinu neobvyklým způsobem, právě v úmyslu napadnout svůj podpis v budoucnu. V praxi se vyskytl ale i případ, kdy výstavce směnku podepsal obvyklým způsobem, jak se podepisoval, stejným způsobem podepsal i doručenkou od doručovaného směnečného platebního rozkazu a když následně podával námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, tak tyto již byly podepsány „školním“ psacím písmem s tím, že podpis na směnce není jeho pravým podpisem a že se podepisuje výlučně takto.

V praxi není jednotná otázka, jak se stavět k tomu, je-li směnka podepsána pouze parafou, tedy zjednodušeným a zkráceným podpisem. Dříve se vycházelo z úvahy, že parafa není podpisem, a proto taková směnka neobstála. V poslední době se praxe kloní spíše k platnosti takové směnky, neboť i v souvislosti s postupující digitalizací je pro řadu osob obtížné vyhotovit rukou psaný zvláště textový podpis, který nahrazují výlučně onou parafou.

---

¹²²Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2006., sp. zn.: 29 Odo 1685/2005. In: ASPI (právní informační systém)

3.8.5.1.1. Podpis osoby se zdravotním postižením

Zákon směnečný a šekový připouští v čl. III § 2 pro osoby hluché, němé, hluchoněmé či slepé nebo osoby, které nedovedou číst a psát, aby své směnečné projevy učinily křížky, popřípadě jinými znaky. Zde se nemusí nutně jednat i jen o osoby ngramotné, ale můžeme například mít osobu výstavce, která má z důvodu úrazu či nemoci indisponovanou ruku. Může jít i o osoby s trvalou invaliditou. Pro všechny, kteří z nějakého důvodu nejsou schopni svůj podpis na listinu učinit, postačí, když na listině vyjádří svou vůli jakýmkoliv způsobem graficky. Nemusí jít nutně o křížky. Lze uvést i jiné znaky, otisk prstu a jiné projevy. Pokud by nějaká osoba nebyla schopna se graficky vyjádřit na směnku ani tímto zjednodušeným způsobem, pak by se bohužel směnečně zavázat nemohla. Každé takové jednání, aby bylo platné, se musí stát ve formě úředního zápisu. Toto se děje dle § 63 zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád u notáře, který listinu opatří notářským znakem společně s notářským potvrzením.

Osoby hluché, němé, hluchoněmé, osoby hluché neznalé čtení a němé neznalé psaní se na směnku projevují obdobným způsobem. Taktéž se tento akt děje za přítomnosti notáře, který jejich podpis (znak, otisk...) ověří. U osob schopných alespoň nějakého podpisu notář ověří jejich podpis. U osob, které nejsou podpisu schopny a připojí na směnku jen nějaký grafický znak, notář ověřuje skutečnost, že daný znak se pojí právě k oné konkrétní osobě. Smysl v ověřování zde není ani tak v ověření pravosti tohoto projevu, ale hlavně ve vůli dané osoby se směnečně zavázat. A také skutečnost, že daná osoba ví, jaké závazky pro ni ze směnky vyplývají.

3.8.5.1.2. Podpis jedním z manželů

Prvotně je nutno zmínit, že pokud by měli oba manželé od počátku vzniku manželství sepsanu smlouvu o zúžení společného jmění manželů, pak zde nebude pochyb o tom, že tedy za směnečný závazek odpovídá svým majetkem jen jeden z nich.

Jak by tomu však bylo v případě, kdy dva manželé sepsali dohodu o zúžení společného jmění manželů až v průběhu manželství a během této doby byla

podepsána blankosměnka, ovšem směnkou zajištěná pohledávka dospěla později? Odpovědi, které nám neposkytne jen právní teorie a nauka lze vyčíst z judikatury.

Nejvyšší soud ČR řešil právě takový případ, kdy manželé v roce 2005 sepsali dohodu o zúžení společného jmění manželů (dále jen „SJM“). Pohledávka, v rámci níž byla doplněna blankosměnka, vznikla až v roce 2007 a pro nezaplacení byla nařízena exekuce na majetek obou manželů v roce 2010. Manželka se bránila žalobou na vyloučení jejího majetku z exekuce s tím, že jednak bylo podepsáno zúžení SJM a o podepsání blankosměnek nevěděla, *„nelze-li předem s určitostí stanovit výši částky, která bude do blankosměnky doplněna, nelze ani hovořit o obvyklé správě majetku, a proto i kdyby závazek 1. povinného vznikl před zúžením společného jmění manželů, nemohl by být zahrnut do jejich společného jmění.“*¹²³ O zúžení SJM byl věřitel v roce 2006 informován. Soud prvního stupně rozhodl o provedení exekuce prodejem nemovitých věcí s tím, že v době vzniku vymáhané pohledávky dne 12. 2. 2004 patřily ještě do společného jmění manželů. Manželka namítala, že pro vznik závazku není podstatný okamžik podepsání blankosměnky, ale okamžik doplnění, čímž došlo ke vzniku závazku manžela až dnem 21. 8. 2007. Domnívala se tedy, že jí svědčí k nemovitostem právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (exekuci) a dle ustanovení § 267 odst. 1 o. s. ř. nelze tyto nemovitosti v exekuci postihnout, tedy že její žaloba je proto důvodná.

Ze současné právní teorie však vychází názor, že blankosměnka se stává skutečnou směnkou až jejím vyplněním. Od této chvíle teprve vznikají skutečná práva a děje se tak s účinky „ex tunc“, tedy zpětně ke dni vystavení blankosměnky. Tedy od chvíle, kdy byla směnka ještě blankosměnkou, už na ni pohlížíme jako na úplnou směnku. Od tohoto zpětného účinku realizace práva vyplňovacího, nahlížíme nejen na směnku od jejího prvopočátku jako na platnou, ale i na všechny dlužníky v ní uvedené, kteří se podepsali na tehdy nevyplněnou listinu.¹²⁴

Podpůrně uvádím i část z odůvodnění rozsudku vydaného Nejvyšším soudem ČR *„Podepíše-li blankosměnku (i) směnečný rukojmí, přebírá garanci za zaplacení směnky s výminkou, že listina bude podle ujednání o vyplnění doplněna a tím přeměněna na skutečnou směnku, a ta následně nezaplacena. Pro posouzení,*

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 2015 pod sp. zn. 31 Cdo 4087/2013. In: ASPI

¹²⁴ Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 119

*zda a kdy k této přeměně dojde, není podstatné, zda se doplnění událo v souladu s ujednáním o vyplnění či nikoli. Doplněním listiny na formálně platnou směnku, stávají se se zpětnou účinností (ex tunc) podpisy rukojmích na listině podpisy na směnce a tedy je nutno na listinu i na účinnost podpisů všech dlužníků, avalisty z toho nevyjímajíce, pohlížet tak, jako by daná listina byla bývala již od počátku, tedy rozumějme od data uvedeného na listině jako den jejího vystavení, vydána v plné podobě.*¹²⁵ Pro posouzení zpětné účinnosti a přeměny na směnku úplnou není podstatná okolnost, kdy došlo k vyplnění blankosměnky (viz čl. I § 10 ZSŠ).

Jinými slovy, byť je o vymáhané pohledávce na zaplacení směnky rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, je pro řešení otázky doby vzniku této pohledávky (pro účely posouzení, zda vznikla před nebo po zúžení společného jmění manželů) podstatné i to, kdy vznikla blankosměnkou zajištěná pohledávka. Mezi podpisem blankosměnky a vznikem blankosměnkou zajištěné pohledávky může totiž být značný časový odstup, a právě v tomto "mezidobí" může být modifikován rozsah společného jmění (budoucího) povinného a jeho manželky. Manželce povinného přitom nelze upřít obranu proti poškození jejího majetku, který se považuje za součást společného jmění manželů (§ 262a odst. 1 o. s. ř., respektive § 42 odst. 1 e. ř.), v exekuci vedené proti povinnému, spočívající v možnosti tvrdit a prokázat, že se stala výlučným vlastníkem majetku (jež je předmětem vylučovací žaloby) dříve, než vznikla blankosměnkou zajištěná (budoucí) pohledávka.¹²⁶

V případě manželství, kde není upraveno společné jmění manželů žádnou smlouvou, a kdy jeden z manželů podepíše směnku, není k závaznosti podpisu tohoto manžela vyžadován souhlas druhého manžela, jak podpůrně uzavřel Vrchní soud v Praze „*K závaznosti podpisu směnky jedním z manželů, kteří nemají rozdělené bezpodílové spoluvlastnictví manželů, nevyžaduje se souhlas druhého z manželů s tímto podpisem*“.¹²⁷

---

¹²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 2015 pod sp. zn. 31 Cdo 4087/2013. In: ASPI

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 2015 pod sp. zn. 31 Cdo 4087/2013. In: ASPI

¹²⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 11. 1996 pod sp. zn. 5 Cmo 735/95. Právní rozhledy. 1997, č. 4, s. 212 a násl.

3.8.5.2. Podpis právnické osoby

*„Podpisem na směnce je dlužník zavázán a zároveň je jím podepsaný jako dlužník určen. Z podpisu právnické osoby tedy musí vyplývat, že směnka je podepsána **jejím jménem a musí být připojeny podpisy oprávněných osob.** Jedno bez druhého nemůže právnickou osobu zavazovat. To platí i tehdy, jedná-li přímo statutární orgán.“¹²⁸*

Z uvedeného vyplývá, že podepisuje-li směnku právnická osoba, musí se její podpis skládat ze dvou složek. Zásadní je uvést, kdo směnku vystavuje, tedy uvést celé jméno právnické osoby. Obchodní firmu společnosti je nutno uvést tak, jak je společnost zapsána v obchodním rejstříku, popřípadě v jiném registru. Toto můžeme učinit otiskem razítka, tiskem či jakkoliv jinak. V tento moment máme právnickou osobu správně identifikovanou, ale zatím se nezavázala. Druhou nezbytnou složkou je právě podpis takové osoby, která je oprávněna vůli právnické osoby stvrdit a jejím jménem jednat (nejčastěji se jedná o statutární orgán společnosti). Tedy k označení právnické osoby se tato jednající osoba podepíše. Samozřejmě, lze podepsat listinu i více takovými osobami. Pouhým podpisem by se však nezavázala ona osoba za právnickou osobu, ale za sebe samu, jakožto za fyzickou osobu. Proto je tedy nutné podpis osoby jednající za právnickou osobu připojit vždy k označení právnické osoby, za níž jednájí.

Jiný pohled je na podpis osoby podnikatele, jako jednotlivce. Pokud se chce daný podnikatel směnečně zavázat, může tak učinit pouhým svým podpisem, jako fyzické osoby. Není nutné, aby ke svému podpisu připojil obchodní název. Pokud by se však jménem tohoto podnikatele chtěla zavázat jiná osoba, už by bylo nutné, aby i její podpis obsahoval dvě složky, obdobně jako u právnické osoby – tedy obchodní jméno podnikatele jednotlivce a pak podpisy oprávněných jednajících osob. Označení obchodního jména podnikatele nebo právnické osoby musí být co možná nejpřesnější. Nebude pochyb o správnosti, pokud se stane chyba v psaní či v gramatice. Nepřípustné jsou však jakékoliv zkratky obchodního jména. *„Při podepisování obchodních společností lze tolerovat nejvýše jen zcela drobné a zanedbatelné odchylky od zapsaného obchodního jména.“¹²⁹* Zkrátit lze

¹²⁸Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.12.1994, sp. zn. 5 Cmo 252/94. Soudní rozhledy. 1996, č. 2, s. 47.

¹²⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 5 Cmo 615/95. Soudní rozhledy. 1998, č. 3, s. 61.

jen právní formu, tedy například „společnost s ručením omezeným“ na „s. r. o.“. Je nepřipustné právní formu zcela vypustit. Stejně tak není možné vypustit ani celá slova.

Doporučuji postupovat obezřetně také v případě, že bychom chtěli zavazovat jen organizační složku některé právnické osoby, nikoliv celou právnickou osobu. K tomuto Vrchní soud vyložil v rozsudku, že *„je-li součástí podpisu obchodní společnosti na směnce její úplné obchodní jméno, jde, o podpis za obchodní společnost, a nikoliv za její organizační složku, i když je k obchodnímu jménu označení určité organizační složky připojeno.“*¹³⁰. Při jednání osoby pověřené vedením nějaké organizační složky si musíme uvědomit, že se jedná o jednání na základě zákonného zastoupení, tedy nikoliv o jednání statutárního orgánu. To nás vrací k § 8 ZSŠ, a tedy bude na zvážení, zda se bude či nebude jednat o překročení jednatelského oprávnění. Jak plyne z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze 14.5.1996 sp. zn. 5 Cmo 448/95: „II. Pracovník obchodní společnosti, nepochybně oprávněný podepisovat za společnost smlouvy, není tím bez dalšího zmocněn k podepisování smének.“ Zatím tedy vycházíme z domněnky, že ačkoliv ve většině případů bývají ředitelé organizačních složek zmocněni k jednání ve všech záležitostech nutných k plnění jejich úkolů, zatím se podepisování smének do jejich běžné praxe nepočítá. Aby byl tedy závazek za organizační složku závazný, je potřeba speciálního zmocnění.

3.8.5.2.1. Podpis prokuristy

Prokura je jedno z nejtypičtějších smluvních zastoupení, s kterým se v praxi setkáváme. V minulosti byla nazývána též jako podniková plná moc. Prokuru uděluje podnikatel, který je zapsaný do obchodního rejstříku, tedy fyzická nebo právnická osoba, a udělit ji lze jen fyzické osobě.¹³¹ Prokurista se zapisuje do obchodního rejstříku. Všechny třetí strany, které chtějí jednat s prokuristou, mohou jednoduše ověřit, zda tato osoba oprávněním jednat za podnikatele skutečně disponuje. Prokurista je oprávněn jednat za podnikatele ve všech záležitostech, k nimž běžně dochází při provozu podniku včetně takových,

---

¹³⁰Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1996, sp. zn. 5 Cmo 448/1995. Soudní rozhledy. 1996, č. 5, s. 122 a násl.

¹³¹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, § 452 (1) Zakazuje se udělit prokuru právnické osobě.

ke kterým je potřeba zvláštního zplnomocnění. Pokud u prokury zapsané v obchodním rejstříku není zvláštního údaje ohledně rozsahu jeho oprávnění, pak platí, že nesmí jen zcizovat a zatěžovat nemovitý majetek. Pokud by v obchodním rejstříku bylo uvedeno, že daný prokurista je oprávněn, jak zcizovat, tak zatěžovat nemovitý majetek, jednalo by se o prokuru *rozšířenou*. V opačném případě se jedná o prokuru *základní*. Prokurista není oprávněn prokuru převést na jinou osobu ani udělit prokuru další osobě.

Dle ustanovení § 455 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech neboli zákona o obchodních korporacích (dále též jen „ZOK“) se prokurista podepisuje tak, „že k firmě podnikatele připojí svůj podpis a údaj označující prokuru; byla-li prokura udělena pro jednotlivou pobočku nebo jeden z více obchodních závodů, připojí také údaj označující pobočku nebo obchodní závod.“ Stejná pravidla podepisování prokuristy platí i při podepisování na směnku. Prokurista musí ke svému podpisu připojit doložku o prokuře. Takovou doložku si můžeme v praxi představit zpravidla označením *prokurista, per procura* nebo *in procura*. Doložka se může nahradit i jen zkratkou, například *Ppa, p. p., p. pa, nebo p. pr.*

Nabízí se zde rozpačitá otázka, jaká bude závaznost podpisu v případě, že by prokurista takto svůj podpis nedoplnil? Judikatura se k této otázce stavěla v průběhu let nejednoznačně. Nejdříve se vyslovil prvorepublikový Nejvyšší soud, když uvedl, že k platnosti podpisu není vyžadováno, aby prokurista u podpisu uvedl dodatek označující prokuru. „*Ku platnosti podpisu prokuristy za firmu se nevyhledává, aby vyznačil u podpisu dodatek naznačující prokuru podle čl. 44 ObchZ. K jeho podpisu na směnce stačí, že jej prokurista vyznačí tím, že podepsal, připojiv svůj podpis ke znění firmy vyznačenému na směnce razítkem, třebaže bez dodatku naznačujícího prokuru.*“¹³²

Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí z roku 1995, vyjádřil ale opačný názor, a sice že „*součástí podpisu prokuristy je podle § 14 odst. 5 ObchZ doložka o prokuře. Bez této doložky nejde o podpis prokuristy. Nestačí jen skutečnost, že jde o osobu zapsanou jako prokurista v obchodním rejstříku. Přesto může tento*

---

¹³² Rozhodnutí Prvorepublikového Nejvyššího soudu (Vážný, č. 11 328)

*podpis podnikatele zavazovat, byl-li podepsaný oprávněn jednat za něj i z jiného důvodu.*¹³³

Následně se Vrchní soud v Praze v roce 2001 vrátil k původnímu názoru, „že oprávnění prokuristy jednat na základě udělené prokury **vzniká** zápisem do obchodního rejstříku a **není vázáno na uvedení dodatku označujícího prokuru.**“¹³⁴

Shrneme-li tedy zákonnou normu, tak zmocnění prokuristy vzniká udělením prokury a následně zápisem této skutečnosti do obchodního rejstříku. Účinky prokury vznikají okamžikem zápisu do obchodního rejstříku, a to vůči všem třetím stranám. Vykazovat tedy u podpisu jakkoliv navíc existenci prokury je nad rámec. Pokud by prokurista ke svému podpisu doložku označující jeho prokuru nepřipojil, pak to nemůže nic změnit na tom, že jeho podpis je podpisem prokuristy a společnost, za níž jedná, zavazuje. Shodně se vyjadřuje i důvodová zpráva k občanskému zákoníku, že „*ustanovení o podepisování prokuristy má instruktivní povahu,*“ a že „*porušení pravidla nemůže vést ke zmaření zastoupení nebo k neplatnosti právního jednání plyne-li již z okolností, že je právně jednáno v zastoupení*“¹³⁵

Z důvodu opatrnosti však doporučuji k podpisu prokuristy na směnce připojit jak obchodní firmu podnikatele ve znění dle obchodního rejstříku (popř. jiném registru, kde je zapsána), tak i označení prokury.

3.8.5.2.2. Podpis statutárního orgánu

Práva ze směnky nemohou vyplývat jinak než tak, že jsou na směnečné listině zapsána. Stejně tak i závazek dlužníka na směnce, který je dán jeho podpisem. Kdo je onou osobou dlužníka musí být znatelné právě a jen z náhledu na listinu směnky. Pokud se podepisuje fyzická osoba jednající přímo a zavazující se sama za sebe, pak zde je osoba dlužníka zcela jasná. Problémy se ale objevují v situacích, kdy se na směnku podepisuje právnická osoba. Jak bylo zmíněno

¹³³Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, č. j. 5 Cmo 308/94 (Soudní rozhledy, č. 4/1996, s. 88 an.

¹³⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26. listopadu 2001, sp. zn. 9 Cmo 873/99-40 (publikován v časopisu Obchodní právo, č. 4/2002, s. 24)

¹³⁵Informace Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 1. března 2012. Nový občanský zákoník – Důvodová zpráva. Konsolidovaná verze k 1. 3. 2012. In: CODEXIS [právní informační systém].

v předchozí kapitole, na podpis právnické osoby jsou potřeba dvě složky – tedy podpis jednající osoby (popř. jednajících osob) a označení právnického subjektu, za nějž je jednáno.

V praxi je ovšem velmi častým jevem, že směnku podepíše osoba, která za onu právnickou osobu je oprávněna jednat (často jde právě o statutární orgán), ovšem ke svému podpisu už neuvede právě označení právnické osoby, za kterou jedná. Ovšem následný majitel směnky bude osobu dlužníka rozeznávat jen dle údajů uvedených na směnce, tedy dle podpisu dlužníka. Tento majitel se seznamuje se směnečnými dlužníky a jejich vzájemnými právy právě jen z této listiny. Není nijak povinen provádět další pátrání a ověřování, kdo je případným statutárním orgánem té které společnosti a jakým způsobem se měl v úmyslu zavazovat v okamžiku podpisu směnečné listiny. Nezřídka při soudních sporech členové statutárních orgánů namítají, že právnická osoba jedná právě prostřednictvím statutárního orgánu. Je nutné mít však stále v úvaze, že nikdo, kdo se stane členem statutárního orgánu, tím nepřestává být fyzickou osobou a může jednat tedy dvojím způsobem – jak za právnickou osobu nebo sám za sebe. Je tedy nutné svou vůli při podepisování směnky jasně vyjádřit. Nevyjádří-li člověk, který je členem statutárního orgánu, na směnce svou vůli zavázat se jako člen statutárního orgánu – tedy neprovede-li podpis tak, jak uvádí v rozsudku Vrchní soud v Praze *„Z podpisu právnické osoby tedy musí vyplývat, že směnka je podepsána jejím jménem a musí být připojeny podpisy oprávněných osob. Jedno bez druhého nemůže právnickou osobu zavazovat. To platí i tehdy, jedná-li přímo statutární orgán.“*¹³⁶, pak je zavázán on sám, jako fyzická osoba. V dalším svém rozsudku Vrchní soud v Praze doplňuje výklad této problematiky *„Má-li být dlužníkem ze směnky právnická osoba, musí nutně obsahovat její podpis úplné obchodní jméno nebo úplný jiný její zaregistrovaný název, jak vyplývá z obchodního rejstříku nebo jiného registru, kde je zanesena, a dále podpis osoby nebo osob, které jsou oprávněny za ni jednat. Jinak není taková právnická osoba směnečně zavázána.“*¹³⁷

Jak již bylo zmíněno výše, právnická osoba jedná prostřednictvím svého statutárního orgánu. Jakákoliv ujednání, která by omezovala jednatelské

---

¹³⁶Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.12.1994, sp.zn. 5 Cmo 252/94. Soudní rozhledy. 1996, č. 2, s. 47.

¹³⁷Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25.3.1997, sp.zn. 5 Cmo 615/95. Soudní rozhledy č. 3/1998, s. 61 a násl.

oprávnění nad oprávnění zákonné, nejsou závazná pro třetí osoby. Platí zde tedy ochrana třetích osob, které mohou namítat svou nevědomost o těchto omezeních. Pokud by tedy například Stanovy společnosti obsahovaly, že statutární orgán není oprávněn vystavovat jménem právnické osoby směnky a tento statutární orgán by přes to směnku vystavil, pak bude směnečně zavázána ona právnická osoba.

Jiná situace ovšem nastává, pokud právnická osoba disponuje kolektivním statutárním orgánem. V takovém případě může být nutné, aby daný právní úkon písemně stvrdilo více osob, které tento statutární orgán reprezentují. Způsob jednání kolektivního orgánu nalezneme v obchodním rejstříku. V tomto směru je dobré pamatovat také na ustanovení § 8 ZSŠ, neboť by směnka, kterou nepodepsali všichni členové statutárního orgánu, ačkoliv měli, nebyla platná. Takový případ řešil Vrchní soud v Praze. V tehdejší sporu byla směnka podepsána žalovaným, a to za společnost R., a. s. Směnka byla podepsána pouze žalovaným (místopředsedou představenstva společnosti), ovšem podle výpisu z obchodního rejstříku za společnost měli jednat a podepisovat společně předseda a místopředseda představenstva (§ 191 odst. 1, věta čtvrtá, obch. zák.). Vrchní soud v Praze tak odlišně od Městského soudu v Praze posoudil tuto skutečnost tak, že ve smyslu § 8 ZSŠ tento podpis zavázal jen směnečně žalovaného, tedy fyzickou osobu podpisatele, nikoliv R., a.s. *Jestliže místopředseda představenstva akciové společnosti, který nebyl oprávněn jednat za představenstvo samostatně (§ 191 odst. 1 obch. zák.), podepsal za akciovou společnost směnku, stal se osobou směnečně zavázanou z uvedené směnky podle článku I. § 8 zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb.*¹³⁸.

---

¹³⁸Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.9.2004, sp. zn. 12 Cmo 187/2004.

4. SMĚNEČNÉ DOLOŽKY

Předešlou kapitolu jsem věnovala podstatným náležitostem směnky. Jedná se o minimální množství údajů, které musí směnka ve svém základu nutně obsahovat. Základní směnečné prohlášení však bývá rozšiřováno i o další údaje. Takové rozšiřující údaje nazýváme právě směnečnými doložkami. Bez podstatných náležitostí by směnka nebyla směnkou, jde tedy o nutnou podmínku samotné existence směnečného prohlášení. Směnečné doložky můžeme do textu směnky zařadit libovolně. Jde tedy o svobodnou vůli účastníků si tato vzájemná práva a povinnosti různě modifikovat tak, aby vyhovovala jejich obchodním potřebám. Směnečné doložky se na směnce mohou vyskytovat samostatně nebo je možné je i různě kombinovat. Vždy ale musíme při jejich užití dbát na to, abychom nezpůsobili nejasnost nebo pochybnost, neboť text pak může být vnitřně rozporný.

Směnečné doložky můžeme dělit do několika skupin:

- **Obvyklé** směnečně-právní doložky
- **Ojedinělé** směnečně-právní doložky
- Doložky **bez právního významu**

4.1. OBVYKLÉ SMĚNEČNĚ-PRÁVNÍ DOLOŽKY

Jedná se o směnečné doložky, s nimiž se setkáváme velmi často. Na jejich časté užívání je připraven i zákon směnečný a šekový, který různě upravuje, jak jejich obsah, tak i jejich důsledky.

4.1.1. Údaj splatnosti

Každá pohledávka musí obsahovat údaj, kdy se stává splatnou a je tomu tak i u směnky. Zákon směnečný a šekový dokonce obsahuje údaj splatnosti, jako jedinou z doložek, ve výčtu podstatných náležitostí směnky v § 75 bod 3.

Tento údaj však může zcela chybět. Pokud se v daném případě nejedná o blankosměnku, do níž má být tento údaj teprve vepsán při splnění podmínek

sjednaných v dohodě o vyplňovacím oprávnění k blankosměnce, ale jedná se o směnkou, která byla takto už emitována, pak se jedná dle § 76 odst. 2 ZSŠ o vistasměnkou.

Jakákoliv ujednání o splatnosti směňky jsou tedy směnečnou doložkou a mohou určovat splatnost směňky jen jedním ze čtyř zákonných způsobů. Tedy splatnost na viděnou, na určitý čas po viděné, na určitý čas po vystavení směňky nebo na určitý den.

Splatnosti jsem věnovala celou podkapitolu 3.4., ve které je tato doložka poměrně podrobně rozebrána včetně všech jejích modifikací a judikaturního výkladu, proto zde tuto doložku opakovaně nerozvádím.

4.1.2. Domicilační doložka

Domicilační doložka je ujednání o tom, že je směňka splatná u třetí osoby. V takovém případě se směňka předkládá k placení nikoliv výstavci směňky, ale právě tomuto domicilátovi (třetí osobě). Jedná se o vhodný prostředek pro umožnění bezhotovostní platby směnečného dluhu. Při prezentaci směňky domicilát hradí dluh jménem směnečného dlužníka a na jeho účet. Vztah mezi směnečným dlužníkem a domicilátem nemá se směňkou co do činění ani ji nijak neovlivňuje, ten existuje vedle směňky.

Takovou doložku na směňku může vyplnit jak výstavce, tak i směnečník, pokud nebyla učiněna výstavcem.

Podrobný výklad o domicilační doložce nalezneme v podkapitole 3.5.3. Domicil, kde je vše pečlivě zpracováno včetně judikatury.

4.1.3. Záporná protestační doložka

S touto doložkou se setkáváme ve směňkách opět velmi často. Zápornou protestační doložku poznáme podle nejčastěji volených slov v textu směnečného prohlášení „bez protestu“ nebo „bez útrat“, která nám napovídá sám § 46 ZSŠ „*Výstavce, indosant nebo směnečný rukojmí může doložkou "bez útrat", "bez protestu" nebo jinou doložkou stejného významu na směňku napsanou a*

*podepsanou zprostit majitele povinnosti, aby k zachování postihových práv dal učinit protest pro nepřijetí nebo pro neplacení.*¹³⁹ Touto doložkou je majitel směnky zbaven povinnosti provést protest při prezentaci směnky, aby mu byla zachována postihová práva i proti nepřímým dlužníkům v případě, kdy protest není proveden.

Pokud byla na směnku napsána protestační doložka výstavcem, pak majitel směnky nemusí učinit protest, ať už by chtěl směnku protestovat vůči výstavci, směnečníku, příjemci či jakémukoliv jinému možnému směnečnému dlužníkovi.

Pokud by však byla protestační doložka na směnce pořízena indosantem či avalistou, povinnosti učinit protest je majitel zbaven výhradně jen vůči autorovi této záporné protestační doložky. Vůči ostatním osobám směnečně zavázaným je pro zachování postihových práv nutné protestu učinit.

Doložkou „bez protestu“ výstavce směnky jednak odlehčuje majiteli směnky situaci, kdy směnka nebyla zaplacená, neboť jinak by majitel musel protest obstarat a dále také vytváří prospěch pro sebe samého, když tak nebude nucen nahradit majiteli náklady, které by mu bývaly s učiněním protestu vznikly. Pokud by se však majitel směnky rozhodl učinit protest i přes tuto zápornou protestační doložku, pak nese náklady protestu on sám.

4.1.4. Rektadoložka

Jak bylo nastíněno v kapitole, kterou jsem věnovala historickému vývoji směnky, směnka se vyvíjela právě pro svou jednoduchou převoditelnost, tedy jednoduše převáděla platební povinnost z jedné osoby na jinou, aniž by nutně musely být převáděny peněžní prostředky. Tato jednoduchá obchodovatelnost se prováděla pomocí rubopisu, tedy indosamentu na rubu směnky.

Převoditelnost směnky nelze žádným jednáním vyloučit. Lze ji jen omezit a to tak, jak nám to říká zákon směnečný a šekový v § 11 „*Pojal-li výstavce do směnky slova "nikoli na řad" nebo jinou doložku stejného významu, lze převést*

---

¹³⁹ § 46 *Cenné papíry: Kapitálový trh; Investiční společnosti a fondy: redakční uzávěrka*. Ostrava: Sagit, [2017]

směnku jen ve formě a s účinky obyčejného postupu (cesse).“, takové směnce říkáme „rektasměnka“ a takové doložce „rektadoložka“, nebo též „záporná ordredoložka“. Taková směnka pak je převoditelná smlouvou o postoupení pohledávky.

Rektadoložka může být obsažena jak v základním textu směnky, tak i u indosamentu, avšak s podstatným rozdílem právních účinků. Zákon směnečný a šekový v § 15 uvádí *„Indosant může zakázat další indosaci směnky; v tomto případě neodpovídá těm, na něž směnka byla dále indosována.“* Z literatury pak nám takovou situaci blíže vysvětluje JUDr. Radim Chalupa, Ph.D. *„Rektadoložka začleněná do indosamentu neovlivňuje indosabilitu směnky, nýbrž rozsah ručitélského závazku indosanta, který rektadoložku do svého indosamentu doplnil. Směnku převedenou rektaindosamentem mohou všichni další nabyvatelé indosovat bez jakéhokoliv omezení. Indosant, který směnku převedl rektaindosamentem, však za přijetí a zaplacení směnky ručí pouze svému indosatáři. Rektaindosamentem indosant výrazně redukuje svoje ručení za zaplacení směnky, které je zákonným důsledkem indosace směnky a které vzniká okamžikem, kdy se indosant na směnku podepíše. V takovém případě indosant ručí pouze vůči osobě, na kterou směnku sám převedl. K možnostem a důsledkům zákazu“*.¹⁴⁰ Takový rektaindosament může znít „za mě nikoliv na řad“, „zakazuje se indosace“, „bez možnosti indosace“ a podobně.

4.1.5. Doložka úzkosti

S doložkou úzkosti se u směnky vlastní setkáváme v případě indosamentů. Doložkou úzkosti je vyloučeno ručení za zaplacení směnky. Doložku úzkosti na směnku píšeme často slovy „sine obligo“ nebo „bez závazku“. Pokud takovou doložku použije indosant, pak vylučuje své ručení za zaplacení směnky.

4.1.6. Prokuradoložka

Jedná se o doložku použitelnou pouze u indosamentu. Takový indosament opatřený o prokuradoložku nazýváme „prokuraindosament“. Jedná se ale o pouhé

---

¹⁴⁰CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. Vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*. Str. 41

zmocnění k výkonu směnečných oprávnění. Sice nazýváme takovou doložku prokuraindosamentem, ale ona indosamentem v pravém slova smyslu není. Zde totiž nedochází k převodu práv, nemá převodní účinek. Prokuraindosant není ani oprávněn směnku dále převést. Je ale oprávněn udělit prokuraindosament další osobě. Jedná se spíše o udělení plné moci prokuraindosatáři, který může vykonat všechna práva ze směnky. Směnečně zavázané osoby mohou v tomto případě činit majiteli námitky jen takové, které by mohli činit indosantovi, který směnku prokuradoložkou opatřil. Zmocnění udělené prokuraindosamentem nezaniká ani smrtí zmocnitele (indosanta), ani ztrátou jeho způsobilosti k právnímu jednání.¹⁴¹

4.2. OJEDINĚLÉ SMĚNEČNĚ-PRÁVNÍ DOLOŽKY

Zde budou rozebrány jednotlivé směnečné doložky, které také mají právní význam na směnce, jen nejsou užívány tak často. Mnohdy se jedná o úplný atyp celé směnky, právě vlivem použité doložky. I přes to, že jsou tyto doložky používány velmi málo, zákon jejich užití předvídá a upravuje jejich dopad na směnečné vztahy.

4.2.1. Úroková doložka

Stejně, jako se běžně k finančním pohledávkám domlouvají úroky, je možné sjednat úroky i u směnečné pohledávky. Musíme však dbát na to, jakým způsobem má směnka vymezenou svou splatnost. Splatnost směnky totiž můžeme stanovit čtyřmi způsoby: na viděnou (vistasměnka), na určitý čas po viděné (lhůtní vistasměnka), na určitý čas po datu vystavení (datosměnka) a na určitý den (fixní směnka), jak bylo vysvětleno v kapitole 3.3. Údaj splatnosti. Dle ustanovení § 5 odst. 1 zákona směnečného šekového je možné výstavcem stanovit úročení směnečné sumy jen ve směnce **splatné na viděnou** nebo **na určitý čas po viděné**. Ve směnce splatné v určitý den nebo na určitý čas po vystavení by tato doložka nezpůsobila neplatnost celé směnky, nýbrž by platila za nenapsanou.

Dle ustanovení § 5 odst. 2 zákona směnečného šekového jsou kladeny dvě podmínky, aby byla směnečná suma platně úročena:

---

¹⁴¹ § 15 *Cenné papíry: Kapitálový trh; Investiční společnosti a fondy: redakční uzávěrka*. Ostrava: Sagit, [2017]

Zaprvé je úrokovou doložku potřeba sjednat přímo ve směnce. Chybí-li tento údaj, platí úroková doložka za nenapsanou. **Tímto je vyloučeno, aby byla úroková míra sjednána například na přívěšku nebo opisu směnky.** Pokud bychom tuto základní pohledávku chtěli **rozšiřovat o vyšší úroky**, pak toto **může činit výhradně výstavce.** U blankosměnky by připadal v úvahu ještě její vyplňovatel. Jiný účastník směnečného vztahu úrokovat směnečnou sumu nemůže.

Za druhé je nutné, aby úroková doložka obsahovala v sobě přímo úrokovou míru. „*Úrokovou míru je třeba udat ve směnce; chybí-li tento údaj, platí úroková doložka za nenapsanou.*“¹⁴² Při psaní úrokové doložky je nutné si uvědomit, že by nestačilo odkázat na obecnou úrokovou sazbu. Taková doložka by neobsahovala přesnou úrokovou míru a platila by za nenapsanou. Zároveň považují za nutné zdůraznit, že pokud by výstavce chtěl na směnce vyznačit úroky ze směnečné sumy už vypočítanou částkou, mělo by to zcela jiný důsledek, než který zamýšlel. Pak by se směnka posuzovala dle stejných pravidel, jako když obsahuje dvě částky – tedy platila by nejnižší směnečná suma na oné směnce.

Úroková doložka musí být napsána tak srozumitelně, aby bylo nepochybné, že na směnce existuje právě za účelem úrokování směnečné sumy. Pokud úroková doložka ve svém znění neobsahuje počátek úročení, může být tento údaj připojen. Pokud by počátek úročení nebyl uveden vůbec, pak úročení počítáme ode dne vystavení směnky. Konec úročení je dán okamžikem splatnosti směnky. Zde ovšem trvá právní rozpor, do kdy běží stanovené úročení směnečné sumy. Zatím co se jedni domnívají, že úrok běží do dne splatnosti směnky a pak se stane součástí směnečné sumy, která se následně úročí zákonnou 6% sazbou (dle čl. I § 48 ZSŠ), druzí zastávají názor, že pokud je úrok odměnou za poskytnutí peněžité sumy, pak by měl běžet až do okamžiku jejího úplného zaplacení. Tedy po celou dobu jejího užívání. Nabízela by se možnost, určit ukončení úročení směnečné sumy přímo ve směnce v úrokové doložce. Ovšem i toto řešení je naukou odmítáno „*Za dobu po splatnosti směnky nemohou být úroky uvedené na směnce přiznány bez ohledu na to, zda je doba ukončení úročení směnky na směnečné listině výslovně uvedena, či nikoliv.*“¹⁴³

---

¹⁴² § 5 odst. 2) *Cenné papíry: Kapitálový trh; Investiční společnosti a fondy: redakční uzávěrka.* Ostrava: Sagit, [2017]

¹⁴³ KOLÁŘ, Pavel. Úročení směnek. *Právní rozhledy.* 2002, č. 6., s. 285.

Zajímavý názor podává autor L. Sadecký, ten se opírá o zřejmý záměr zákonodárce, tedy, že je zákonodárcem připuštěno úročení jen u vistasměnek nebo lhůtních vistasměnek, které nemají jistý okamžik splatnosti. L. Sadecký říká „Pokud by tak mělo docházet k úročení směnečné sumy dle čl. I § 5 směnečného zákona až do dne skutečného zaplacení směnečné sumy, nastalo by již nepřijatelné (nepřípustné) zvýhodňování vistasměnek a lhůtních vistasměnek, což nepochybně nebylo cílem zákonodárce“¹⁴⁴

Odpověď poskytuje i Vrchní soud v Olomouci, který rozhodl rozsudkem ze dne 16. 10. 2003 pod sp. zn. 4 Cmo 214/2002 že „výkladem zákona směnečného a šekového lze dospět k závěru, že úroky uvedené na směnce splatné na viděnou a na určitý čas po viděné lze požadovat pouze do splatnosti směňky (§ 48 odst. 1 bod 1 ZSŠ) a od splatnosti při nezaplacení směňky lze požadovat směnečné úroky v zákonné výši (§ 48 odst. 1 bod 2 ZSŠ).“¹⁴⁵

Z výše popsaných závěrů lze shrnout, že úrok dle úrokové doložky ve směnce běží do data splatnosti směňky. Po splatnosti se aktivuje zákonný 6% úrok p.a. dle § 48 ZSŠ, který se počítá až do úplného zaplacení směnečné pohledávky.

Pro úplnost, obdobně jako u každé předešlé doložky uvádím, jak může úroková doložka znít. Tedy například „plus 10 % p.a.“ nebo také „zaplatíte 100.000, - Kč plus úrok 5 % p.a.“ a podobně.

4.2.2. Prezentační doložka

Prezentační doložkou modifikujeme lhůty, které byly stanoveny pro prezentaci lhůtních směnek k přijetí nebo k placení. Touto doložkou je možné měnit lhůty:

- *Lhůtu stanovenou k předložení* fixní směňky, datosměňky a vistasměňky k přijetí (do splatnosti)
  - Tuto lhůtu může upravovat výstavce nebo indosant. Příkáže, aby směňka byla předložena k přijetí, a stanoví lhůtu do kdy. Indosant

¹⁴⁴ SADECKÝ, Lukáš. Úroková doložka ve směnce. *Právní rozhledy*. 2010, č. 19, s. 700

¹⁴⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 10. 2003, sp. zn. 4 Cmo 214/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].

může přikázat směnku k přijetí pouze tehdy, nezakázal-li její přijetí výstavce.

- *Lhůtu stanovenou pro předložení vistasměnky k placení (do jednoho roku od data vystavení).*
  - Tuto lhůtu je výstavce oprávněn prodloužit i zkrátit a indosant je oprávněn tuto lhůtu zkrátit.¹⁴⁶

4.2.3. Záporná prezentační doložka

Touto doložkou naopak výstavce zakazuje předložení směnky k přijetí nebo k jejímu placení. Záporná prezentační doložka k přijetí je účinná u fixních smenek, které neobsahují domicil, pak u datosmenek, a dále u vistasmenek, které jsou splatné v místě směnečnickova bydliště. Zákaz prezentace směnky k placení je možný jen u vistasměnky.

Zakázat předložení směnky k placení je možné jen před určitým dnem, nikoliv zakázat zcela. Zakážeme-li předložit vistasměnku k placení před určitým dnem, počátek lhůty k předložení k placení bude následující den po dni, do něž nesmí být vistasměnka k placení předložena.

4.2.4. Zástavní doložka

Doložka se používá výhradně u indosamentu. Jedná se o další druh indosamentu, který nemá své obvyklé účinky (obdobně, jako rektaindosament). Zde jde hlavně o účinek zástavní. Zástavní indosant zřizuje zástavním indosamentem za splnění nezbytných předpokladů zástavní právo ke směnce.

Tato zástavní doložka je upravena v § 19 ZSŠ „*Obsahuje-li indosament doložku "hodnota k zajištění", "hodnota v zástavě" nebo jinou doložku vyjadřující zastavení, může majitel vykonat všechna práva ze směnky; jeho indosament má však jen účinek zmocňovacího indosamentu.*“¹⁴⁷ Dalším právním předpisem, který

---

¹⁴⁶CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. Vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*. Str. 44

¹⁴⁷ § 19 *Cenné papíry: Kapitálový trh; Investiční společnosti a fondy: redakční uzávěrka*. Ostrava: Sagit, [2017]

obsahuje podmínku k zastavení cenného papíru – učinit tak rubopisem, je § 1328 OZ. Směnku tedy nelze ani zastavit jinak než pomocí zástavního rubopisu.

Zástavní rubopis opravňuje indosatáře neboli zástavního věřitele, k výkonu všech práv ze směnky, a to bez jakékoliv další dohody. Označením zástavního věřitele v rubopisu směnky z něj činí majitele a práva ze směnky tak vykonává svým vlastním jménem. Předkládá tedy směnku k placení, opatří svým jménem protest a stejně tak vystupuje i v případném soudním řízení. I zástavní věřitel musí být legitimován nepřetržitou řadou indosamentů, jinak by nemohl práva ze směnky úspěšně vykonat.

Převodní účinek indosamentu je omezen, ale nikoliv zcela. Zástavní věřitel nesmí bez dalšího směnku převádět na jinou osobu. Jeho indosament by měl povahu pouze zmocňovací, tedy zmocnil by nového zástavního věřitele. Jeho možnosti disponovat se směnkou jsou tedy velmi omezené. Pokud by zanikla směnečná pohledávka či by byla splněna dříve, než by mohlo být vůbec zástavní právo vykonáno, pak zástavní věřitel směnku vrací výstavci, jelikož mu odpadl důvod jejího dalšího držení.¹⁴⁸

Zástavní doložka se uvádí často slovy „hodnota v zástavě“, „hodnota k zajištění“ a podobně.

4.2.5. Doložka efektivního placení

Z popsaných podstatných náležitostí směnky (viz kapitola 3.) víme, že směnečná suma musí znít v určité měně. Směnečný dlužník si však může vybrat, pokud se jedná o měnu cizí, že zaplatí stejným ekvivalentem v měně jemu vlastní.

Doložku efektivního placení upravuje zákon směnečný a šekový v § 41 odst. 3 kde říká, že ustanovil-li výstavce placení v určité měně, tedy použil doložku efektivního placení, pak dlužník musí zaplatit směnečnou sumu skutečně v oné uvedené měně a nemá tedy práva, která mu přiznávají odstavce 1 a 2 § 41 ZSŠ. Doložka o efektivním placení v cizí měně tedy zbavuje dlužníka volby při splatnosti a věřitele po splatnosti. Pak je možno směnku zaplatit jen v měně, na kterou skutečně zní.

---

¹⁴⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-182-6. s. 108.

Doložka efektivního placení by postrádala smysl, pokud by byla použita na směnce, na které je měna shodná s měnou platebního místa a lze-li očekávat, že směnka bude v budoucnu předložena dlužníkům ve shodném platebním místě. Tato doložka je často užívána právě v zahraničním obchodě, kde je její užití velmi praktické.

Doložka může být vyjádřena slovy „efektivně“

4.3. DOLOŽKY BEZ PRÁVNÍHO VÝZNAMU

Jedná se o doložky, které nemají právní účinky. Pomocí těchto doložek se blíže určují práva a povinnosti účastníků směnečných vztahů existující mimo směnku. Tyto doložky však mohou být důležité pro plynoucí obchodní vztahy, které se okolo směnky vyskytují. Takové doložky se nazývají též jako „kupecké“ nebo „obchodní“.

4.3.1. Indosační doložka

Jedná se o doložku, kterou by laický čtenář směnky možná ani na první pohled nerozeznal od základního textu směnky, jelikož bývá právě často do tohoto textu vtělena. Často bývá nazývána „ordredoložka“ a bývá uváděna před jménem remitenta nebo indosatáře, jedná se o slova „na řad...“. Ať už je tato doložka u jména či není, směnka je indosovatelná (rubopisovatelná). Jak bylo zmíněno výše, převoditelnost směnky lze omezit tzv. rektadoložkou.

4.3.2. Hodnotová doložka

Vyjadřuje materiální důvod vzniku směnky. Většinou objasňuje vztah mezi výstavcem a remitentem, tedy důvody, proč směnka vznikla. Doložka ale nesmí vtahovat podmínky obchodního vztahu, pro který směnka vznikla. Směnka si musí zachovat stále svou nezávislost, abstraktnost. Jakmile by byl příkaz k zaplacení směnečné sumy závislý na splnění jakékoliv podmínky, byla by směnka neplatná. Hodnotová doložka musí mít jen informativní charakter.

Taktéž se někdy užívá zajišťovací doložka, pomocí které je na první pohled z listiny zřejmé, že se jedná o směnku s funkcí zajišťovací.

4.3.3. Avizová doložka

Tato doložka blíže osvětluje vztah mezi výstavcem a směnečníkem. Je to obdobná doložka, jako například doložka hodnotová, která ovšem osvětluje vztah mezi výstavcem a remitentem. Jde jen o sdílenou informaci mezi všemi účastníky na směnce, zda výstavce chce směnečníka informovat o důvodech, pro které ho uvedl na směnku jako směnečníka nebo zda necítí potřebu mu důvody sdělovat. Pokud výstavce chce, aby byl směnečník před přijetím směnky raději informován, z jakých obchodních důvodů je na směnce v roli směnečníka uveden, pak po vystavení směnky zašle směnečníkovi dopis nazvaný „směnečné návštěví“ nebo „směnečné avízo“. V této zprávě směnečníkovi vysvětlí celý směnečně právní vztah a jeho okolnosti. Směnečník bude znát obchodní vztahy, kterých je součástí a remitent může být v jistotě, že směnečník přijal směnku vědom si své role a jejích důvodů. Zároveň musí výstavce na směnku vepsat pozitivní avizovou doložku „dle návštěví“, „v souladu s avízem“, „viz avízo“ a podobně. Směnečník, kterému by mohla být směnka předložena k přijetí ještě dříve, než obdrží danou zprávu od výstavce, bude při předložení směnky z avizové doložky informován, že má obdržet nějaký dopis, zprávu či avízo od výstavce a nemusí tedy podepsat směnku dříve, než mu bude směnečný vztah a důvody jeho vzniku dopisem ze strany výstavce vysvětlen. V případě, že výstavce nepocítuje potřebu směnečníkovi okolnosti vzniku směnečněprávního vztahu vysvětlovat, avšak rád by dal najevo, že předpokládá, že směnka bude akceptována i bez takového ujasnění, pak na směnku může napsat negativní avizovou doložku, která zní například „bez avíza“, „bez návštěví“ a podobně.¹⁴⁹

4.3.4. Zúčtovací doložka

Někdy se můžeme setkat s označením úhradová doložka. Tato doložka také ozřejmuje vztah mezi výstavcem a směnečníkem. Zde se narodil od avizové doložky žádný dopis směnečníkovi nezasílá, vše je vyjádřeno přímo na směnce.

¹⁴⁹CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. Vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*. Str. 47.

Nejčastěji ji nalezneme na směnce komisionářské, na jiných typech směnek se s touto doložkou téměř nesetkáme. Zúčtovací doložka říká, zda se směnečná suma má zúčtovat k tíži výstavce nebo k tíži jiné třetí osoby, tzv. směnečného komitenta. Tato doložka nám vyjadřuje právě onen komisionářský směnečný vztah. Zúčtovací doložka může znít například „zúčtujte panu Novákovi“, „na účet Avokado s.r.o.“ apodobně.

4.3.5. Kasatorní doložka

Také se někdy nazývá jako zrušovací doložka. Tato doložka dává všem, kteří přijdou se směnkou do styku najevo, že byla vydána ve více stejnopisech. Smyslem je upozornit směnečné dlužníky, aby nedošlo k úhradě stejné směnky vícekrát.

5. POZMĚŇOVÁNÍ SMĚNEČNÉHO TEXTU

5.1. Změny textu

O změnách obecně hovoří zákon směnečný a šekový v § 69, když říká, že pokud byl text směnky změněn, jsou ti, kdož se podepsali na směnku po této změně, zavázáni podle změněného textu. Ovšem ti, kteří se podepsali dříve, jsou zavázáni podle textu původního. Zda jde o zásahy oprávněné či neoprávněné není dále řešeno. Změnou se rozumí jakýkoliv zásah do textu listiny, tedy jakákoliv úprava textu již na listině existujícího. O změnu se jedná i v případě, že jsou vyplňována bílá místa na směnce, či dokonce jsou připojovány dodatečné doložky (neoprávněně).

Změny v textu směnečné listiny se nemusí stát vždy silou lidské vůle. Patří sem i změny nechtěné, někdo listinu jakkoliv poškodí. Může se tak stát například když někdo na listinu rozlije nápoj, odloží ji na mokré místo či vystaví vysoké teplotě a podobně. Listina se může poškodit i důsledky vis major, tedy při působení přírodních sil.

Nerozlišujeme, zda zásah do textu listiny je na pohled zřejmý nebo naopak není poznat, že se do listiny nějak zasahovalo. Část textu je například možné zcela začernit, čímž by text vlastně zmizel. Také jsou prováděny zásahy například do směnečné sumy, tedy se stejným písmem dopíše nula, což není pak viditelné.

Za změněnou směnku můžeme však považovat pouze tu, která i po zásahu do textu je stále platnou směnkou. Pokud by změna (ať už chtěná či nechtěná) poškodila povinné náležitosti směnky tak, že například část směnky se směnečným prohlášením uhoří, rozmočí se podpis a podobně, pak se logicky nebude už jednat o změnu textu směnky, neboť by přestala být platnou směnkou.

Ať už takové změny byly oprávněné či neoprávněné, zásada vyplývající z § 69 zavazuje všechny ty, co se podepsali na směnku před změnou, tímto jejím původním zněním a ostatní později podepsaní jsou zavázáni textem změněným bez ohledu na důvody, které k této změně vedly. Není však řešena otázka, pokud není možné určit, kdy daný podpis na směnce vznikl – zda před nebo po změně. V takovém případě bude na místě vycházet z definice směnky, jakožto

abstraktního závazku. Tedy zavázaná osoba by musela majiteli prokázat, že došlo ke změně směnky až po jejím podpisu. Pokud by důkazní břemeno neunesla, bude zavázána podle textu aktuálního. Skutečný případ řešil Vrchní soud v Praze, kdy se na směnku podepsal žalovaný dvakrát, jednou jako akceptant a podruhé jako avalista. Žalovaný uvádí, že se podepsal na směnku jako avalista a k podpisu na směnce připojil slova „PER AVAL JAKO FYZ. OSOBA“, ovšem na směnce byl tento text širší o slova „ZA VELKOM“, která byla na směnku (jak tvrdí žalovaný) dopsána až po podpisu žalovaného. Znalcem bylo prokázáno, že slova „ZA VELKOM“ skutečně překrývala podpis žalovaného, tudíž vznikla následně. Navíc rukojemské prohlášení bylo psáno dvěma psacími prostředky. Znalec však není schopen určit, jaký byl časový rozptyl mezi prvou větou a dopsaným textem. Mohlo se tak stát ihned po podpisu žalovaným, kdy měl směnku stále ještě ve své dispozici nebo mohla být slova dopsána klidně i týdny po jeho podpisu.

Odvolací soud vzal za prokázané, že první uvedený podpis je součástí akceptu směnky firmou VELKOM s. r. o. a nemůže zakládat vlastní závazek žalovaného. Druhý podpis je součástí rukojemského prohlášení a může zakládat vlastní závazek žalovaného z dané směnky.

Proto odvolací soud rozhodl, že *„Změnou textu směnky ve smyslu čl. I. § 69 zákona směnečného a šekového je nutno ve vztahu ke konkrétnímu dlužníkovi rozumět ty změny ve skripturním obsahu směnečné listiny, které nastaly až poté, kdy se dlužníkem skutečně stal, a tedy až poté, kdy směnku vydá do oběhu nebo obíhající směnku s vyznačenou doložkou vrátí.“*¹⁵⁰

V souvislosti se změnami směnečného textu považují za nezbytné také zmínit, že za změnu nepovažujeme, pokud je doplněn text do blankosměnky. Blankosměnka je listina neúplná, která se má doplnit až podle „ujednání“. Tedy skutečnost, že listina není úplná, je zamýšlena už při jejím vystavování. Jedná se jen o vývojovou etapu směnky. Každá listina, které chybí nějaká její podstatná náležitost, není nutně blankosměnkou. Blankosměnku musí být někdo oprávněn doplnit, sepisuje se o tom nejčastěji „dohoda o vyplňovacím právu směnečném“. Pokud na směnce už při vystavení nějaká náležitost chybí a je tak z pouhé

---

¹⁵⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 1. 2004, sp. zn. 5 Cmo 432/2003, Soudní rozhledy č. 4/2005, str. 141 a následující

neznalosti výstavce, pak tato listina není směnkou právě pro nedostatek povinných náležitostí.

Určité změny v textu směnky nejsou nijak neoprávněné a zákon směnečný a šekový jejich právní důsledky sám upravuje:

- ZSŠ stanoví v § 16, že řádným majitelem směnky je ten, kdo prokáže své právo nepřetržitou řadou indosamentů. V druhé větě téhož ustanovení však připouští možné škrtnutí indosamentu, které pak platí za nenapsané.
- § 29 ZSŠ připouští možnost škrtnutí směnečníka: „*Přeškrtně-li směnečník své přijetí napsané na směnku dříve, než ji vrátí, platí, že přijetí odepřel. Dokud není prokázán opak, má se za to, že se přeškrtnutí stalo před vrácením směnky.*“
- § 50 odst. 2 ZSŠ opět opravňuje ke škrtnutí v textu směnky: „*Každý indosant, který směnku vyplatil, může škrtnout svůj indosament a indosamenty po něm následující.*“

5.2. Falešné směnky

Jde o směnky, jejichž text byl změněn neoprávněně. Jedná se směnky padělané, zfalšované. Je zcela irrelevantní, zda se neoprávněně pozměnil text podstatné náležitosti směnky nebo u nějaké z doložek. I zde se použije ustanovení zákona směnečného a šekového týkající se změny textu a použijí se výše zmíněná výkladová pravidla.

Jinak ale pohlížíme na směnky, které jsou vadné a ustanovením ZSŠ o změnách v textu se neřídí. Jsou tím myšleny především směnky *nepравé*, na kterých se nachází falešný podpis účastníka, který je na směnce označen. Jak plyne z dikce § 7 ZSŠ, tyto falešné podpisy ony osoby, jejichž jménem byla směnka podepsána, nijak nezavazují. Dále se můžeme setkat s tzv. „*sklepní směnkou*“, taktéž jde o směnku vadnou. U sklepních směnek nejsou podpisy *nepравé*. Podpisy jsou ale přiřazeny k neexistujícím osobám, tedy osobám smyšleným. U *sklepních směnek* je podpis smyšlené osoby předstírán, zatímco u *nepравých směnek* je zfalšován podpis existující osoby. Na tyto případy tedy právě dopadá § 7 ZSŠ a nepoužije se § 69 ZSŠ o změnách v textu. Takovou sklepní směnku si lze představit v situaci, kdy žadatel o úvěr, pro nějž je získání

úvěru velmi obtížné, doplní na směnku řadu indosamentů v domnění, že směnka se bude jevit jako velmi jistá. Aby bylo zabráněno prozrazení, domiciluje tuto směnku u vzdálené banky. Výstavce takové směnky pak před splatností uhradí v této bance směnečnou sumu, ze které je směnka proplacena.¹⁵¹

Dalším případem, kdy se jedná o vadnou listinu, jsou směnky, které sice obsahují pravé podpisy osob na dané listině, ale tyto podpisy na listině nevznikly v úmyslu sepsat směnku. Jedná se o situace, kdy určitá osoba zneužije listiny, na níž je podpis jiné osoby stojící buď zcela samostatně, nebo s textem z nějaké předešlé smlouvy. Zneužívá se podpisů osob pochopitelně majetných. K takovému podpisu se dodělá směnečné prohlášení. Nejedná se o změnu textu, neboť původně taková listina nebyla vůbec směnkou. Nejedná se ani o blankosměnku, neboť k vyplnění nebylo žádné oprávnění. Jde o zneužití cizího podpisu na listu papíru. Vyhoví-li taková směnka všem formálním požadavkům, pak se jedná o platnou směnku. Osoba, jejíž podpis byl zneužit, se může bránit námitkou, že její podpis nebyl učiněn s vůlí podepsat směnku. K tomu, aby ji podpis nezavazoval, však toto zneužití musí prokázat. Pro případ, že by se na takovou listivou směnku podepsal následně i někdo jiný uvádím, že námitka zneužití podpisu, a tedy jeho vzniku na směnce bez vůle směnečně se zavázat, přísluší pouze osobě, jejíž podpis byl zneužit. Ostatním podepsaným na listině tato námitka nepřísluší, neboť se každý podpis na listině posuzuje samostatně.¹⁵²

---

¹⁵¹KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. A dopl. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. Str. 289

¹⁵² Tamtéž, str. 290

6. BRITSKÁ ÚPRAVA SMĚNKY VLASTNÍ - „PROMISSORY NOTE“

Jelikož je v dnešní době přeshraniční obchod naprosto běžný, považuji za nezbytné, a dokonce velmi přínosné rozebrat stručně pojetí směnky vlastní neboli „promissory note“ i z pohledu anglosaské právní úpravy, s níž se v Evropě setkáme na Britských ostrovech.¹⁵³

Jak bylo zmíněno v první kapitole této práce, která je věnována historii směnky, vychází směnka z ženevských úmluv, jež jsou výsledky konference „o sjednocení směnečného práva“ konané v roce 1930. Právní úprava směnky v zemích s angloamerickým systémem právní kultury vychází však především ze zvykového práva. Směnečné právo je do značné míry podobné, ale lze shledat jisté rozdíly.

6.1. Právní základ

Ve Velké Británii vychází směnečná úprava ze zákona Bill of Exchange Act (BEA) z roku 1882, který je poměrně stabilní a podobně jako ZSŠ nebyl ani mnohokrát novelizován. BEA je členěn velmi podobně jako náš český zákon směnečný a šekový. Nalezneme v něm pět částí: Preliminary (úvodní ustanovení), Bill of Exchange (směnka cizí), Cheques on a Banker (bankovní šeky), Promissory Notes (směnka vlastní) a Supplementary (další ustanovení). Na rozdíl od českého směnečného zákona BEA obsahuje základní definice a výklad základních směnečných pojmů. Při srovnání obou těchto právních systémů se objevuje celkem paradoxní situace. V anglosaském typu právní kultury je základem tvořícím právo tzv. soudcovské právo neboli *common law*, čili právo tvořené hlavně skrze soudní rozhodnutí neboli precedenty. Oproti tomu české právo je tvořeno závaznými právními normami a soudní rozhodnutí jsou závazná jen pro daný konkrétní případ. Paradox je shledáván v tom smyslu, že ve směnečném právu je to přesně naopak. Britové mají směnečné právo upraveno zákonnými normami ve značně větší míře, nežli je tomu u české právní úpravy, která je dotvářena bohatou judikaturou. Na rozdíl od české směnečné úpravy,

---

¹⁵³ Bill of Exchange Act definuje, že „britskými ostrovy“ se rozumí jakákoli část Spojeného království Velké Británie a Irska, ostrovy Man, Guernsey, Jersey, Alderney a Sark a ostrovy sousedící s kýmkoliv, kdo byl součástí nadvlády Jejího Veličenstva.

BEA obsahuje legální definici směnky vlastní: Směnka je bezpodmínečný písemný slib, který je učiněn jednou osobou vůči druhé osobě, slibující osobu podepsaný, která se zavázala zaplatit na požádání (na viděnou) nebo v pevně stanoveném nebo určitelném termínu určitou peněžitou sumu této druhé osobě či na její řad nebo doručiteli.¹⁵⁴

6.2. Náležitosti směnky vlastní

I přes velmi podobnou úpravu obou srovnávaných právních systémů existují jisté odlišnosti v nárocích na povinné náležitosti směnky vlastní.

6.2.1. Požadavek písemnosti

Požadavek na písemnou formu směnky (hmotný a trvanlivý substrát) a bezpodmínečný slib na ní se od české právní úpravy ani nijak neliší. Opět i zde jsou nepřipustné jakékoliv podmínky na směnce, jako například slib vztahující se třeba jen k části směnečné sumy nebo text, který nevyjadřuje přímo slib, ale třeba jen existenci určitého dluhu. Slib by měl být tedy tvořen ideálně slovesem „pay“ platit. Nepřipustné jsou sliby znějící „I owe“, dlužím, či se slovesem „give“, jako dát a podobně.

6.2.2. Označení listiny

Co se týče označení směnečné listiny, tak britská úprava je odlišná od naší české. V krátkosti připomenu, že zákon směnečný a šekový klade jako povinnou náležitost právě označení, že jde o směnku ve vlastním textu listiny. Je to tak z důvodu, aby každý, kdo s takovou listinou přijde do kontaktu mohl na první pohled rozpoznat, že drží směnku. Osobně hodnotím velmi pozitivně, že náš zákon směnečný a šekový tuto povinnou náležitost obsahuje. Mohlo by se sice zdát, že nárok na umístění pojmu směnka do vlastního textu listiny je možná přílišně formální, avšak jedná se o preventivní opatření.

---

¹⁵⁴ Originální znění část IV čl. 83 BEA: *A promissory note is an unconditional promise in writing made by one person to another signed by the maker, engaging to pay, on demand or at a fixed or determinable future time, a sum certain in money, to, or to the order of, a specified person or to bearer.*

Britská úprava tento požadavek, jako povinnou náležitost, nemá. Posuzuje směnku podle jejího obsahu. Na listině musí být bezpodmínečný slib nebo bezpodmínečný příkaz k úhradě určité směnečné sumy. V případě sporu pak ale musí být prokázáno, že se daný dlužník měl v úmyslu zavázat právě směnečně.

6.2.3. Směnečná suma

Směnka musí znít na určitou směnečnou sumu, jinak by byla neplatná. BEA výslovně zmiňuje, že pokud by slib směřoval k nepeněžitému plnění, pak by listina nebyla platnou směnkou. Směnečná suma může být jak v tuzemské, tak i v cizí měně. Nesmí však být směnečná suma částečně v jedné a částečně v jiné měně, to by pak byla směnka neplatná.¹⁵⁵ Směnečná suma je dle čl. 9 (1) BEA dostatečně určitá i tehdy, je-li vyjádřena ve splátkách, a dokonce lze ustanovit, že při prodlení s platbou jakékoli splátky se stane splatnou celá směnečná suma. Směnečnou sumu lze konkretizovat i směnečným kurzem zjištěným dle pokynů na směnce.¹⁵⁶

6.2.4. Splatnost směnky

Co se týče splatnosti směnky, tak tu lze určit buď 1) na tzv. *požádání* (*on demand*) nebo na 2) *určitou dobu* (*at a fixed time*), popřípadě na 3) *budoucí určenou dobu* (*determinable future time*). Jak česká, tak i britská úprava je naprosto identická, co se týče právní domněnky pro případ, že údaj na směnce chybí. Taková směnka je platná, jen dle britské úpravy spadá právě do splatnosti na požádání.

Co se týče určité doby, tak úprava se od naší české nijak neliší. Splatnost na požádání už je však možné vyjádřit 1) „na požádání“ (*on demand*), 2) „při prezentaci“ (*on presentation*), tak i 3) „na viděnou“ (*at sight*). Splatnost v určitý budoucí čas je možno vyjádřit taktéž dvěma způsoby. Buď se jedná o určitý čas po vidění „15 dní po vidění“ (*15 days after demand*) nebo lze budoucí termín

¹⁵⁵ GOODE, Roy. Commercial Law, second ed. PenguinBooks, 1995, s. 531.

¹⁵⁶Čl. 9 (1) BEA: *The sum payable by a bill is a sum certain within the meaning of this Act, although it was required to be paid—(a)With interest. (b)By stated instalments. (c)By stated instalments, with a provision that upon default in payment of any instalment the whole shall become due.(d)According to an indicated rate of exchange or according to a rate of exchange to be ascertained as directed by the bill.*

navázat na určitou událost v budoucnu. Tato událost se ale jistě musí stát, jen se při vystavení směnky neví, kdy přesně nastane. Tak například lze splatnost směnky navázat na úmrtí osoby, což je bohužel skutečnost, která je u každého z nás jistá, tedy splatnost vyjádřená slovy „30 dní po mé smrti...“¹⁵⁷

6.2.5. Osoba remitenta

Jistou odlišností mezi naší a britskou úpravou je, že dle BEA lze vystavit směnku jak na řadu konkrétní osoby, tak i na doručitele. Ostatně, že dle české právní úpravy nelze vystavit směnku na doručitele (majitele) potvrdil i Nejvyšší soud České republiky: „Právní úprava směnečného zákona nepřímou zapovídá vystavení směnky vlastní na doručitele, směnka vlastní vystavená na doručitele je tak podle směnečného zákona neplatná“.¹⁵⁸

Dle britské úpravy, pokud směnka není vystavena na doručitele, pak je remitenta nutné označit nezaměnitelným způsobem. Není tedy nutné uvést přímo jméno, postačí, pokud výstavce svůj slib učiní například vůči své matce. Další zvláštností je, že výstavce může remitenta dokonce označit jeho postavením ve společnosti, tedy například „holder of an office...“

Článek 7 BEA dokonce umožňuje označit na směnce i více remitentů. Těmto je pak možno splatit společně (*jointly*) nebo alternativně, tedy jednomu a pokud se nepodaří jemu, tak se splatí závazek druhému. Jako poslední možnost u vícero remitentů je splatit směnečný dluh kterémukoliv z nich, čímž pak celá směnečná pohledávka zaniká.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ GOODE, Roy. Commercial Law, second ed. PenguinBooks, 1995, s. 532

¹⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2007. Sp. zn. 29 Odo 574/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁵⁹ Čl. 7 BEA: “*Certainty required as to payee. (1) Where a bill is not payable to bearer, the payee must be named or otherwise indicated therein with reasonable certainty. (2) A bill may be made payable to two or more payees jointly, or it may be made payable in the alternative to one of two, or one or some of several payees. A bill may also be made payable to the holder of an office for the time being (3) Where the payee is a fictitious or non-existing person the bill may be treated as payable to bearer.*”

6.2.6. Platební místo

Dle čl. 4 písm. c) BEA směnka není neplatná, pokud neobsahuje místo, kde buď dlužník obdržel finanční prostředky nebo kde je má zaplatit.¹⁶⁰ Platební místo je však důležité pro uplatnění práv ze směnky. Proto je v čl. 45 odst. 4 BEA stanoveno 8 dalších míst, kde je možné směnku zaplatit. Směnečný věřitel pak ale postupně musí dlužníka shánět, dokud nevyčerpá zákonné možnosti. Nejdříve je platební místo uvedené na směnce. Pokud takové uvedeno není, nastupuje za něj adresa výstavce. Následuje adresa podnikání výstavce, popřípadě místo obvyklého výstavcova pobytu. Pokud ani toto není známo, může být výstavce vyzván k zaplacení kdekoliv, kde bude zastížen.

Z rozebraných podstatných náležitostí směnky dle britského zákona BEA je zřejmé, že lze shledat jak diametrální rozdíly, tak i naopak velmi podobná pojetí jednotlivých náležitostí navzdory tomu, že obě země, kde zákony vznikaly, měly v období jejich přijímání jiný historický vývoj. Ve Velké Británii bylo v roce 1882, z něhož The Bill of Exchange Act pochází, směnečné právo dáno tvořeno zvykovým právem, a tak BEA jen stvrzoval fungující směnečná pravidla. The Bill of Exchange Act je myslím velmi zdařilý, podrobný a obsahuje řadu definujících ustanovení, které naopak v českém směnečném zákoně chybí.

---

¹⁶⁰ Čl. 4 BEA: (4) *A bill is not invalid by reason—(a) That it is not dated; (b) That it does not specify the value given, or that any value has been given therefor; (c) That it does not specify the place where it is drawn or the place where it is payable.*

ZÁVĚR

V této práci jsem se zabývala poměrně podrobně směnkou vlastní. Cílem této práce bylo poskytnout ucelený pohled na směnkou vlastní, na každou její náležitost, doložku či jakýkoliv jiný jev vyskytující se na směnce v praxi, a každou tuto oblast zpracovat z pohledu zákonných pravidel, pečlivě doplnit o bohatou judikaturu a různorodou odbornou literaturou. Každá kapitola samozřejmě obsahuje mé osobní úvahy a závěry, které ze všech zmiňovaných zdrojů vychází. Veškerá tato má snaha byla činěna v důvěře, že práce bude vhodný materiál všem těm, kteří by rádi například sepsali směnkou, podepsali směnkou či přijdou jen se směnkou do kontaktu, a přitom nejsou odborníky na směnečné právo.

V úvodní kapitole popisují původní smysl směnkou, pro který vlastně vznikla. Dozvěděli jsme se tedy podstatu směnkou i její postupný právní vývoj. Lze si tak uvědomit, jak je směnkou chápána na různých kontinentech.

U jednotlivých náležitostí směnkou jsem kromě jejich obecného výkladu měla potřebu zaměřit se i na výklad nejrůznějších směnečných problémů, s nimiž se v praxi lze setkat, a které nám vykládá především judikatura. Tak například problematika rámečků objevujících se na tiskopisech směnkou, do nichž se jednotlivé náležitosti vpisují a graficky tak oddělují text směnečného prohlášení, byla postupně řešena významnou judikaturou a je jí proto věnována vlastní kapitola. Právě upozornění na směnečně právní otázky, které se v praxi již vyskytly a kterým je věnován mnohdy podrobný právní rozbor, tvoří přidanou hodnotu této práce. Z tohoto důvodu práce obsahuje i kapitoly jako – otázka tzv. „rámečků“, označení měny „SWISS FRANKS“ a další. Praktické ukázky sporných směnek byly rozebrány za účelem, aby kdokoliv, kdo mou práci v budoucnu vyhledá, byl připraven na všechna rizika se směnkou spojená, tedy třeba i ta, která odborná literatura takto komplexně neposkytuje. Ze stejných důvodů byla vložena i podkapitola „Samostatnost směnečného závazku“, neboť se domnívám, že stále bude existovat jisté procento těch, kteří chápou úvěr zajištěný směnkou jako jeden závazek a domnívám se, že tak vážné věci je nutné věnovat speciální pozornost.

Poté, co jsem shrnula veškeré povinné náležitosti kladené na směnku vlastní zákonem směnečným a šekovým, věnovala jsem se velmi podrobně směnečným doložkám, které na směnkách nezdávka vídáme. Opět pro jednoduchou orientaci čtenáře, který není odborníkem na směnečné právo, jsem rozdělila veškeré směnečné doložky na tři základní podkapitoly. Doložky, s kterými se setkáváme poměrně často, tedy obvyklé směnečné doložky. Po těchto doložkách jsem umístila ojedinělé směnečné doložky, jako je například úroková doložka nebo doložka prezentační. Až naposledy jsem uvedla doložky, které na směnce nemají žádný právní význam, ale mohou mít významnou informativní povahu.

Abychom si mohli udělat názor na směnku takovou, jak ji známe z našeho českého prostředí, věnuji poslední kapitolu srovnání české právní úpravy s úpravou směnečného práva na Britských ostrovech. Pojala jsem do ní jak základní právní úvod, tak i následně vybrané náležitosti směnky vlastní. Poukázala jsem na řadu rozdílů v pojetí českého práva a práva Velké Británie. Možnost srovnání pojetí směnky v obou právních režimech tuto práci oživuje a dopřává nad rámec obecných znalostí otevření širších úvah nad směnkou.

Jak bylo popsáno v úvodu této práce, směnka se vyznačuje právě svou přísností. Spousta obchodníků volí směnku právě pro její jedinečný charakter, pokud si mají zajistit své finanční obchody. Směnka by totiž měla sloužit především jejímu majiteli. Judikatura, zejména Nejvyššího soudu, však v posledních letech spíše rozvolňuje přísné formální požadavky na směnku. Tento trend se projevil například v případě posuzovaného sporného platebního místa určeného „K. Vary“, který je blíže rozebrán v podkapitole 3.5.2.1., kdy Nejvyšší soud takto vymezené platební místo posoudil jako dostatečně určité. Rozvolňování požadavků na formální náležitosti směnky je pak „vyvažováno“, rozvolňováním požadavků na určitost a projednatelnost námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu ve směnečném řízení. Dle mého názoru by směnka měla věřiteli poskytovat pocit bezpečí a právní jistoty, pokud jsou dodržena zde rozebraná zákonná pravidla. Od formální přísnosti bych se příliš neodchylovala.

Domnívám se, že cíle, které jsem si v úvodu této práce stanovila, se mi podařilo dosáhnout. Práce je skutečně rozsáhlý spis obsahující komplexní

informace o směnce vlastní mísící informace čerpané ze zákona, z judikatury i z odborné literatury, doplňována praktickými problémy, které se se směnkami vyskytují.

RESUMÉ

The goal of this essay is to provide a whole comprehensive view on a bill of Exchange. Carefully go through every requirement, clause or every occurrence to be found in bill common practice. To add a rich practice of the court and a diverse specialised literature to each of these subjects. The bill of exchange is analysed in detail exactly for common practice, because with each and every of its requirements or clauses, which can be found on the bill, the goal is to focus on the most common interpretation issues occurring in common practice and to provide an example from the practice of the court. This essay is not just pointing out what clauses should be on the bill, for it to be valid. Its goal is also to show a real issues that have already been dealt with in common practice, but can not be found in specialized literature.

The bill of exchange is a specific trade tool with long history. In medieval times around 11. to 12. century a need came to be to „materialize“ receivables, obligations that follows from business relationships and mainly to provide an easier way for financial transactions as in these times it was dangerous to travel with cash for farther destinations. That is why in Venice and several other northern Italian cities a charter came to practice by which the promisor was bound and the creditor has his debt properly proven. Such a charter provided the businesses with option to handle their finance on extensive distance, without the need to use their cash or other commodities. Step by step this charter „bill“ (lat. „cambium“) started to evolve. This way the bill evolved to the form we know it today. In present time is often used as a collateral, typically for a bank loans.

Firstly, in the opening chapter, I clarify the historical evolution of the bill, via describing method, as it is very important to understand its essence. At the same time is established a comprehensive overview of the evolution of legal adjustments for the bill all around the world, so it can be concluded in which continents we can expect the same bill rules as in our country. Second chapter is dedicated to the bill in general, as in what are its functions, character of the bill and of the bill obligation and types of the bill.

The third chapter is dealing, quite in detail, about requirements of the bill of Exchange. I carefully analyzed each requirement of the bill and made a proper and essential interpretation of practice of the court. If there are significant interpretation questions in the common practice – such as issue with exposition of frames on the bill with description of currency in a foreign language, or interpretation of constitution of the name „bill of Exchange“, than i also processed these issues in relevant subchapter with explanation and what is the courts point of view on the subject.

Right after i summarized all of the mandatory requirements for the bill, placed by the bill of Exchange a cheque act, i carefully focused on bill clauses, which can be found quite often on the bill. For the reader who is not bill of exchange act specialist, i took the liberty to divide each bill clauses to three basic subchapters. Clauses, that can be found on the bill quite often, the usual clauses. After these i put the sporadic clauses, such as interest clause or presentation clause. In the end i put clauses which do not have any legal substance, but can have an important information character.

In issuing bills is quite common and understandable, that from time to time some mistake will occur. There can be a information on the bill that can cause its invalidity or some information is missing and outcome is the same, the bill is not valid. In this case it is a human trend to modify, make an addition and change the bill. I dedicated the whole fifth chapter to this issue.

In the concluding chapter is the bill of exchange analysed via comparative method in foreign legal environment. I chose Great Britain, because it is a country with anglo-saxons legal system, which is after all different from continental system of the legal culture and that is why i think it is interesting to bring some fresh air in this essay with a new point of view on the bill, open up to the possibility of thinking *de lege ferenda*, different from how we know it from our czech environment.

---

¹British isles, or any other part of United kingdom of Great Britain and Ireland, Isle of Man, Guernsey, Jersey, Alderney, Sark and islands neighbouring anyone who was under the rule of her majesty, because the Bill of Exchange act. is valid for them as well.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie a knižní publikace:

- 1) CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-382-3.
- 2) KOTÁSEK, Josef. *Právo cenných papírů*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-515-2.
- 3) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled judikatury*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. Judikatura (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-530-4.
- 4) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-182-6.
- 5) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. A dopl. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-402-5.
- 6) PŮLPÁNOVÁ, Stanislava. *Komerční bankovníctví v České republice*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007, ISBN 978-80-245-1180-1

Komentáře:

- 7) KOTÁSEK, J. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012,
- 8) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář 5. dopl. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2011. 475 s. ISBN 978-80-7400-385-1. S. 7.
- 9) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář 6., dopl. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2011. 475 s. ISBN 978-80-7400-385-1. S. 7.
- 10) CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. Vyd. Praha: Linde, 2006. *Zákony – komentáře*. ISBN 80-7201-570-2.
- 11) KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4.
- 12) *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9.

Důvodová zpráva

- 1) Informace Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 1. března 2012. Nový občanský zákoník – Důvodová zpráva. Konsolidovaná verze k 1. 3. 2012. In: CODEXIS [právní informační systém].

Články a časopisecká literatura:

- 2) JABLONKA, Branislav. *Podpis na zmenke z pohľadu viazanosti konajúcich osob*. Právní rozhledy. 2003, č. 8, s. 424. ISSN 1210-6410.
- 3) KOKEŠ, Jiří. *Problematika podepisování právnických osob – podnikatelů na vlastních směnkách*. Právní rozhledy. 2002, č. 10, s. 505. ISSN 1210-6410.
- 4) KOLÁŘ, Pavel. *Úročení směnek*. Právní rozhledy. 2002, č. 6., s. 285. ISSN 1210-6410.
- 5) KOTÁSEK, Josef. *Směnka a její kauza*. Právní rozhledy, 1997, č. 12, s. 615. ISSN 1210-6410.
- 6) KOTÁSEK, Josef. *Směnka cizí a její obsahové náležitosti*. Časopis pro právní vědu a praxi. 2001, r. 9, č. 3, s. 274. ISSN 1210-9126.
- 7) KOTÁSEK, Josef. *Směnka cizí a její obsahové náležitosti*. Časopis pro právní vědu a praxi. 2001, r. 9, č. 3, s. 274. ISSN 1210-9126.
- 8) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zajišťovací směnky a některé další otázky směnek ve světle soudních rozhodnutí*. Soudní rozhledy. 2004, č. 8, s. 281. ISSN 1211-440
- 9) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných*. Soudní rozhledy. 1998, č. 6, s. 137. ISSN 1211-4405.
- 10) KOVAŘÍK, Zdeněk. *K dokazování o pravosti podpisu směnky*. Právní rozhledy. 2010, č. 8, s. 267. ISSN 1210-6410.
- 11) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Platební místo směnky lokalizované k jejímu majiteli*. Právní rozhledy. 2007, č. 8, s. 281. ISSN 1210-6410.
- 12) KROFTA, David. *Rámeček ve směnce*. Bulletin advokacie. 2011, č. 11., s. 56-58. ISSN 1210-6348.

- 13) ONDŘEJOVÁ, Dana. *K některým otázkám vyjádření platebního místa na směnce (zejména prostřednictvím osoby), aneb kde jsi, právní jistota?* Právní rozhledy. 2013, č. 17, s. 592. ISSN 1210-6410.
- 14) MLEJNSKÝ, Jaromír; POHL, Tomáš. *Některé další vybrané problémy ze směnečného práva.* Bulletin advokacie. 1996, č. 6-7, s. 18. ISSN 1210-6348.
- 15) NEJVYŠŠÍ SOUD České republiky: *Grafická podoba směnky.* Soudní rozhledy. 2012, r. 18, č. 6., s. 223–224. ISSN 1211-4405.
- 16) ŘÍHA, Michal, RYSLOVÁ, Kateřina. *Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR.* Právní rozhledy. 2011, č. 9, s. 310. ISSN 1210-9126.
- 17) SADECKÝ, Lukáš. *Úroková doložka ve směnce.* Právní rozhledy. 2010, č. 19, s. 700. 1210-6410.
- 18) SCHELLE, K., Schelleová, I.: *Počátky obchodního soudnictví,* Obchodní právo, 2, 1993, č. 12

Cizojazyčná literatura:

- 1) GOODE, Roy. *Commercial Law, second ed.* PenguinBooks, 1995
- 2) PUIG VILLALTA, Gonzalo, *Electronic Bills of Exchange and Promissory Notes in Australia,* University Murdoch, 2000

Seznam judikatury:

Krajský soud

- 1) Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 29. 4. 1994, sp. zn. 5 cm 51/1994

Vrchní soudy

- 1) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25.3.1997. Sp.zn. 5 Cmo 615/95. Soudní rozhledy č. 3/1998, s. 61 a násl.
- 2) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 11. 1996. Sp.zn. 5 Cmo 735/95. Právní rozhledy. 1997, č. 4, s. 212 a násl.
- 3) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 1997. Sp.zn. 5 Cmo 551/96. In: ASPI (právní informační systém).

- 4) Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997 sp. zn. 5 Cmo 80/1996. In: ASPI (právní informační systém).
- 5) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 1998 pod sp.zn.59 Cmo 584/96. In: ASPI (právní informační systém).
- 6) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. května 1999. Sp. zn. 5 Cmo 666/1998. Právní rozhledy č. 10/1999, s. 556-557
- 7) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. března 2011 pod sp.zn. 9 Cdo 3361/2010. In: ASPI (právní informační systém).
- 8) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. května 1997 pod sp.zn. 5 Cmo 80/96. In: ASPI (právní informační systém).
- 9) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 6. 1996, sp. zn. 4 Cmo 386/96
- 10) Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 9. 1994, sp. zn. 5 Cmo 229/1994 In: ASPI (právní informační systém).
- 11) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 6. 1996. Sp. zn. 4 Cmo 386/96. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 12) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 80/96. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 1, s. 11.
- 13) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 532/1994. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 4
- 14) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.12.1994. Sp.zn. 5 Cmo 252/94. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 2, s. 47.
- 15) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 615/95. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 3,
- 16) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. listopadu 2004. Sp. zn. 5 Cmo 406/2004. *Soudní rozhledy* č. 8/2005, s. 300
- 17) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.9.2004, sp. zn. 12 Cmo 187/2004. In: ASPI (právní informační systém).
- 18) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 2003, sp. Zn. 9 Cmo 342/2003. *Soudní judikatura* č. 2/2004, s. 139 a násl.
- 19) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996, sp. Zn. 5 Cmo 466/1995. *Soudní rozhledy* č. 2/1997, s. 36 a násl.
- 20) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997. Sp. zn. 9 Cmo 240/97. *Právo a podnikání v praxi*. 1998, č. 6, s. 20.
- 21) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 10. 2003. Sp. zn. 4 Cmo 214/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 22) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 5 Cmo 13/1999. *Soudní rozhledy* č. 7/2000, s 209 a následující.
- 23) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 1. 2004, sp. zn. 5 Cmo 432/2003, *Soudní rozhledy* č. 4/2005, str. 141 a následující
- 24) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2001, sp. Zn. 13 Cmo 6/2000. *Soudní rozhledy*, 2002, č. 11. Str. 398 a násl.
- 25) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. května 1996, sp. Zn. 5 Cmo 448/1995. In ASPI (právní informační systém)

Nejvyšší soud ČR

- 1) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. srpna 2011. Sp. Zn. 29 Cdo 722/2010. In ASPI (právní informační systém)
- 2) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. prosince 2009. Sp. Zn. 29 Cdo 427/2009. Ve Sbírce pod č. 76/2011
- 3) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. srpna 1998. Sp. Zn. 1 Odon 47/97. Ve Sbírce pod č. 45/99.
- 4) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2015. Sp. Zn. 29 Cdo 3862/2014. In ASPI (právní informační systém)
- 5) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2006, sp. Zn. 29 Odo 1645/2005. In ASPI (právní informační systém)
- 6) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2013 pod sp.zn. 29 Cdo 3817/2012. Ve Sbírce pod č. 64 / 2013
- 7) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2013. Sp. Zn. 29 Cdo 3817/2012. In: ASPI (právní informační systém).
- 8) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2010, sp. Zn. 29 Cdo 2352/2008. In ASPI (právní informační systém)
- 9) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2010, sp. Zn. 29 Cdo 2352/2008. In ASPI (centrální právnická databáze)
- 10) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2020, Sp. Zn. 29 Cdo 1178/2018. In ASPI (centrální právnická databáze)
- 11) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. února 2009, sp. Zn. 29 Cdo 3964/2007. In ASPI (centrální právnická databáze)
- 12) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2011 pod sp. zn. 29 Cdo 3361/2010. In: ASPI (právní informační systém).
- 13) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2013 pod sp. zn. 29 Cdo 803/2013. In: ASPI (právní informační systém).
- 14) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. května 2003. Sp. Zn. 29 Odo 430/2002. In ASPI (právní informační systém)
- 15) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2003. Sp. zn. 29 Odo 975/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 16) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2007 sp. zn. 29 Cdo 1047/2005
- 17) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 1931, sp. zn. RV II. 836/1930. In ASPI (právní informační systém)
- 18) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2012 sp. zn. 29 Cdo 806/2010. In ASPI (právní informační systém)
- 19) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.8.2005, sp. zn. 29 Odo 1053/2004. In ASPI (právní informační systém)
- 20) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2006. sp. zn.: 29 Odo 1685/2005. In: ASPI (právní informační systém)
- 21) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 2015 sp. Zn. 31 Cdo 4087/2013. In: ASPI (právní informační systém)
- 22) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4663/2016. IN ASPI (právní informační systém)

23) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2007. sp. zn. 29 Odo 574/2006.
In: CODEXIS (právní informační systém).

Ústavní soud ČR

1) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. března 2012. sp. Zn. III. ÚS 3660/11n.
In ASPI (právní informační systém)

PŘÍLOHA – vzory směnek

SMĚNKA VLASTNÍ – FIXNÍ

V Praze dne 26. 2. 2021

Za tuto směnku zaplatím dne 29. 4. 2022 panu Františku Omáčkovi částku 35.000,- Kč.

Petr Korbel

Petr Korbel
U Plynovodu 16
Praha 1

(Směnka neobsahuje platební místo. Platí zde nevyvratitelná právní domněnka, že platebním místem je místo vystavení směnky.)

RUBOPIS SMĚNKY VLASTNÍ – PŘÍKLAD RŮZNÝCH ZNĚNÍ

V Praze dne 26. 9. 2021

Za tuto směnku zaplatím dne 29. 4. 2022 panu Františku Omáčkovi částku 35.000,- Kč.

Petr Korbel

Petr Korbel
U Plynovodu 16
Praha 1

Za mě na řad Ondřeji Pokornému, bytem Jaselská 15, Praha 7

František Omáčka

František Omáčka

Za mě panu Danieli Šťastnému

Ondřej Pokorný

Za mne panu Petru Hotovému, nikoliv na jeho řad

Daniel Šťastný

LHŮTNÍ VISTASMĚNKA – BEZ PROTESTU, UMÍSTĚNÁ

V Praze dne 26. 2. 2021

Za tuto směnku zaplatím bez protestu na řad
pana Františka Omáčky částku 35.000, - Kč dvacet dní po vidění.
(slovy: třicet pět tisíc korun českých)

Splatno v: Praze, u ČSOB, Radlická 150, Praha 5

Petr Korbel

Petr Korbel
U Plynovodu 16
Praha 1

DATOSMĚNKA – PŘEVODITELNÁ CESSÍ

V Praze dne 26. 2. 2021

Za tuto směnku zaplatím nikoli na řad pana Františka Omáčky částku 35.000, - Kč
(slovy: třicet pět tisíc korun českých) za 90 dní po vystavení.

Petr Korbel

Petr Korbel
U Plynovodu 16
Praha 5